

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse õppekava

Anna Põld

**Avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärgid ja tulevik Eestis:
ERRi töötajate, ajakirjanike ja ajakirjanduspoliitika
kujundajate arvamused**

Magistritöö

Juhendaja: Maarja Lõhmus, PhD

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	6
1.1 Avalik-õiguslikust ringhäälingust avalik-õiguslikuks meediaks.....	6
1.2 Erinevate osapoolte roll avalik-õigusliku ringhäälingu muutumises.....	8
1.2.1 Seadusandlik raamistik.....	9
1.2.2 Ajakirjanikkond.....	11
1.3 Avalik-õigusliku meedia tulevikustsenaariumid	13
2. Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused	15
3. Valim ja uurimismeetod	16
3.1. Valim.....	16
3.2 Meetod.....	18
4. Tulemused	21
4.1 ERRi olulisimad eesmärgid ja funktsioonid.....	21
4.2 ERRi töötajate arvamused	22
4.3 Teiste toimetuste ajakirjanikud.....	30
4.4 Ajakirjanduspoliitika kujundajad	34
4.5 Mitteformaalsed eesmärgid	36
4.5.1 ERRi töötajad	36
4.5.2 Teiste toimetuste ajakirjanikud.....	43
4.5.3 Ajakirjanduspoliitika kujundajad	46
4.6 Teejuht.....	47
4.6.1 Teejuht ERRi töötajate kirjeldustes.....	48
4.6.2 Teejuht teiste toimetuste ajakirjanike vastustes.....	56
4.6.3 Teejuht ajakirjanduspoliitika kujundajate vastustes	57
4.6.4 Kokkuvõtte teejuhi rollist	58
4.7 Olulisimate eesmärkide ja funktsioonide kokkuvõte.....	60
4.8 Vastajate kriitika ja muud tähelepanekud.....	64
4.9 ERRi tulevikuvisionid ja võimalused.....	71
4.9.1 ERRi töötajad	71
4.9.2 Teiste toimetuste ajakirjanikud.....	86
4.9.3 Ajakirjanduspoliitika kujundajad	92
4.9.4 Tulevikuvisionide kokkuvõtte	93
5. Järeldused ja diskussioon	94

5.1 Järeldused	94
5.2 Diskussioon	97
Kokkuvõte	100
Summary	102
Kasutatud kirjandus	103
LISAD	105
LISA 1. Materjali struktureerimise põhimõtted	105

Sissejuhatus

Infotehnoloogilised muudatused on üha enam ümber kujundamas meediamaastikku Eestis, seades uusi väljakutseid ka avalik-õiguslikule ringhäälingule. Kaardistamaks Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) arenguvõimalusi, on oluline uurida ERRi käekäiguga kõige vahetumalt kokkupuutuvate inimeste, ERRi endiste ja praeguste töötajate arvamusi organisatsiooni olulisimate eesmärkide ning arenguvõimaluste kohta. Selles peitub ka käesoleva magistritöö olulisus – esmakordselt on teadusliku uuringu raames kaasatud niivõrd paljusid (102) ERRi endiseid ja praeguseid töötajaid ning uuritud nende arvamusi.

Kui avalik-õiguslik ringhääling vajab muutusi, siis neid muutusi on lihtsam teostada organisatsioonis tegutsevate osalejate panuse najal. Sel põhjusel pean oluliseks kaardistada olulisimate osapoolte hoiakuid ja arvamusi organisatsiooni arengute suhtes. Selleks, et võrrelda neid ka organisatsiooniga mitteseotud, kuid ajakirjandusvälja mõjutavate teiste tegutsejate hoiakute ja arvamustega, on uuringusse kaasatud ka need Eesti ajakirjanikud, kes ei ole kunagi ERRis töötanud ning ajakirjanduspoliitika kujundajad. Samuti on ERRi töötajatelt saadud tagasiside oluline refleksioon nende töö ja töökoha prioriteetidest ning annab võimaluse kaardistada, missugune on organisatsiooni muutumispotentsiaal ja mis positsioonil asub ERR Eesti meediamaastikul nii organisatsiooniga otseselt seotud kui ka teiste ajakirjandusvälja mõjutavate inimeste arvates.

Lisaks Eesti Rahvusringhäälingu seaduses (2007) deklareeritud avalik-õigusliku ringhäälingu programmidele seatud üheksa põhieesmärgi täitmisele, nõuab üha suuremat ressursi nii info edastamine internetis kui ka sotsiaalmeedias tegutseva auditoriumini jõudmine (Van Dijck ja Poell, 2015: 149). Et üha nõudlikumas olukorras fookustada ERRi olulisimaid eesmärke ning sellest lähtuvalt ka tulevikusuundasid, on antud magistritöö raames uuritud Weaveri ja Willnati (2012) eeskujul organisatsiooniga seotud osapoolte (antud töös ERRi töötajate ning ERRi nõukogu liikmete ja riigikogu kultuurikomisjoni liikmete) arvamusi.

Lähtuvalt töö eesmärkidest on sõnastatud järgmised uurimisküsimused: missuguseid eesmärke tuuakse olulistena esile ERRi töötajate, teiste ajakirjanike ja poliitikakujundajate seas; missuguseid erinevusi esineb nende kolme rühma käsitluses; missugused on need eesmärgid võrreldes seaduses sõnastatutega; missuguseid tulevikuvisionone tuuakse kolme rühma poolt esile seoses ERRi arengutega ning missugune on ERRi funktsioon tänasel meediamaastikul. Vastuste analüüsimisel on kasutatud tekste võrdlevat *cross-case* meetodit.

Avalik-õigusliku ringhäälingu analüüs on oluline põhjusel, et avaliku sfääri kvaliteet sõltub meedia kvaliteedist (McQuaili, 2000: 140–141). Sellest lähtuvalt on oluline defineerida ERRi positsiooni ning tuua võimalikke arengusuundasid ning murekohti, mida avalik-õigusliku meedia kvaliteedi tagamisel arvestada võiks. Ajakirjanike ja ajakirjanduspoliitika kujundajate kui Eesti vaimse eliidi hulka kuuluvate inimeste arvamused ERRi olulisimatest eesmärkidest ja tulevikuvisionidest annavad suuna, mis alustel ja kuhu suunas võiks ERR liikuda, missugusena nähakse ERRi positsiooni Eesti meediamaaastikul ning missugused on ERRiga seotud osapoolte arvates avalik-õigusliku ringhäälingu prioriteedid.

Käesolev töö koosneb viiest osast. Esimeses osas on esitatud töö teoreetilised lähtekohad avalik-õigusliku ringhäälingu muutumisest avalik-õiguslikuks mediaks, erinevate osapoolte roll avalik-õigusliku ringhäälingu muutumises ning avalik-õigusliku meedia tulevikustsenaariumid. Teises peatükis on sõnastatud töö eesmärk ja uurimisküsimused, kolmandas peatükis on ülevaade valimist ning uurimismeetodist. Neljandas peatükis on esitatud küsimustike vastuste analüüsimisel saadud tulemused. Viiendas peatükis on välja toodud analüüsi järeldused ja diskussioonikohad, samuti on töö püsitatud uurimisküsimuste kaupa kokku võetud magistritöö põhilised tulemused.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Infotehnoloogiliste muutuste ja kiire ühiskondliku muutusega seoses on muutumises ka avalik-õiguslik ringhääling (AÕR). Käesolevas peatükis annan ülevaate sellest, mida tähendab muutus avalik-õiguslikust ringhäälingust avalik-õiguslikuks meediaks (AÕM), missuguseid väljakutseid on esitanud AÕRile tehnoloogilised muutused ja missugust rolli mängivad muutumises erinevad osapooled: AÕRi ajakirjanikud ja seaduses sätestatud raamistik (Eesti Ringhäälinguseadus). Lõpuks toon välja selle, missuguseid tulevikustsenaariume on ennustatud AÕRile.

1.1 Avalik-õiguslikust ringhäälingust avalik-õiguslikuks meediaks

Muutused meediamaasikul on väljakutseks nii avalik-õigusliku ringhäälingu ideele kui ka tegevusele (Just, Latzer ja Saurwein, 2012: 52). Infotehnoloogiliste muutuste olukorras on põhiküsimuseks, kas avalik-õigusliku ringhäälingu veebisisu peaks üha enam arenema selles suunas, et täiendada traditsioonilisi AÕRi kanaleid (raadiot ja televisiooni) või peaksid nad moodustama iseseisva avalik-õigusliku meedia pakkuja (Just jt, 2012: 52).

Avalik-õiguslik ringhääling kui ringhäälinguteenuse osutaja; sealjuures auditooriumi informeerides, harides, võimaldades kultuurisündmustest osa saada ja osaleda ühiskondlikus diskussioonis ning ka meelt lahutades (Lõhmus ja Ehand, 2001: 9); on meediamaastikul toimuva kiire arengu tõttu muutunud traditsioonilisest avalik-õiguslikust ringhäälingust (AÕR) avalik-õiguslikuks meediaks (AÕM), millel on jätkuvalt oluline roll avaliku sfääri kujundamisel (Jõesaar, 2015).

Seega on näiteks Jõesaar (2015) selgelt eristanud AÕRi ja AÕMi ajastut. Avalik-õigusliku ringhäälingu ajastul toimus n-ö tsentraalne infojagamise mudel, nagu on seda kirjeldatud ringhäälingu seaduses (Ringhäälingu seadus, 1994): saatejaama kaudu edastati signaal vastuvõtjateni. Praegusel digimeedia ajastul ei ole keskmeks üks väljasaatev infoallikas, vaid info levib igatepidi ning annab eri ühiskonnagrupidel võimaluse eri kanaleid pidi oma sõnumeid edastada. AÕRi abi vajasid oma huvide esindamisel need ühiskonnagrupid, kes ei pääsenud ise oma huve esindama või ei olnud piisavalt prioriteetsed või mõjuvõimsad

kommertsmeedia jaoks. Digimeedia ajastul on AÕRist saamas AÕM ehk osaline võrgustunud meediakommunikatsioon. Seda juhul, kui AÕR oskab ära kasutada muutusega kaasnenud võimalusi ning seejuures täita ka peamisi eesmärke ja funktsioone, mis on seadusega paika pandud. Jõesaar (2015) on välja toonud, et avalik-õigusliku meedia peamised funktsioonid on praeguses meediamuutuste olukorras jäänud samaks, nagu neid kirjeldas ligemale sajand tagasi John Reith: informeerida, harida ja meelt lahutada (Reith, 1924, Jõesaar, 2015 kaudu). „Ehk teisiti öeldes on avalik-õigusliku meedia eesmärk teenida avalikku huvi, aidata kaasa ühiskonna ja demokraatia arengule. Kiire tehnoloogia areng on ringhäälingule lisanud palju tehnoloogilisi võimalusi. Seega peab avalik-õiguslik meedia olema tänapäeval universaalne ja kõrgete kvaliteedistandarditega meediainstitutsioon.“ (Born ja Prosser, 2001, Jõesaar 2015 kaudu).

Seega võib avalik-õigusliku ringhäälingu peamiste väljakutsetena välja tuua nii tehnoloogia arengust tingitud muudatused kui ka üha suurema sotsiaalmeedia osakaalu ajakirjandusliku sisu edastamisel. Näiteks televisiooni kui ühe põhilise avalik-õigusliku ringhäälingu massiteabevahendi unikaalsus on märkimisväärselt vähenenud (Zeno-Zencovich, 2012: 234) ning see on kaotanud oma privileeeritud niši (Van Dijck ja Poell, 2015: 158). Konkurents kaabeltelevisiooni, satelliittelevisiooni ja traadita internetiühenduse kaudu pakutava videosisu vahel on teinud soodsamaks audiovisuaalse teenuse pakkumise; kanalite rohkus pakub saateid väga paljudele eri huvigruppidele ning saateid on võimalik järelvaadata. Need tegurid on aga viinud auditoriumi killustumiseni ning reklaamitulude vähenemisele ühes kanalis. (Zeno-Zencovich, 2012: 234–235).

Lisaks on sotsiaalmeedia vähendanud avalik-õigusliku meedia unikaalsust auditoriumi kaasamise tasandil. Sotsiaalmeedia kui platvorm, mis võimaldab luua ja vahetada kasutajatepoolset sisu (*user generated content*), on viimastel aastatel üha enam hakanud võistleva avalik-õigusliku meedia eksklusiivse õigusega adresseerida vaatajat kui sotsiaalset osalejat (Kaplan ja Haenlein, 2010 Van Dijck, 2015: 150 kaudu).

Seistes silmitsi sotsiaalmeedia platvormide võidukäiguga, on mõistetav avalik-õigusliku ringhäälingu püüdlus saada kasu uutest sotsiaalmeedias pakutavatest võimalustest ja audiovisuaalsetest arendustest, eesmärgiga jõuda noorema auditoriumini ning kaasata neid avalik-õiguslikku meedia käekäiku panustama (Van Dijck ja Poell, 2015: 149, 154).

Lähtudes Adorno (2001) kultuuritööstuse mudelist, täheldavad avalik-õigusliku ringhäälingu uurijad Eestis üha suurnenevat ideoloogilist survet nendelt huvigruppidele, kes lähtuvad äri- ja

tarbijate huvidest, mõjutades meediamaastikku laiemalt (Lõhmus, Tiikmaa ja Jõesaar, 2010: 112). Internetiplatvormide võidukäik info edastamisel on toonud televisiooni näitel endaga kaasa kahaneva auditooriumi, väheneva reklaamitulu ning seega ka väiksema eelarve (Weaver ja Willnat, 2012: 1). Siinjuures tuleb seista silmitsi aga uue väljakutsega, mis on seotud auditooriumini jõudmisega: üha suurem kommertsialiseerumine sellistel sotsiaalmeedia platvormidel nagu Youtube, Facebook ja Twitter ohustavad avaliku väärtuse mõistet (Van Dijck, 2015: 149) ning auditooriumi eest võitlemine toob kaasa konkurentsi spordi ja meelelahutuse valdkonnas, kuid mitte informatsiooni edastamises (Zeno-Zencovich, 2012: 235).

Informatsioon on üha enam tarbimiseks kättesaadav igal pool ja igal ajal eri internetidomeenidel ning see paneb suure küsimärgi alla ka avalik-õigusliku meedia tuleviku (Zeno-Zencovich, 2012: 235). Seda põhjusel, et AÕR on pretendeerinud alati esindama neid üldiseid huve, mida kommertsmeedia ei pea kasumlikuks või vajalikuks esindada. Aga internetis pääsevad need huvid end palju lihtsamalt ise esindama. Avalik-õigusliku meedia püüdlused kaasata internetiplatvormidel uut auditooriumit viivad sotsiaalse ja avaliku sfääri kokkupõrkeni kolmel tasandil: institutsioonides, professionaalses tegevuses ja sisus (Van Dijck ja Poell, 2015: 149).

1.2 Erinevate osapoolte roll avalik-õigusliku ringhäälingu muutumises

Käesolevas alapeatükis on välja toodud eri osapoolte roll avalik-õigusliku ringhäälingu muutumises. Võimaluse hinnata, kuid võtab seadusandlik raamistik arvesse ühiskonnas ja meedias toimunud muutust, annab erinevatel aastatel vastuvõetud ringhäälinguseaduste võrdlus. Teises alapunktis on kirjeldatud, missugune roll on ajakirjanikel avalik-õigusliku ringhäälingu muutumises ning mispärast on oluline uurida ajakirjanike arvamus meediamaastikul toimuva kohta.

1.2.1 Seadusandlik raamistik

Võrreldes 1994. ja 2007. aasta ringhäälinguseadust, võib välja tuua, et üha selgemalt on hakatud defineerima ringhäälingu eesmärgi ja ülesandeid. Järgnevalt on välja toodud ERRi definitsioon ning põhiväärtused.

Eesti Rahvusringhääling (ERR) – Eesti Rahvusringhäälingu seadusega asutatud avalik-õiguslik juriidiline isik, mis alustas tegevust 1. juunil 2007, kui jõustus Riigikogus 18. jaanuaril 2007 vastu võetud seadus, millega ühendati Eesti Raadio ja Eesti Televisioon (Eesti Rahvusringhääling, 2016). „ERR on oma saadete, programmide ja muude meediateenuste tootmisel ja edastamisel sõltumatu ning lähtub üksnes Eesti Rahvusringhäälingu seaduse nõuetest, eesmärkidest, ülesannetest, visioonidest, väärtustest ja missioonist, mis on sõnastatud ERRi 2015–2018 aasta arengukavas.“ (Eesti Rahvusringhääling, 2016)

Euroopa Ringhäälingute Liit (European Broadcasting Union (EBU)) on sõnastanud AÕRi põhiväärtused järgmiselt: universaalsus (*universality*), iseseisvus (*independence*), silmapaistvus (*excellence*), mitmekesisus (*diversity*), vastutus (*accountability*) ja innovatsioon (*innovation*). (EBU, 2016)

Lähtudes Van Dijcki ja Poelli (2015: 159) käsitlusest, viitab avalik-õigusliku meedia univeraalsus vajadusele tuua välja probleemid, mis on nii lokaalsel kui ka globaalsel tasandil olulised; iseseisvus tähendab eraldatust kommertsist, valitsusest ja spetsiifilistest auditooriumi nõuetest; oivalisus seisab sisu ja asjatundlikkuse kvaliteedi eest; mitmekesisust kinnistab demokraatia edendamise põhimõtet, andes võrdsed võimalused kõigile inimrühmadele eneseväljenduseks; vastutus (*accountability*) viitab suurele usaldusväärsusele, täpsusele ja informatsiooni asjakohasusele; innovatsioon tähendab uute tehnoloogiliste ja kultuuriliste vormide uurimise tagamist. (Van Dijck ja Poell, 2015: 159)

Võrreldes eesmärgi, mis on kehtestatud 1994. aasta ringhäälinguseaduses 2007. aastal vastu võetud Eesti Rahvusringhäälingu seaduses deklareeritud avalik-õigusliku ringhäälingu programmi eesmärkidega – mis kehtivad tänaseni –, on varasema kolme põhiolemuse asemel deklareeritud üheksa ametlikku eesmärki, mida ERR oma programmides vastavalt võimekusele täidab (vt tabel 1).

1994. aasta ringhäälinguseaduses on ringhäälingut defineeritud kui „avalikkusele suunatud informatsiooni elekterside vahenditega (saatjate ja saatjate võrkudega) edastamise ja selle informatsiooni kättesaadavaks muutmise süsteemi“ (Ringhäälinguseadus, 1994). Ringhäälingu informatsiooni edastatakse raadios ja televisioonis. Seadus on oma olemuselt tehnilisemat laadi: seal on eraldi defineeritud saatjate ja saatja võrkude, saate, ringhäälingujaama jms mõisted. Ringhäälingu programmide eesmärkide kirjeldamiseks on kasutatud mõistet „põhinõuded“. Järgnevalt on näited 1994. aastal vastu võetud ringhäälinguseaduses defineeritud põhinõuetest Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni saadetele ja programmidele, kaasa aidates (Ringhäälinguseadus, 1994):

- 1) eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilitamisele ning arendamisele;
- 2) Eesti riikluse tugevdamisele;
- 3) Eesti rahvusvahelise maine tõstmisele.

Seevastu 2007. aastal vastu võetud Eesti Rahvusringhäälingu seaduses on selgelt loetletud eesmärgid, millele rahvusringhäälingu programmid kaasa aitavad. Järgnevalt on võrreldud kahte seadust (Ringhäälinguseadus, 1994, Eesti Rahvusringhäälingu seadus, 2007):

Tabel 1. 1994. aasta Ringhäälinguseaduses ja 2007. aasta Eesti Rahvusringhäälingu seaduses kirjeldatud eesmärgid

Ringhäälinguseadus 1994	Eesti Rahvusringhäälingu seadus 2007
1) aitavad kaasa eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilitamisele ning arendamisele;	1) toetavad eesti keele ja kultuuri arengut;
2) aitavad kaasa Eesti riikluse tugevdamisele;	2) väärtustavad Eesti riigi ja eesti rahvuse kestmise tagatise ning osutavad asjaoludele, mis võivad ohustada Eesti riigi ja eesti rahvuse püsimist;
3) aitavad kaasa Eesti rahvusvahelise maine tõstmisele.	3) aitavad kaasa Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususe kasvule;

	4) aitavad kaasa Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule;
	5) aitavad kaasa demokraatliku riigikorralduse edendamisele;
	6) selgitavad looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajadust;
	7) väärtustavad perekonnal põhinevat ühiskonnamudelit;
	8) aitavad kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele;
	9) tagavad igäihele vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise.

Võrreldes ringhäälinguseaduses (1994) ja Eesti Rahvusringhäälingu seaduses (2007) loetletud põhinõudeid ja eesmärke, selgub, et üha olulisemaks on peetud eesmärkide selgemat ja detailsemat sõnastamist ning uute eesmärkide püstitamine (vt tabel 1). Näiteks on 2007. aastal eraldi rõhutatud ühiskonna sotsiaalse sidususe kasvule kaasaaitamist, defineeritud selgemalt riikluse tugevamisele kaasaaitamist (demokraatliku riigikorralduse edendamist) ja Eesti rahvusvahelise maine tõstmist (majanduslikule heaolule ja konkurentsivõime kasvule kaasaaitamine). Lisaks on 2007. aastal vastu võetud Eesti Rahvusringhäälingu seaduses eraldi loetletud looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamist, perekonnal põhineva ühiskonnamudeli väärtustamist ning eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise tagamist. Üha olulisemat rolli on kandma hakanud ERRi kui mäluasutuse roll – Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele kaasaaitamine. Kuigi 2014. aastal täiendati nii ERRi rahastamist kui nõukogu puudutavaid seaduse punkte, ei tehtud muudatusi ERRi eesmärkide ja ülesannete osas. Missuguseid ERRi eesmärke peavad aga ERRi ajakirjanikud, teiste toimetuste ajakirjanikud kui ka rahvusringhäälingu nõukogu ja riigikogu kultuurikomisjoni liikmed olulisimateks, selgub järgnevast analüüsist (vt peatükk 4).

1.2.2 Ajakirjanikkond

Meediamaastriku muutused ning sellest tulenevad väljakutsed on loonud vajaduse uurida, missuguste eesmärkide täitmisele keskenduda ehk missugused on olulisimad avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärgid ning tulevikuperspektiivid. Seetõttu on võimalus Weaveri ja Willnati

(2012) eeskujul uurida antud juhul lisaks ajakirjanduspoliitika kujundajate arvamustele ka eri toimetuste ajakirjanike ning ERRi töötajate seisukohti. Lisaks kuuluvad ajakirjanikud – lähtuvalt nende mitmekülgsest tööpetsiifikast – ühiskonna intellektuaalsesse kihti (Hoyer ja Lauk, 2003: 9).

Hanitzsch (2007: 380) rõhutab ajakirjanduskultuuris institutsionaalset rolli ning eetilisi ideoloogiaid, mis annavad ajakirjanikel võimaluse jagada ühised väärtusi, luua ühist identiteeti ja luua kollektiivne ametialane teadlikkus – see aitab neil ka oma rolli paremini mõtestada (Hanitzsch, 2007: 380). Hanitzsch (2011: 491) toob välja, et ametialases keskkonnas jagatakse sarnaseid vaateid selle kohta, missugune on ajakirjanduse funktsioon ühiskonnas.

Näiteks Soome ajakirjanike seas tehtud uuringust (Weaver ja Willnat, 2012: 182–183) selgub, et ajakirjanduse tulevikust rääkides ei olda ülemäära optimistlikud: avaldatakse muret üha suureneva meedia kommertsialiseerumise üle, mis mõjutab meedia kvaliteeti, nõrgestab ajakirjanduseetika põhiväärtusi ning lükkab tagaplaanile tõsised teemad ühiskonnas. Lisaks mainib suurem osa ajakirjanikest, et üha süvenev kommertsialiseerumine ajakirjandusmaastikul toob kaasa olukorra, kus ajakirjandusväljaannete sisu on üha enam suunatud kindlatele sihtrühmadele selle asemel, et edendada ühiskondlikku ja sotsiaalset debatti. (Weaver ja Willnat, 2012: 183).

Taoline olukord toob ka ajakirjanike igapäevatöös kaasa muutusi: nii meediasisu fookus kui ka ajakirjanikele esitatavad erialased nõudmised on muutunud ning tehnoloogia areng toob kaasa meediaorganisatsioonide omavahelise konkurentsi suurenemise, selgub Maret Einmanni magistritööst, kus ta võrdles Eesti ajakirjanike rollikäsituse muutumist aastatel 1988–2009 (Einmann 2010).

Ootused avalik-õiguslikule ringhäälingule on lisaks Eesti Ringhäälinguseadusega (2007) reglementeeritud eesmärkide täitmisele, samuti ka ajakirjanike professionaalsusele, üha suuremad. Lisaks ajakirjandusliku sisu edastamisele tele- ja radiokanalitel on üha olulisem veebiplatvormidel pakutava sisu kättesaadavus, samuti atraktiivsus ja konkurentsivõimelisus teistes portaalides (näiteks Delfi, Postimees) pakutavaga. Kui erameediakanalite kvaliteetse sisu puhul räägitakse tasulistest artiklitest, siis sellega seoses peetakse üha olulisemaks kvaliteetse veebipõhise sisu pakkumist (Himma-Kadakas ja Kõuts-Klemm, 2015: 109). See on vaid üks mitmetest suundadest meediamaastikul, mis – arvestades ERRi kui ajakirjandusliku eeskujuna rolli – esitab nii avalik-õiguslikku meediasisu pakkuvale organisatsioonile kui ka seal

töötavatele ajakirjanikele uusi väljakutseid, mille täitmise poole püüelda. Märkimisväärseimad on näiteks ERRi uudisteportaal (www.err.ee), kultuuriportaal ja teadusportaal. Et pakkuda auditooriumile ülevaadet ERRi tele- ja raadioprogrammides olevast meelelahutusmaterjali, avas ERR 2013. aastal meelelahutusportaali menu.err.ee.

1.3 Avalik-õigusliku meedia tulevikustsenaariumid

Üheks tulevikustsenaariumiks on avalik-õigusliku programmi viimine televisioonisagedustelt internetti, kujutades endast avalik-õigusliku meedia portaali, kus on informatsiooni, meelelahutust, sporti ja ühiskondlikult olulisi teemaid (tervis, haridus jne). Taoline *over-the-top* avalik teenus vähendab produktsiooni tasusid ning elimineerib televisiooniülekannete tegemiseks vajalikud kallid edastusvahendid. (Zeno-Zencovic, 2012: 236)

Teiseks võimaluseks on tasakaalustada kommertslikku survet avalik-õiguslikule meediale mitte ainult uute professionaalse tegevustele standardite seadmises, vaid lisaks toota oma versiooni „avalikust“ sotsiaalsest televisiooni platvormist (*public social TV*) (Van Dijck ja Poell, 2015: 149). Avalik-õiguslik meedia on endaga toonud kaasa ka mõiste „avalik“ eri definitsiooni. Kui avalik-õigusliku meedia traditsioonilised väärtused (vt alapeatükk 1.2.1) on kantud selle tegijate ja praeguse auditooriumi poolt, siis nüüd tundub avalike väärtuste (*public values*) tähendus vasturääkivat uuele sotsiaalmeedias üles kasvavale generatsioonile (Van Dijck ja Poell, 2015: 158). Ühe lisaväärtusena AÕMile lisavad Van Dijck ja Poell (2015: 159) omaltpoolt mõiste „mitte kasumlikkus“, mis viitab sellele, et avalik-õiguslikku meediasisu pakkuv organisatsioon peab ka võimaliku saadud tulu suunama veelgi enam avaliku huvi teenimisele panustamiseks ning avalik-õigusliku meediasisu edasikandmiseks. Üheks võimaluseks on sotsiaalmeedia, kuid sealjuures tuleb arvestada, et sotsiaalmeedia platvormidel edastatav sisu ei garanteeri neutraalset avalike väärtuste edasikandumist (Van Dijck ja Poell, 2015: 160).

Siiski pole kartust, et avalik-õigusliku ringhäälingu traditsiooniline roll ja funktsioonid kaovad (Debrett, 2010; Hendy, 2013; Kackman jt, 2011; Van Dijck ja Poell, 2015: 160-161 kaudu), vaid üha olulisemat rolli omavad järgmised paradigmuuutused: avalik-õiguslik ringhääling muutub avalik-õiguslikuks meediaks, avalik ruum avalikuks väärtuseks, sisutootmine sisu valikuks ja levikuks. Taolised paradigmuuutused eeldavad rahvusvahelist dialoogi nii ajakirjanduspoliitika kujundajatega kui ka akadeemikutega – eesmärgiks on kujundaja uusi

perspektiive avalikust väärtusest, kaasates uusi tehnoloogiaid ja praktikaid, mille kaudu hõlpsamalt edastada avalik-õigusliku meedia väärtusi (Van Dijck ja Poell, 2015: 161).

Viimati on avalik-õigusliku ringhäälingu tulevikuvisionid Tartu Ülikoolis kaitstud uurimistöodes käsitletud näiteks Sten Teppan magistrisõõs „Eesti Rahvusringhäälingu legitiimsed alused muutumises: praegusaeg ja visioonid“ (2015), kus ta tõi välja, et uue meedia võidukäik on piisavalt värske muutus, mistõõtu ei ole jõudnud välja areneda visioon, kuidas ümbersõnastada avalik-õiguslikku süsteemi ja korrastada avalik-õigusliku ringhäälingu legitiimseid aluseid, et omakorda väljuda avalik-õiguslikust ebamäärasusest (Teppan, 2015: 73).

2. Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused

Magistritöö eesmärgiks on tänases meediamuutuste olukorras välja selgitada, missuguseid eesmärke tajutakse ERRil ajakirjandusvaldkonna töötajate ja poliitikakujundajate hulgas ning missuguseid tulevikuvisioone sõnastatakse.

Et täita magistritöö eesmärke, on esitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Missuguseid eesmärke tuuakse olulistena esile ERRi töötajate, teiste ajakirjanike ja poliitikakujundajate poolt?
2. Missuguseid erinevusi esineb nende kolme rühma käsitluses?
3. Missugused on need eesmärgid võrreldes seaduses sõnastatutega? Kas eesmärkide loetelu on pigem laiem või kitsam?
4. Missuguseid tulevikuvisioone tuuakse kolme rühma poolt esile ERRi arengutega seoses?
5. Missugune on ERRi funktsioon tänasel meediamaastikul?

Nendele uurimisküsimustele vastamiseks on kogutud materjal veebipõhise avatud küsimustega küsimustiku abil.

3. Valim ja uurimismeetod

Uurimisküsimuste põhjal sõnastatud magistritöö analüüs tugineb kvalitatiivsel uurimismeetodil, lisaks on tehtud arvulisi kokkuvõtteid vastajate nimetatud olulisimatest eesmärkidest ja tulevikuvisionidest. Järgnevas peatükis on lähemalt tutvustatud valimi koostamise põhimõtteid ning vastajaid, meetodit ning töö uurimiskäiku.

3.1.Valim

Valimi moodustamise eesmärgiks oli saada infot kolmelt erinevalt rühmalt: ERRi töötajatelt, ERRiga mitteseotud ajakirjanikelt ning poliitikakujundajatelt, kes on omanud või omavad mõju ERRi puudutavate otsuste tegemisel. Kaasates lisaks ERRiga seotud osapooltele ka teiste toimetuste ajakirjanikke ja ajakirjanduspoliitika kujundajaid, oli eesmärgiks taotleda valimi mitmekesisust, mis toob esile võimalikult palju eri juhtumeid ja näiteid eri kogemustest ja nägemustest (Laherand, 2008: 71). Kuna sihtrühmade suurused eesti ühiskonnas ei ole võrdsed, ei seatud sellest tulenevalt ka eesmärgiks saada igast rühmast võrdset arvu vastanuid.

Kutse uuringus osaleda saadeti sihtrühmade esindajatele e-posti teel töö autori privaatselt e-posti aadressilt. Potentsiaalsete respondentide e-posti aadressid saadi asutuste kodulehekülgedelt. E-kirjas oli link küsitlusele, mis paluti täita esmalt detsembri jooksul. Kordusteate saatmisel pikendati küsimustikule vastamise tähtaega jaanuarini. Küsitlusele vastanutele lubati anonüümsust ning saadud vastused ei ole seostatavad vastanute isiku ega personaalsete andmetega. Vastajate anonüümsuse ning konfidentsiaalsuse tagamine peaks looma usalduse, usaldustunne tagab omakorda piisavalt ausa informatsiooni (Wimmer ja Dominick, 1994: 75).

Valimi puhul ei taotletud representatiivsust sihtrühmade võimaliku sotsiaaldemograafilise jaotuse suhtes. Sel põhjusel tuleb arvestada teatavate piirangutega küsitluse tulemuste tõlgendamisel.

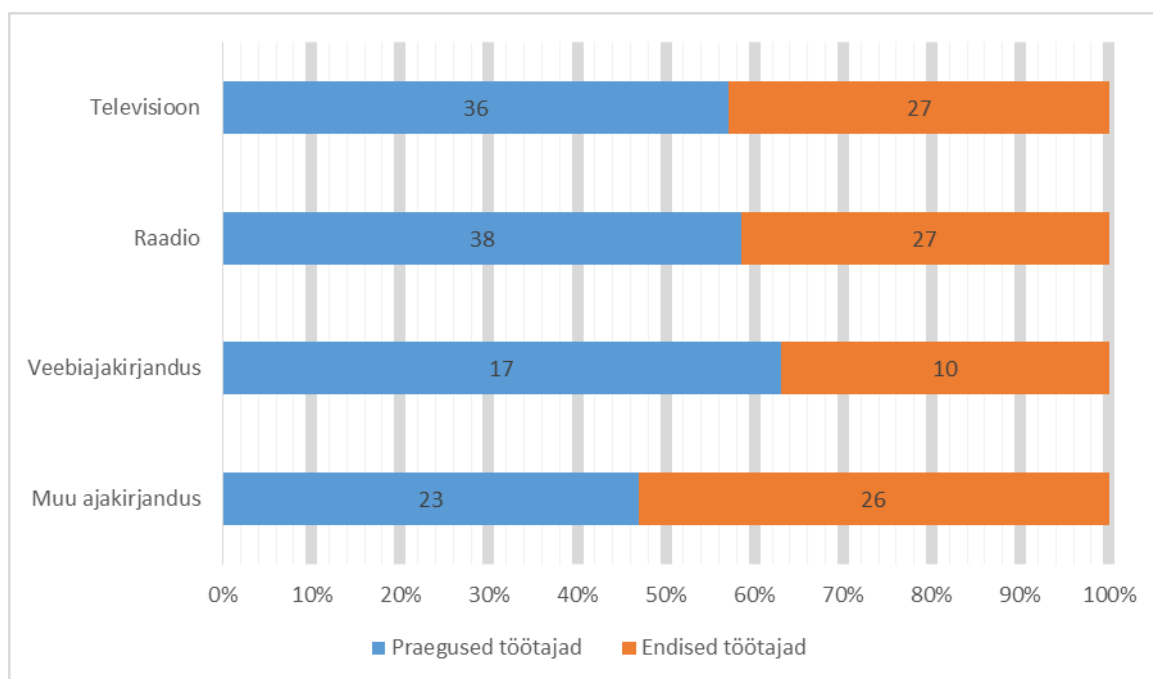
Küsimustikule vastas 158 inimest: 102 ERRi endist või praegust töötajat, 45 teiste toimetuste ajakirjanikku ning 11 ajakirjanduspoliitika kujundajat (vt tabel 2).

Tabel 2. Küsimustikule vastanud isikud. Märkus: osad lahtrid on tabelis tühjad eri vastajarühmadele mõeldud küsimustike spetsiifika tõttu

		ERRi töötajad	Teised ajakirjanikud	Politiikakujundajad
KOKKU vastanuid		102	45	11
Suhe organisatsiooniga	Töötab praegu	54		6
	Töötas varem	46		5
	vastamata	2		
Sugu	Naine	46	21	
	Mees	53	23	
	vastamata	3	1	
Tööstaaž ajakirjanduses	Üle 10 aasta	57	19	
	2-10 aastat	18	19	
	1-2 aastat	14	4	
	vastamata	3	3	

Võrreldes küsimustikule vastanud ERRi ja teiste toimetuste ajakirjanike töövaldkondasid, siis selgus, et ERRi töötajatest on suurem osa raadios (65) ja/või televisioonis (63) tegutsenud (vt tabel 3); mujal ajakirjanduses töötanute seas oli populaarseim variant mujal ajakirjanduses (35) ja veebiajakirjanduses (20) töötamine. Taoline tulemus on selgitatav ERRi kui organisatsiooni eripäradega (3 telekanalit ja 5 raadiokanalit ning üks veebiportaal koos alaportaalidega).

Tabel 3. Küsimustikule vastanud endiste ja praeguste ERRi töötajate töövaldkonnad. Märkus: kolm töötajat on jätnud oma töövaldkonnad märkimata

Enam kui pooled vastanud ERRi töötajatest (57) ning ligi pooled teiste toimetuste ajakirjanikest (19) olid vähemalt ühes valdkonnas (raadios, televisioonis, mujal ajakirjanduses, veebiajakirjanduses) töötanud üle kümne aasta.

Ajakirjanduspoliitika kujundajatest ehk ringhäälingunõukogu ja riigikogu kultuurikomisjoni endiste ning praeguste liikmete seas oli vastajaid kokku 11. Ajakirjanduspoliitika kujundamisega on 2 vastanut tegelenud aastatel ...–1994; 7 aastatel 1994–2000; 7 vastanut aastatel 2001–2007 ning 6 aastatel 2007–2015.

Ajakirjanikutöö praktikat on 11 ajakirjanduspoliitika kujundajast enam kui pooltel (6). Kolm on töötanud raadios, 4 televisioonis ja 4 mujal ajakirjanduses. Veebiajakirjanikuna pole keegi antud küsimustikule vastanutest ajakirjanduspoliitika kujundajast töötanud (vt tabel 4).

Tabel 4. Ajakirjanduspoliitika kujundajate töökogemus meediamaaastikul

...-1994 (kuni Ringhäälinguseaduse vastuvõtmiseni)	2
1994-2000	7
2001-2007 (kuni ERRi moodustamiseni)	7
2007-2015	6
Raadios	3
Televisioonis	4
Veebiajakirjanduses	0
Mujal ajakirjanduses	4

3.2 Meetod

Peatükis 2 kirjeldatud uurimisküsimustele vastamiseks on kogutud materjal veebipõhise avatud küsimustega küsimustiku abil, mis on koostatud Tartu Ülikooli avalik-õigusliku ringhäälingu uuringugrupi poolt. Küsimused olid detailides ja tegevusväljade kirjelduses modifitseeritud vastavalt iga vastajagrupi spetsiifikale (ERRi endised ja praegused töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud, ajakirjanduspoliitika kujundajad). Kolmele eri grupile mõeldud küsimustike puhul olid sisulised küsimused sarnased ning need jagunesid kolme teemaplokki:

rahvusringhäälingu eesmärgid ja vahendid nende realiseerimiseks, ERRi programm ning ERRi tulevik.

Käesolevas magistritöös on analüüsitud järgmistele küsimustikus esitatud küsimuse vastuseid:

- Milliseid Eesti Rahvusringhäälingu funktsioone ja eesmärke peate kõige olulisemateks?
- Millised on ootused ja võimalused Eesti Rahvusringhäälingu tegevuse arendamiseks?

Vastamisaeg küsimustikule oli detsember 2015 kuni jaanuar 2016. Avatud küsimustik valiti internetikeskkonnas küsitluse läbiviimiseks eeldusel, et see võimaldab edastada ajakirjandusvaldkonna töötajatel ja ajakirjanduspoliitika kujundajatel, keda võime ühtlasi pidada Eesti intellektuaalide ja vaimse eliidi hulka, omanäolisi etteantud raamidest vabasid vastuseid, et anda võimalikult sügavat ja erinevat materjali ringhäälinguajakirjanduse analüüsiks. Küsimustiku peamiseks kriitikaks on see, et internetikeskkonnas esitatud kirjeldavad küsimused nõudsid põhjalikumateks vastusteks oluliselt kauem aega, kui küsimustiku alguses märgitud „mõned minutid“. Mõned minutid oleks võtnud aega internetikeskkonnale sobilikum valikvastustega küsimustik.

Lisaks on oluline täpsustada, et kui ajakirjanduspoliitika kujundajad ning teiste toimetuste ajakirjanikud on valimina selgelt defineeritavad, siis ERRi endiste ja praeguste töötajate puhul ei ole küsimustikust saadud andmete põhjal võimalik täpsustada, kas tegemist on tehnilise töötajaga või ajakirjanikuga. Seetõttu on käesolevas analüüsis kasutatud mõistet ERRi töötajad, mitte ERRi ajakirjanikud.

Uurimuse esimene osa keskendub peamiselt ERRi eesmärkide analüüsile, kuigi küsimustikus on ühes esitatud küsimuses palutud vastajatel kirjeldada ERRi olulisimaid eesmärke ja funktsioone. On oluline märkida, et need kaks eri mõistet on ühes küsimuses esitatud taotluslikult vastustes variatiivsuse saavutamiseks.

Vastuseid on analüüsitud *cross-case* meetodil, otsides töö eesmärkidest lähtuvalt eristatud teemakategooriatele sobivaid vasteid. ERRi olulisimate eesmärkide väljatoomiseks on aluseks Eesti Rahvusringhäälingu seaduses (2007) nimetatud eesmärgid ERRi programmidele (vt lisa 1). Sellest lähtuvalt on eraldatud seaduses märgitud (formaalsed) ning märkimata (mitteformaalsed) eesmärgid ning viimased on töö autor omakorda struktureerinud. Taolist formaalset-mitteformaalset eesmärkide eristamist soodustas asjaolu, et nende vastajate hulk oli piisavalt suur, kes olid sõna-sõnalt ERRi seadusest eesmärke loetlenud. Seejärel on tulemusi

sihtrühmiti kirjeldatud, tehtud loetletud olulisimatest eesmärkidest pingeread ning eri vastajarühmadest saadud tulemusi omavahel võrreldud.

ERRi tulevikuootusi ja võimalusi on analüüsitud samuti *cross-case* meetodil. Lisaks on lähtutud ka kriitilise diskursuse analüüsi meetodist, mille peamiseks ideeks on kaardistada aladiskursusi ehk teemasid, neid struktureerida, võrrelda ja teha järeltusi (Van Dijk ja Teun 1998: 1–2). Seejärel on tulemusi samuti sihtrühmiti kirjeldatud ning võrreldud. Lisaks on töös välja toodud ka nende vastajate arvamused, kes ERRi olulisimate eesmärkide ja tulevikuvisioone kirjeldades pidasid vajalikuks edastada kriitikat ning muid tähelepanekuid.

4. Tulemused

Järgnevalt esitan uuringu tulemused teemakategooriate kaupa iga sihtrühma kohta eraldi.

4.1 ERRi olulisimad eesmärgid ja funktsioonid

Kõigi kolme vastjarühma esindajatelt (ERRi endised ja praegused töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud ning ajakirjanduspoliitika kujundajad) uuriti, missugused on nende arvates rahvusringhäälingu peamised funktsioonid ja eesmärgid. Oli neid, kes loetlesid rahvusringhäälingu seaduses sõna-sõnalt välja toodud eesmärke. Kuigi neid vastuseid ei ole järgnevalt näidetes eraldi välja toodud, ei saa neid pidada vähem tähtsateks: need annavad aimu olulisimate eesmärkide trendidest ja näitavad, et praegused rahvusringhäälingu seadusega paika pandud eesmärgid on vastajate jaoks olulised ning ei peeta vajalikuks omapoolseid ettepanekuid lisada. Kindlasti võib siinkohal mängida rolli ka avatud küsimustiku läbiviimine internetikeskkonnas, kus on võimalik kasutada abimaterjale (näiteks ERRi kodulehel loetletud eesmärkide nimekirja). Nii on teinud vähemalt näiteks üks vastaja, kes pole töötanud ERRis:

Eesti keele ja kultuuri areng; väärtustab Eesti riigi ja eesti rahvuse kestmise tagatise ning osutab asjaoludele, mis võivad ohustada Eesti riigi ja eesti rahvuse püsimist; liidab Eesti ühiskonda; edendab demokraatlikku riigikorraldust; Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalne jäädvustamine. (Vastaja (edaspidi V) 123)

ERRi programmide eesmärgid (Eesti Rahvusringhäälingu seadus, 2007):

- 1) toetavad eesti keele ja kultuuri arengut;
- 2) väärtustavad Eesti riigi ja eesti rahvuse kestmise tagatise ning osutavad asjaoludele, mis võivad ohustada Eesti riigi ja eesti rahvuse püsimist;
- 3) aitavad kaasa Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususe kasvule;
- 4) aitavad kaasa Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule;
- 5) aitavad kaasa demokraatliku riigikorralduse edendamisele;
- 6) selgitavad looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajadust;

- 7) väärtustavad perekonnal põhinevat ühiskonnamudelit;
- 8) aitavad kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele;
- 9) tagavad igapäevase vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise.

Märkimisväärselt palju oli neid vastajaid, kes lähtuvalt oma kogemustest ja tähelepanekutest, tegutsedes nii organisatsiooni sees kui ka väljaspool, pidasid vajalikuks tuua välja neid ERRi olulisimaid eesmärke, mis pole rahvusringhäälingu seaduses kirja pandud (edaspidi mitteformaalsed eesmärgid), samuti kriitikat ja muid ettepanekuid. Need on järgnevatel alapeatükkides näidetena esitatud.

Lisaks tõid vastajad välja järgmised olulisimad eesmärgid: nii demokraatliku riigikorralduse kui ka keele ja kultuuri edendamise näidete juures on eraldi rõhutatud ERRi harivat funktsiooni, avaliku huvi teenimist ja informeerimist. Keele ja kultuuri edendamise juures on eraldi välja toodud meelelahutus ja sport. Eraldi on välja toodud ERRi kui teejuhi roll. Täpsem ülevaade on alapeatükkides 4.2, 4.3, 4.4. ja kokkuvõttena 4.7.

Enamik küsimustikule vastanutest loetlesid vastustes enam kui ühte ERRi olulisimat eesmärki või funktsiooni. Järgnevalt on välja toodud näited vastajate arvamustest ning olulisimate eesmärkide võrdlus.

4.2 ERRi töötajate arvamused

ERRi töötajatel paluti vastata küsimusele „Milliseid Eesti Rahvusringhäälingu funktsioone ja eesmärke peate kõige olulisemateks?“. Analüüsist selgub, et 2007. aasta rahvusringhäälingu seaduses nimetatud üheksa eesmärki on vaid üks osa sellest, mida vastajad ERRis oluliseks peavad. Näiteks on üks üheksast ERRi seaduses kirjeldatud eesmärkidest jäetud täitsa nimetamata (looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamine) ning Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule kaasa aitamise eesmärgi olulisust tõi välja ainult üks vastaja ning sedagi mitme eri eesmärgi loetelus.

Võimalikult objektiivse ja analüütilise info vahendamine ühiskonnas toimuvast, spekter on muidugi lai, see haarab poliitikat, majandust, kultuuri jne - kõiki elualasid. (V7)

Seega on üheksast seaduses reglementeeritud eesmärgist seitse need, mida vastajad pidasid oluliseks eraldi märkida.

Vastajad on rõhutanud ERRi mitteformaalseid, laiemat tähendusega eesmärke: avaliku huvi teenimist, inimeste harimist, teenäitaja rolli ühiskonnas ja meediamastikul, suunanäitajat ka kvaliteetse meelelahutuse edastajana. ERRi rollide defineerimisel on välja toodud järgmisi rolle: ühiskondlike protsesside erapooletu ja analüütiline kirjeldaja, meedia ja avalikkuse valvekoer, seisukohtade ja arvamuste kujundaja, tõe edastaja, kvaliteetse meelelahutuse pakkuja.

Täheldatakse, kuidas ringhäälinguseaduses välja toodud eesmärgid ja funktsioonid on ajale jalgu jäänud ning tegelikud suunad-trendid näitavad hoopis midagi muud, näiteks liigutakse rohkem meelelahutuslikkuse poole ning väärtustatakse üha enam ERRi kui ühiskondliku suunanäitaja, teejuhi rolli.

Tõtt-öelda pole ma aru saanud, mis need eesmärgid on. Põhikiri ja tegelikud trendid on vastuolus. (V14)

Järgneval on välja toodud näited eri formaalsete funktsioonide ja eesmärkide kirjeldustest. Mitteformaalsete (seaduses eesmärkide seas loetlemata) eesmärkide loetelu on eraldi (vt alapeatükk 4.5).

1. Toetada keele ja kultuuri arengut

ERRi töötajad nimetasid 31 korral kultuuri arengu toetamise ning 9 korral keele arengu toetamise eesmärki. Eraldi on välja toodud kultuurivaldkonda kuuluva meelelahutuse (9 vastajat) ja spordi edastamist (2 vastajat).

Kultuuri edendamise eesmärke loetledes toodi viiel korral välja ka ERRi kui teejuhi rolli ehk siis nähti, kuidas ERRi sisu ja programm on teejuhiks, majakaks Eesti kultuuri- ning meediamastikul. Teejuhi kui ERRi iseloomastava rolli analüüs on välja toodud alapeatükis 4.6.

Näiteks järgnevas kirjelduses on välja toodud ERRi eesti kultuuri edendamise funktsioon nii programmi sisus kui ka saatejuhtide tegevuses. Rõhutatud on ka korrektse eesti keele kasutamist ning seda, et programmis peaks olema prioriteediks kodumaiste kultuuriloojate looming. Järgnevas vastuses on defineeritud, mis rolli peaks rahvusringhääling

meediamaaastikul täitma, eristudes kommertskanalitest nii Eesti kultuuri edendava sisu kui ka eestimeelsusega.

Eesti rahvusringhäälingu funktsiooniks on katta ka neid alasid, mida kommertskanalid ei kata: klassikaline muusika, kuuldemängud, kunsti- ja kirjandussaated. Kuna tegemist on rahvusringhäälinguga, peaks see olema kanal, kus kuuleb kõige õigemalt eesti keelt ja kus saatetegijad on nii toeka kultuurikihiga, et on eeskujuks teistele. Rahvusringhääling on koht, kus Eesti oma loojate looming peaks olema esikohal. (V34)

Ka järgmises kahes vastuses on rõhutatud ERRi kui teejuhi rolli, eesmärgiga inimesi harida, olla ühiskondlikult oluliste teemade vahendaja (diskussiooniplatvorm) ning kvaliteetse meelelahutuse edastaja, eristudes erakanalitest. On oluline, et niivõrd vastutusrikast ülesannet täitvad ajakirjanikud ja toimetajad oleksid motiveeritud ja kvalifitseeritud – see on omaette eesmärk kvaliteetset teenust pakkuvale avalik-õiguslikule ringhäälingule.

Rahvusringhäälingu olulisim roll on minu silmis alal hoida Eesti kultuuri. Kultuur on kõige enam seotud keelega, ehk kui ERR toodab eestikeelset programmi ja teeb seda kvaliteetselt (see tähendab, et töötajad teevad on tööd kirega, on motiveeritud ja oma ala absoluutsed tipud), siis ongi esmane eesmärk saavutatud. Teisane eesmärk on Eesti rahvast harida, nagu juba Jakob Hurt on oluliseks pidanud. Selle eesmärgi täitumist on keeruline mõõta ja seda tuleb teha vastavalt ühiskonnas parasjagu käibivatele paradigmadele. ERR on olnud – ja on loodetavasti edaspidi – oluline diskussiooniplatvorm. Et analüütilised saated kuhugi ei kaoks ja pigem edasi areneks (kuigi seegi, diskussiooni õhutamine, erinevate ideede levik on ju samuti hariduslik nähtus). Tänapäeva maailmas ja meedias on järjest olulisemaks muutunud meelelahutuslikkus ja on tore näha, et ETV sellesse päris silmaklappidega ei suhtu. Kui rahva meelt lahutada, siis kvaliteetselt, ja selles osas on ETV hanketoimetused teinud küllalt head tööd. Paljudes haridussaadetes on omaks võetud „infotainmenti“ mõiste, mis tuleb vastu tänapäeva inimese huvile meelelahutuse vastu, aga samas täidab minu silmis üliolulist hariduslikku funktsiooni. (V90)

Kõige olulisem on kultuurikandmine, igapäevase Eesti elukeskkonna kujundamine, maailmapildi laiendamine ja ärksuse, sh eriti kõrgetasemelise keelilise ärksuse arendamine ja treenimine, noortele ja lastele ühiskonna tuleviku ja perspektiivide avardamine. (V102)

ERRi kui teejuhti ühiskonnas ja meediamaastikul on nimetatud ka kompetentsikeskuseks ning kultuuri üheks teljeks. Üheks kultuuri teljeks olemine sisaldab endas ka uute kultuuriväärtuste loomist, andes ERRile kui teejuhile kultuuris üha olulisemat tähendust.

Eesti kultuuri kompetentsikeskuseks olemine, selle teadvustamine, kultuurifenomenide toetaja ja arendaja, kvaliteetse meelelahutuse pakkuja. (V4)

Olla eesti kultuuri üks telgi. (V8)

Uute kultuuriväärtuste loomine. (V52)

Lisaks kultuuripärandi arendamisele ja säilitamisele on eraldi välja toodud laulupidude ülekannete ja olümpiamängude edastamise olulisus.

Olla kunstiliselt Eesti kõrgtase, vahendada Eesti teatrikunsti kõiki tippe. Olla rahva ühendaja kunstis, et reede õhtuti oleks põhjust vaadata Eesti teatrite lavastusi ja perega üheskoos kunstielamust nautida. Miks see on ära jäänud juba aastakümme? (V55)

Üheksas vastuses toodi eraldi välja eesti keele arendamise programmi: eesti keele eest hoolitsemist (*Kultuuri hoidmist ning jooksvat tutvustamist, eesti keele eest hoolitsemist. (V72)*), eesti keele hoidmist ja arendamist (*Pakkuda tuge keele, kultuuri, rahvuse, demokraatliku riigi ja avatud kodanikuühiskonna hoidmiseks ja arendamiseks. (V97)*). Lisaks tuuakse ERRi olulisima eesmärgina välja korrektne emakeel (*Grammatiliselt õige eesti keel. (V101)*).

2. Aidata kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele

Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalne jäädvustamise kaasaaitamise eesmärgi kirjeldustes on rõhutatud ERRi kui rahvusliku mäluasutuse rolli ning eestikeelse inforuumi hoidmist.

Olla osa rahvuslikust mälust. (V36)

ERR kui mäluasutus. (V44)

Samuti peetakse oluliseks kultuuri säilitamist, salvestamist ja kultuuriloo jäädvustamist. Lisaks sellele on rõhutatud kultuuri jäädvustamise ja säilitamise järjepidevust, ka pidevat taasloomist ja talletamist. Võrdluses erameediakanalitega eristus selgelt ERRi kui mäluasutuse funktsioon.

Teiseks ja samatähtsaks missiooniks on Eesti kultuuri jäädvustamise pidevus. Kõikide kultuurivaldkondade osas. Arvan näiteks, et olulisem kui olümpiamängude pidev edastamine, mida saame ju vaadata ka paljudelt teistelt televitsiooni (taeva)kanalitel, on tippvormis

kunstnike, interpretide, teatrite-näitlejate, arhitektide jt tööde salvestamine ja arhiveerimine ERRi vahenditega. Selle eest peab ERR seisma ja võitlema iga päev, iga valitsuskoosseisu ja teiste mõistmatute ja koonerdajatega. (V84)

3. Väärtustada Eesti riigi ja rahvuse kestmise tagatise ning osutada asjaoludele, mis võivad ohustada Eesti riigi ja eesti rahvuse püsimit

Eesti riigi ja rahvuse kestmise väärtustamist kirjeldades on kasutatud järgmisi mõisteid: väärtuste loomine, rahvuslikkuse hoidmine, rahva ja rahvuse koondamine ning konsolideerimine, rahva kooshoidmine, patriotismi kasvatamine ja rahvuslike väärtuste kujundamine.

Rahvuslikkuse kestmise ja ütehoidmise tagamise üheks alustalaks on rahva analüüsivõime ja ühiskonnas olevate suurte teemade mõtestamine, mitte inimestele (meelelahutusliku) informatsiooni pakkumine, leiab üks vastanutest. Sellest põhimõttest lähtudes on ta välja toonud ka kriitikat praeguse ERRi programmi suhtes.

Hoida Eesti rahvast koos – kõige laiemas mõttes, kaasates ka muulased. Aga seda ei saa teha vaid suurte spordisündmuste ülekannete (milleks nüüd on koondatud töötajaid – olen ise alates detsembri lõpust üks neist – ja kerjatud raha, kust aga vähegi võimalik) ja „Eesti lauluga“. Rahvast saab koos hoida mõte, mõtlemine, mitte aga „valmismõtete“ nämmutamine tele- ja raadioetris. „Foorum“, „Kahekõne“, „Rahva teenrid“ ja mitmed teisedki saated on ammu oma aja ära elanud. Pole suuri teemasid – näiteks kas või seda, mis saab ikkagi fosforiidist. Positiivsena võiksin esile tuua Piret Kriivani „Eesti lugu“ Vikerraadios, mis muidugi ei tegele nn aktuaalsete teemadega, kuid tuletab alatasa meelde, et meil tuleb rahvana püsima jääda. (V39)

Eesti rahvuse ja riigi kestmise üheks tagatiseks on arvestamine eri inimgruppidega. See on üks ERRi funktsioon, mis eristab seda ka erakanalitest.

Kui erakanal saab teha otsuseid vastavalt oma suvale, siis avalik-õiguslikud kanalid peavad arvestama kõigi inimestega. (V57)

Eestluse säilitamine üha rohkem kommertslikumaks muutuvus maailmas. Kommertskanalite olemasolu on tore, rahvusringhääling on aga hädavajalik. (V96)

4. Aidata kaasa Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususe kasvule

Selleks, et ERR saaks kaasa aidata sotsiaalse sidususe kasvule ühiskonnas, on oluline sotsiaalvaldkonda puudutava info edastamine, mida üldjuhul erakanalid ei kajasta.

Sotsiaalse-, kultuurilise- ja spordiinfo jagamist, ehk siis selle jagamist, mida erakanalid üldjuhul ei jaga või siis jagavad pigem meelelahutuslikku laadi infot. (V2)

Lisaks nimetas üks vastanutest ERRi sidusa ühiskonna üheks olulisimaks tagajaks.

Oluline ühiskondlike protsesside kirjeldaja ja mõtestaja, tähtis ühiskondlike protsesside suunaja, sidusa ühiskonna üks olulisemaid tagajaid ja selle eest vastutajaid. (V4)

Sotsiaalse sidususe tagamiseks on oluline ka eri ühiskonnagruppide ja kultuuritaustaga inimeste programmidesse kaasamine ning rahva ühendamine ühtseks auditooriumiks, olla eri ühiskonnagruppide häälekandja ning integreerida eri rahvusi Eestis.

Kaasata ühiskonda ja selle eri gruppe, pakkuda haridus- ja kultuurisaateid, olla number üks uudiste edastuse kanal, olla usaldusväärne info jagaja, teavitada Eesti ühiskonnas ja maailmas toimuvatest arengutest, pakkuda Eesti inimestele eestikeelset ja Eestit puudutavat infot ja kvaliteetset meelelahutust (nüüd ka venekeelset), kajastada poliitilisi sündmusi ja arenguid Eesti elu edendamiseks. (V12)

Arvestamine muu hulgas ka kõigi vähemusrahvustest huvidega. (V18)

Oluline on ka ühiskonna sisemine sidumine, sidususe hoidmine ja edendamine läbi avalik-õigusliku programmi.

Vajaliku ja olulise teabe edastamine kuulaja-, vaataja-, lugejarühmadele; nende maailmapildi avardamine. Sellega seondub ka ühiskonna sisemine sidumine, lõimimine ja saavutatud sidususe hoidmine. Ühiskonnas on viimasel aastal tekkinud suur lõhenemine keskmesse tõusnud kriiside tulemusel (pagulaskriis, majanduskriis, kooseluseadus jne). (V75)

5. Aidata kaasa Eesti majandusliku heolu ja konkurentsivõime kasvule

Selle ERRi eesmärgi tõi välja üks vastaja, nimetades majanduslase info vahendamist ühiskonda.

Võimalikult objektiivse ja analüütilise info vahendamine ühiskonnas toimuvast, spekter on muidugi lai, see haarab poliitikat, majandust, kultuuri jne - kõiki eluallasid. (V7)

6. Aidata kaasa demokraatliku riigikorralduse edendamisele

Et ERR saaks demokraatliku riigikorralduse edendamisele kaasa aidata, peetakse sarnaselt sotsiaalse sidususe edendamisele oluliseks ka eri ühiskonnagruppide ideede avaldamist ERRi kanalites ning dialoogi eri seisukohtade pooldajate vahel. Samuti avaliku diskussiooni ja poliitikasaadete edastamist.

Kõige olulisem funktsioon on olla osa avaliku diskussiooni väljast, milles erinevate seisukohtade pooldajad saavad võimaluse avalikuks argumenteeritud dialoogiks. (V1)

Eri seisukohtade edastamisel on oluline teemade objektiivne käsitus, julgus olla sõltumatu ning avaldada eri vaatenurki, mis erakanalites kõlapinda ei leiaks. Eristumine erakanalitest viitab järjekordselt ERRi kui teejuhi rollile meediamaastrikul ning ootustele, et ERR seda ka täidaks.

Kõige olulisemaks pean heatahtliku meeleolu edasikandmist. Elutahte ja -lootuse kasvatamist vaatajates ja kuulajates. Erinevate vaatenurkade talumist (see puudub praegu täiesti!) ja nendest tasakaalustatult rääkimist. Näiteks tervis ja haridus. Poliitiliste saadete osas peaks alati olema esindatud maailma rahule orienteeritud häälestus (!) ja julgus omada/avaldada ka vaatenurki, mis ei ole nn peavoolumeediaga kooskõlas. (V60)

Inimeste informeerimist riigi arengu olulistest sündmustest. Ka neist, mis kommertskanaleid ei huvita, demokraatia arendamises ning meediaväljal protsesside analüüsija, mõtestaja, defineerija. (V89)

Demokraatliku riigikorra edendamist seostatakse otseselt poliitikateemade, poliitiliste sündmuste ja arengute edastamisega, rõhutades siinjuures objektiivsuse ja analüütilisuse aspekti.

Olla usaldusväärne info jagaja, teavitada Eesti ühiskonnas ja maailmas toimuvatest arengutest, pakkuda Eesti inimestele eestikeelset ja Eestit puudutavat infot ja kvaliteetsset meelelahutust (nüüd ka venekeelset), kajastada poliitilisi sündmusi ja arenguid. Eesti elu edendada. (V12)

Demokraatlikku riigikorda edendamisel on ka siin välja toodud „valitsuse valvekoera“ roll, kitsendades ajakirjanduse kui ühiskonna „valvekoera“ rolli ERRile kui valitsuse „valvekoerale“.

Avalikkuse harimine, kultuuriline lõimimine, rahva ühendamise mõtteliselt ühtseks auditooriumiks, government watchdogs, poliitika kajastamine. (V17)

Demokraatia edendamist seostatakse ühiskonnas toimuvate sündmuste mõtestamise ja peegeldamisega, samuti ühiskonna eri gruppidele arvamusplosi loomise, eri maailmavaadete tutvustamise ja võimu kritiseerimisega. Ühe võimalusena on nimetatud ühiskonna kritiseerimist satiiri abil.

Ühiskonnas ja maailmas toimuva mõtestamine. Erinevate arvamuste ja maailmavaadete tutvustamine. Ühiskonna lepitamine. Võimu kritiseerimine, seda ka satiiri läbi. (V47)

Oluliseks on peetud ERRi kohalolekut riigi valitsemise ja kodanike heaolu küsimustes ning oodatakse rohkem võimalust ERRi programmide kuulajatel ja vaatajatel kaasa rääkida. See tähendab, et ei tohi alahinnata programmi sisu jälgijaid.

Alaline avalik-õiguslik kohalolek riigi valitsemises, kodanike elu ja heaolu käsitlevate küsimuste arutamisel. Rohkem avalikku suhtlemist vaataja ja kuulajaga, enam võimalusi arukal kodanikul kaasa rääkida, omandatud elukogemust avalikult jagada. Televisioonis on vaja asjalikku suhtumist vaatajasse. Vähem arutat, vulgaarset „meelelahutust“. (V88)

Vähem tähtsaks ei ole ka peetud ühiskonnas olulistele teemadele kaasamõtlemise ja arutelu edendamist.

Usaldusväärse, tasakaalustatud informatsiooni esitamist ja intelligentse arutluse tekitamist ühiskonnas, inimeste ergutamist kaasa mõtlema. (V95)

7. Väärtustada perekonnal põhinevat ühiskonnamudelit

Perekonnal põhineva ühiskonnamudeli väärtustamist ERRi programmides tõi välja kaks vastajat. Üks vastanutest täpsustas, et traditsioonilise perekondlikul põhineva ühiskonnamudeli väärtustamine on oluline viimasel ajal üha enam lõhenevas ühiskonnas. See näitab, et ERRilt oodatakse lisaks ühiskonna eri gruppide tutvustamise ka traditsiooniliste väärtuste hoidmist.

Ühiskonnas on viimasel aastal tekkinud suur lõhenemine keskmesse tõusnud kriiside tulemusel (pagulaskriis, majanduskriis, kooseluseadus jne). Väärtustada perekonnal põhinevat ühiskonnamudelit. (V41)

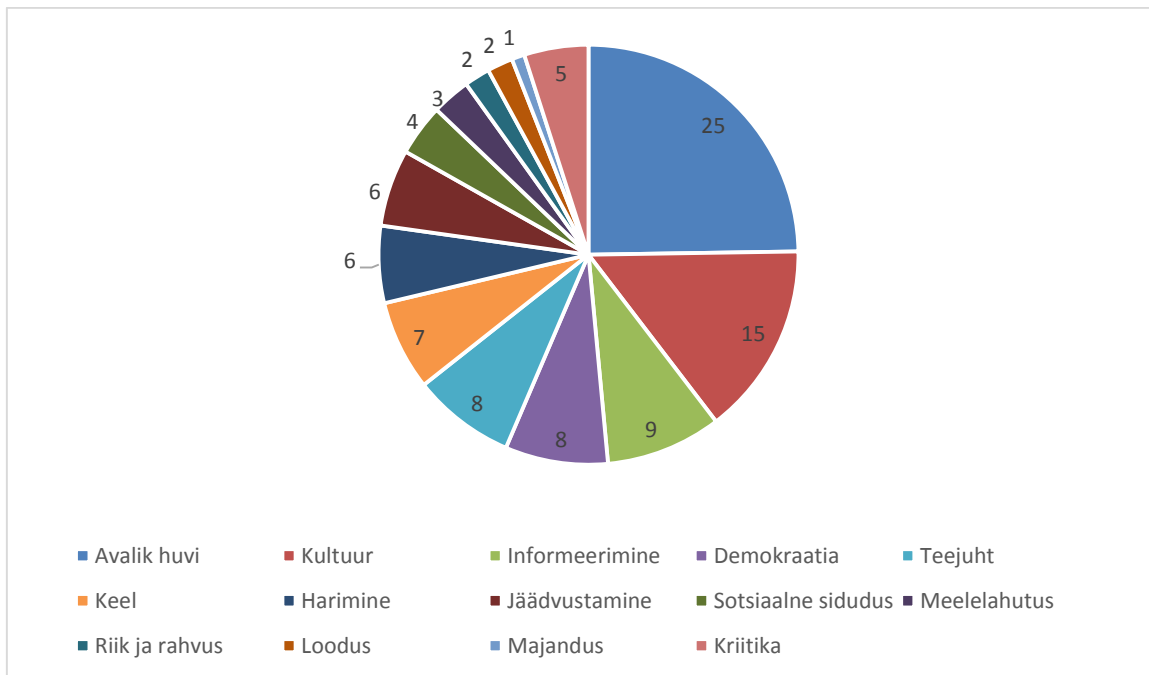
8. Tagada igapäevaseks vajaliku eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamine

Igapäevaseks vajaliku eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise tagamist kui ERRi olulisimat eesmärki on eraldi välja toonud vaid üks ERRi töötaja. Eneseteostuseks vajalik info läheb suuresti kokku ka ERRi informeeriva, avalikku huvi teeniva ning hariva funktsiooniga. Põhjus,

miks igaühele vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamist ei peetud oluliseks mainida, võib seisneda ka info üleüldises kättesaadavuses: ERRi telekanaleid saab tasuta jälgida, samuti levivad avalik-õiguslikud raadiokanalid üle Eesti. ERR pakub oma kodulehel võimalust saadete ja järelvaatamiseks ning –kuulamiseks, veebikeskkonnas refereeritakse olulisemaid päevauudiseid ning üha enam panustatakse ERRi veebiportaalis originaalude loomisele, samuti ERRi alaportalide töösse (näiteks kultuur, teadus). See kõik annab võimaluse saada tasuta kvaliteetset eneseteostamiseks vajalikku informatsiooni, mida peetakse justku iseenesest mõistetavaks tänasel meediamaastikul, kus informatsioon on üha enam tarbimiseks kättesaadav igal pool ja igal ajal (Zeno-Zencovich, 2012: 235).

4.3 Teiste toimetuste ajakirjanikud

Väljaspool ERRi töötavatest ajakirjanikest oli küsimustikule vastnuid kokku 45 ning eri ERRi olulisimaid eesmärke, funktsioone ja rolle toodi välja kokku 96 (vt joonis 1). Enam kui pooled vastanutest pidasid ERRi olulisimaks eesmärgiks teenida avalikku huvi (25 vastanut). Seejärel tuli kultuuri edendamise (15), informeerimise (9), demokraatliku riigikorralduse edendamise (8), teejuhi (8), keele edendamise (7), harimise (6), ajaloo ja kultuuri jäädvustamise (6), sotsiaalse sidususe edendamise (4), meelelahutuse (3), riigi ja rahvuse kestmise väärtustamise (2), looduskeskkonna arendamise (2), majanduse arendamise (1) funktsioon. Kriitilisi tähelepanekuid ERRi oluliseimate funktsioonide kirjeldamisel esines viiel korral (vt tabel 7).

Joonis 1. Teiste toimetuste ajakirjanike märgitud ERRi olulisimad eesmärgid.

Mitte ükski vastaja ei pidanud oluliseks välja tuua ERRi olulisima eesmärgina perekondlike väärtuste edendamist ning enesearenduseks vajaliku info kättesaadavust, lisaks ka spordi edendamise funktsiooni. Järgnevalt on välja toodud vastused teiste toimetuste ajakirjanike arvates ERRi olulisimatest eesmärkidest.

1. Arendada eesti keelt ja kultuuri

Kõige enam (15 korral) toodi ERRi olulisima seaduses kirja pandud eesmärgina välja kultuuri arendamist. Mainiti reklaamivaba kultuuriprogrammi, eesti keelt arendavat keskkonda, eesti keele ilu rõhutamist, omasaadete tegemist, kodumaiste filmide näitamist, eesti kultuuri kajastamist, kultuuriarvustusi ja värske rahvuskultuuri loomist. Eraldi toodi välja taoliste kultuurisaadete tootmine, mille peamiseks eesmärgiks on tutvustada Eesti inimeste ja elu eri tahke, kuid mitte lähtuda eelkõige majandusliku kasu saamise eesmärgist.

Rahvuskultuuri säilitamine ja viljelemine, kui üldse tohib sellist terminit veel kasutada, reklaamivaba ja keelt arendav keskkond lastele. (V117)

Eesti kultuuri laialdane ja igakülgne kajastamine. (V133)

Omsaadete tegemine, kodumaiste filmide näitamine ja Eesti kultuuri kajastamine. (V138)

Rahvuskultuuri edendamine, vahendamine, arvustamine. (VI41)

Väärkultuuri esitamine. (VI42)

Värske rahvuskultuuri loomine. (VI45)

Kõige olulisemaks pean kõiksuguste loodus, kultuuri, majandus, poliitikasaadete edastamist, mille peaesmärgiks on tutvustada Eesti elu erinevaid tahke, mitte hästi müüa. (VI47)

Kuigi eesti kultuuri ja keele arendamise eesmärk on ringhäälinguseaduses välja toodud ühise punkti all, on need antud töös näidete paremaks eristamiseks eraldatud.

Eesti keele säilitamise funktsiooni on välja toodud 7 korral.

Eesti keele omapära ja kauniduse rõhutamist diktorite keelepruugi näol. See on, muuseas, päris kõrgel tasemel, kuula ja imesta! (VI12)

Säilitada seda, mida mitte keegi teine maailmas ei säilita – näiteks eestikeelne (koori)muusika. (VI15)

Eesti keele hoidmine ja rikastamine. (VI41)

Eesti meelsusele ja keelsusele rõhumist ja nende väärtustamist. (VI44)

2. Edendada demokraatlikku riigikorraldust

Demokraatliku riigikorralduse edendamise kui olulisima ERRi eesmärgi kirjeldamisel toodi välja veel kaks eristust, mida ringhäälinguseaduses eesmärkide loetelus välja toodud ei ole: harimine (ühiskonna harimine, arendamine) ning teejuhi roll meediamaastikul ja ühiskonnas. Need mitteformaalsed eesmärgid on eraldi välja toodud (vt peatükk 4.5. ja 4.6). Järgnevalt on kirjeldatud ERRi kui demokraatliku riigikorralduse edendamise formaalset eesmärki, mida pidas olulisimaks kaheksa vastajat, kes ei ole kunagi ERRis töötanud.

Eristati ERRi kui demokraatliku dialoogi platvormi ning ühiskondliku foorumi rolli.

Ühiskonnaelu üldhuvitavates (päeva)küsimustes kaasamõtlemise ja –rääkimise võimaldamine. (VI05)

Tasakaaluka ja täpse informeerija ja ühiskondliku foorumi roll. (V121)

Teistest vastustes esines näiteid ERRist kui ühtsustunde loojast, tasakaalustatud ühiskonna arendajast ja demokraatlike väärtuste edendajast.

Ühtsustunde tagamine. Lootusetuse ja masenduse õhkkonna vähendamine. (V106)

Tasakaalustatud ühiskonna areng. Julgust ja tahet probleeme püstitada. (V128)

Väärtuskasvatus: demokraatlike väärtuste kestmine ja levitamine ja kõigile kättesaadavaks tegemine on kõige alus. (V131)

Vältida intellektuaalsemate ühiskonnakihtide võõrandumist meediast ja ühiskonnast. (V141)

3. Vähem mainitud eesmärgid ja funktsioonid

Kuna teisi formaalseid eesmärke on teiste toimetuste ajakirjanikud vähem nimetanud, on järgnevalt välja toodud riigi ja rahvuse kestmise tagatise väärtustamise (2 vastajat), sotsiaalse sidususe kasvule kaasaaitamise (4), Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule kaasaaitamise (1), looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamise (2) ning ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele kaasaaitamise (6) kui ERRi olulisimate eesmärkide näiteid.

Üks vastaja on seisukohal, et riigi ja rahvuse kestmise tagab rahvuslikult olulise uudistevoo edastamine.

Rahvuslikult olulise uudistevoo edastamine. (V133)

Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususe kaasaaitamist pidasid oluliseks neli vastajat, nimetades ERRi Eesti ühiskonna liitjaks, samuti toodi ka näiteid ERRi programmist saadetest, mis suurendavad sotsiaalset sidusust.

Headeks ja vajalikeks pean nn sotsiaalset sidusust suurendavaid saateid (nagu "Meie inimesed", "Puutepunkt"). (V124)

Kuigi mitmed vastanutest nimetasid ERRi olulisimaks eesmärgiks eri ühiskonnagruppide ja kultuurierinevuste kajastamist meedias, siis ühiskonna sidususe aspekti silmas pidades on üks vastaja välja toonud vähemusrühmade proportsionaalse esindatuse rahvusringhäälingus.

Vähemusrühmade proportsionaalse esindatuse tagamine meedias, aga mitte nende üle-eksponeerimist. (V141)

Sotsiaalsele sidususele kaasaitamiseks on oluline ERRi programmis pakkuda aruteluplatvormi.

Olulisimad on sotsiaalse sidususe ja solidaarsuse loomine mitmekesise info ja arutelu pakkumise kaudu. (V139)

ERRi programmi kui Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule kaasaitamise funktsioonile on viidanud üks vastajatest, loetledes eri valdkondi, mida ERR peaks oma programmis kajastama.

Kõige olulisemaks pean kõiksuguste selliste loodus, kultuuri, majandus, poliitikasaadete edastamist, mille peaeesmärgiks on tutvustada Eesti elu erinevaid tahke, mitte hästi müüa.

(V147) Mujal ajakirjanduses vähem kogenud mees

Looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamist pidas oluliseks kaks vastanut, üks vastajatest täpsustas oma vastust järgmises näites.

Hoolitsus meie looduse hea käekäigu eest. (V105)

4.4 Ajakirjanduspoliitika kujundajad

Küsimustikule vastanud 11st rahvusringhäälingu või riigikogu kultuurikomisjoni endisest ja praegusest liikmest (ajakirjanduspoliitika kujundajast) on vastustes välja toodud 28 eri ERRi eesmärki ja funktsiooni. Muid tähelepanekuid oli kirjeldustes kaks. Järgnevalt on need ka välja toodud.

Olen seisukohal, et kõik täna ERR seaduses sätestatud eesmärgid ja nende saavutamiseks määratud ülesanded on relevantssed ning ühtviisi olulised. (V153)

Ettepanekutena on välja toodud üks põhimõtteline muudatus, mis puudutab tehnoloogia kiiret arengut ning praegust, kehtivat ringhäälinguseadust. Ajakirjanduspoliitika kujundaja on kasutanud ERRi kirjeldamisel mõistet „avalik-õiguslik meedia“.

Tuleks teha üks põhjalik kõigi selle teemaga puutuvust omavate seaduste revisjon, et määratleda avalik-õigusliku meedia koht uute tehnoloogiate poolt fundamentaalselt muudetud meediamailmas. (V154)

Kõige olulisemaks pidasid ajakirjanduspoliitika kujundajad ERRi kultuuri edendamise (kultuurisaadete tootmise ja edastamise) eesmärki. Näiteks toodi oluliste riiklike sündmuste vahendamine ERRis, teadussaadete kaudu teaduse populariseerimine ja originaalsete lastesaadete edastamine, mis pakuksid konkurentsi vägivaldsetele multifilmidele.

Eesti kultuurile ja riigile oluliste inimeste ja sündmuste vahendamine. (V149)

Oluliste spordisündmuste vahendamine. Teadussaadete kaudu teaduse populariseerimine. Algupärased, kultuuriruumi sobivad originaalsed lastesaated, mis arendavad ja pakuvad head konkurentsi hullunud vägivaldsele multifilmimaailmale. (V151)

Toota ja edastada saateid, mis toetavad eesti keele ja kultuuri arengut. (V155)

Eesti keele arendamist pidas ERRi olulisimaks eesmärgiks kolm vastajat. Ajakirjanduspoliitika kujundajate vastused eristusid teistest vastajarühmdest eelkõige formaalsemate kirjelduste tõttu.

Eesti keele ja kultuuri edendamine. (V148)

Hoida eesti keelt, arendada eesti kultuuri. (V152)

Demokraatliku riigikorralduse edendamist pidas ERRi olulisimaks eesmärgiks kolm ajakirjanduspoliitika kujundaja.

Eesti kultuurile ja riigile oluliste inimeste ja sündmuste vahendamine. (V149)

Eesti Vabariigi põhiseaduse aus pidamine, kokku lepitud aadete järgimine. (V150)

Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususele kaasaitamise funktsiooni nimetati kahel korral.

Ühiskonna integreerimine. (V148)

Aidata kaasa Eesti ühiskonna sidususele ja ühiskonna tasakaalustatud arengule. (V158)

Looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamist tõi välja üks vastanutest, pidades ERRi üheks olulisimaks eesmärgiks loodussaadete edastamist.

Loodussaated. Tervisliku toitumise propageerimine. (VI51)

Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele kaasaaitamist tänu ERRile pidas oluliseks üks vastanutest.

Kultuurisündmuste, kultuuriloomingu, algupärandite jäädvustamine. (VI51)

Seda, et ERRi funktsiooniks on tagada igapäevasele vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamine, nimetati samuti ühel korral.

Tagavad igapäevasele vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise. (VI55)

Eesti riigi ja rahvuse tagatiste väärtustamise funktsiooni, eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule kaasa aitamist ning perekonnal põhineva ühiskonnamudeli väärtustamist ERRis ei toonud konkreetselt ükski poliitik välja. Samuti ei mainitud eraldi meelelahutuse edastamist.

4.5 Mitteformaalsed eesmärgid

Küsimustikele vastanud on välja toonud mitmeid mitteformaalseid ERRi eesmärke: avaliku huvi teenimine, informeerimine, harimine, spordi ja meelelahutuse edendamine ning teejuhi roll. Eraldi punktina on välja toodud ka olulisimate eesmärkide kirjeldustes edastatud kriitika ERRi suhtes (vt alapeatükk 4.8)

4.5.1 ERRi töötajad

Järgnevalt on välja toodud ERRi töötajate vastustes esinenud mitteformaalsed eesmärgid ehk need eesmärgid, mis ei ole rahvusringhäälingu seaduses välja toodud, kuid mis on ERRi töötajate arvates olulisimad.

1. Avaliku huvi teenimine

Kuna ERRi funktsioonide ja eesmärkide analüüsis on aluseks võetud rahvusringhäälingu seaduses loetletud üheksa eesmärki, on siin töös ERRi avaliku huvi teenimine lisatud mitteformaalsete eesmärkide ja funktsioonide nimekirja. Kuna aga tegemist oli kolme eri vastajagrupi enim nimetatud olulisima eesmärgiga, viitab see nõudlusele defineerida avaliku huvi teenimise eesmärki senisest veelgi selgemalt. Seda enam, et avaliku huvi teenimise funktsiooni kirjeldustes eristus kolm mitteformaalset alakategooriat: informeeriv ja hariv funktsioon ning teejuhi roll. Nende kolme mõiste väljatoomine avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkideks oleks oluline ERRi eesmärkide selgemaks defineerimiseks ning teadvustamiseks.

Avaliku huvi teenimise eesmärgi kirjeldamisel eristus selgelt ka ERRi kui teejuhi roll nii meediamaaastikul kui ka ühiskonnas (vt alapeatükk 4.6). Järgnevalt on välja toodud konkreetsed näited, kus on otseselt viidatud avaliku huvi teenimisele kui ERRi olulisimale eesmärgile. Peamiselt on need esitatud loeteluna valdkondadest, mida avalikku huvi teeniv ajakirjandusväljaanne kajastab:

Avalikkuse huvi eest seismine, objektiivne kajastus ühiskonnas toimuvast. (V23)

Võimalikult objektiivse ja analüütilise info vahendamine ühiskonnas toimuvast, spekter on muidugi lai, see haarab poliitikat, majandust, kultuuri jne – kõiki elualasid. (V7)

Adekvaaatselt kõikide teemade kajastamist, sealhulgas ka nn kanepidepatt, religioon jne. (V35)

Avaliku huvi teenimise funktsioon sisaldab endas eelkõige võimalikult erinevate huvide kajastamist objektiivselt ja analüütiliselt.

Informeerimine maailmas toimuvast – omas keeles, tasakaalukalt kommenteerides, valgustades kõiki olulisi eluvaldkondi. Võimaldada kõigil inimestel, kes jälgivad ERRi eetrist või internetist tunda end Eesti elus ja eestikeelses kultuuriruumis osalisena tänapäeval. Luua seoseid, mis näitavad eesti elu arengu järjepidevust minevikust olevikku ja tulevikku. (V36)

Informatiivset ja rahvahariduslikku funktsiooni (objektiivse info edastamist nii sise- kui ka välissündmustest, muusika, kirjanduse ja teiste kunstiliikide, teaduse saavutuste, ajaloo jne. tutvustamist), mida ERR kõik kanalid minu arvates suurepäraselt täidavad. (V9)

Hoida Eesti foruumi kvaliteeti ja mitmekesisust. (V13)

Ühiskonna teavitamine, valvekoera amet, seisukohtade/arvamuste kujundaja. (V16)

Pakkuda maailmas toimuvast võimalikult mitmekülgselt pilti. (V18)

Eristatud on avaliku huvi teenimist ja informatsiooni edastamist.

Oluliste teemade kajastus objektiivselt, informatsiooni edastamine. (V19)

Oluliseks on peetud ka mitmekülgsust, kvaliteetset sisu, eeskujulikke vormi ja ERRi usaldusväärset.

ERRi puhul on kõige olulisem pakkuda väga suurele ja suurte erinevustega auditooriumile sisu.

Oluline on olla ka kõige usaldusväärsem päevauudiste allikas. (V31)

Vastustes toodi konkreetselt välja, missuguseid eesmärke peab täitma avalik-õiguslik ringhääling ning missugune peab olema selle avalikku huvi teeniv sisu.

Kaasahaarav, mõtlemapanev ja tekitab arutelu laiemas ühiskonnas oma saadetega. (V20)

Rahvusringhäälingu peamine eesmärk peaks olema vaba, mitmekülgselt ja tasakaalustatud informatsiooni esitamine. (V34)

ERR on meie maa sõltumatu meediakanal, mis hoiab riigis kultuurilist ja ajakirjanduslikku mitmekesisust. (V53)

Olla Eesti ajakirjanduse parim näide, olla parim ajakirjandus. Olla ajakirjanduslikult alati kohalolev, reportaažidega jt žanridega. (V55)

ERRi olulisimate eesmärkidena näen ajakirjandusliku mitmekesisuse, kvaliteetse ja usaldusväärse ajakirjandusliku sisu pakkumist eesti keele- ja kultuuriruumis. (V61)

Kajastada, kirjeldada, analüüsida. Hoida kätt pulsil. Võistlus kollase meediaga on liigne vaev. (V65)

Laiapõhjaline ja erapooletu informatsiooni vahendamine (uudised, hommikuprogramm). (V69)

Üks vastanutest on eristanud avaliku huvi teenimist kui funktsiooni kolmel eri tasandil, mida võib nimetada nii makro-, mikro- kui ka mesotasandiks. Makrotasandil on iseloomustatud globaalselt olulisi silmaringi laiendavaid teemasid, mesotasandile on paigutatud inimeste informeerimise funktsioon ning mesotasandi näiteks on toodud eri sotsiaalsete rühmade ja isikute tutvustamine.

Pealisehituse tasand: avalikkuse informeerimist kõiki kodanikke puudutavatest riikliku tähtsusega otsustest ning neil teemadel nii arvamusiidrite kui ka antud valdkonna asjatundjate seisukohtade esitamine. Rohujuure tasand: eri sotsiaalsete rühmade tegemiste värvikas ja eluterve kajastamine kogu meie maa ulatuses, Sõrvest Peipsini ja pealinnast Setomaani, nii-öelda äratundmisrõõmu tekitamine. Tasand väljaspool Eestit: globaalselt oluliste ühiskondlik-poliitiliste, sotsiaalmajanduslike, teaduslike ja kultuuriliste ning kodanikke harivate teemade käsitlemine. (V70)

Avaliku huvi teenimist seostatakse ka ühiskonnakriitilise lähenemisega.

Tasakaalustatud ja igakülgne informeerimine ning argumenteeritud ühiskonnakriitiline lähenemine, et anda inimesele alust ja oskust analüütiliselt ja seostatult aru saada ja mõtlemise ühiskonnas toimuvat. (V87)

2. Informeerimine

Informeerimise kui ERRi olulisima eesmärgi all rõhutati avalik-õigusliku ringhäälingu objektiivsust, tasakaalukust ning nii eestimaiste kui ka välismaiste uudiste edastamist.

Informeerida tasakaalukalt Eesti inimesi Eestis ja maailmas toimuvast. (V5)

Uudised on kõige olulisemad. Meelelahutus on selleks, et kõita inimest järgmiste uudisteni. (V26)

Eestis ja välismaal toimuva kajastamine. (V27)

Sõltumatu ajakirjandus, uudiste edastamine võimalikult operatiivselt. Sündmuste kajastamine, olulised ülekanded. (V42)

Lisaks tõi üks vastaja välja, et ERR peaks edastama kontrollitud ja kallutamata informatsiooni, viidates eristumisele erameediast.

Pean oluliseks Eesti elaniku varustamist kontrollitud ja kallutamata teabega, puhta emakeele juurutamist; kunstiliste elamuste pakkumist läbi kõrgekvaliteedilise muusika, kultuuri viimist inimesteni, kes ise ei saa kultuurisündmusi külastada; silmaringi avardamist, inimeste iseseisva mõtlemise soodustamist, salliva maailmavaate levitamist. (V29)

Järgnevas näites on selgelt eristatud hariv ja informeeriv funktsioon ning ERRi eristumine erameediakanalitest ja kallutamata mõne erakonna huvidele.

Harida vaatajaid, kuulajaid ja lugejaid mitmekülgselt; pakkudes seejuures adekvaatset ja kontrollitud informatsiooni. Seda ka valdkondadest, mida erameedia ühel või teisel põhjusel piisavalt apetiitseks ei pea. (V45)

Eesti elanikkonna informeerimast kõige laiemas mõttes. Jõudumööda vastu seista massikultuuri pealetungile. (V48)

Usaldusväärse ja sõltumatu informatsiooni jagamine. (V54)

Kiire informeerimine tähelepanu väärivatest või seda laisa nõudvatest faktidest, sündmustest ja protsessidest, sest ringhäälingut ei piira selline tehnilisest protsessist tingitud aeglustus nagu trükiajakirjandust. Inimestele kui infoallikatele emotsionaalse jms ligipääsu võimaldamine, sest inimese hääle kuulmine või ka tema videopildi nägemine annab täiendavat sügavat informatsiooni, mis trükiajakirjandusest sedavõrd läbi ei kuma. (V59)

Avalikkuse informeerimine ühiskonna oluliste teemade kohta, kuid seejuures neutraalselt, kallutamata mõne erakonna huvidele. (V63)

Kiire objektiivse info kuulaja-vaatajani toomine on kõige olulisem. (V83)

Inimeste informeerimine riigi arengu olulistest sündmustest. Ka neist, mis kommertskanaleid ei huvita. (V89)

3. Harimine

Inimeste harimise, sh silmaringi avardamise funktsioon on suuresti kattuv teejuhi rolliga. Hariv funktsioon on teejuhi rolli laiendus, mis on vastustest eristatav eelkõige sõnade „hariv“, „harima“, „silmaringi avardamine“, „maailmapildi avardamine“ või „õpetamine“ kasutamisel, osutades konkreetselt tegevusele või kontekstile.

Informatiivset ja rahvahariduslikku funktsiooni (objektiivse info edastamist nii sise-kuivälissündmustest, muusika, kirjanduse ja teiste kunstiliikide, teaduse saavutuste, ajaloo jne. tutvustamist), mida ERR kõik kanalid minu arvates suurepäraselt täidavad. (V9)

Vajaliku ja olulise teabe edastamine kuulajate/vaatajate/lugejaterühmadele, nende maailmapildi avardamine. (V22)

Peaaegu oluliseks Eesti elaniku varustamist kontrollitud ja kallutamata teabega, puhta emakeele juurutamist; kunstiliste elamuste pakkumist läbi kõrgekvaliteedilise muusika, kultuuri viimist

inimesteni, kes ise ei saa kultuurisündmusi külastadas; silmaringi avardamist, inimeste iseseisva mõtlemise soodustamist, salliva maailmavaate levitamist. (V29)

Lisaks on ka konkreetselt hariva funktsiooni juures välja toodud eristumine erakanalitest.

Harida vaatajaid, kuulajaid ja lugejaid mitmekülgselt, pakkudes seejuures adekvaatset ja kontrollitud informatsiooni. Seda ka valdkondadest, mida erameedia ühel või teisel põhjusel piisavalt apetiitseks ei pea. (V45)

Hariv (rahvavalgustusik) tegevus. (V51)

Õpetamine, teavitamine. (V67)

Igapäevase Eesti elukeskkonna kujundamine, maailmapildi laiendamine ja ärksuse, sh eriti kõrgetasemelise keelelise ärksuse arendamine ja treenimine, noortele ja lastele ühiskonna tuleviku ja perspektiivide avardamine. (V102)

4. Kvaliteetne meelelahutus

Kuigi erakanaleid ja ERRi vastandades on peamiselt rõhutatud erakanalite meelelahutuslikkust, siis oli ka neid ERRi töötajaid (täpsemalt 9), kes nägid ERRi olulisimat eesmärki meelelahutuse arendaja ja edastajana. Siinjuures rõhutati eelkõige kvaliteetse meelelahutuse edastamist nii eesti kui ka vene keeles.

Pakkuda Eesti inimestele eestikeelset ja Eestit puudutavat infot ja kvaliteetset meelelahutust (nüüd ka venekeelset), kajastada poliitilisi sündmusi ja arenguid Eesti elu edendada. (V12)

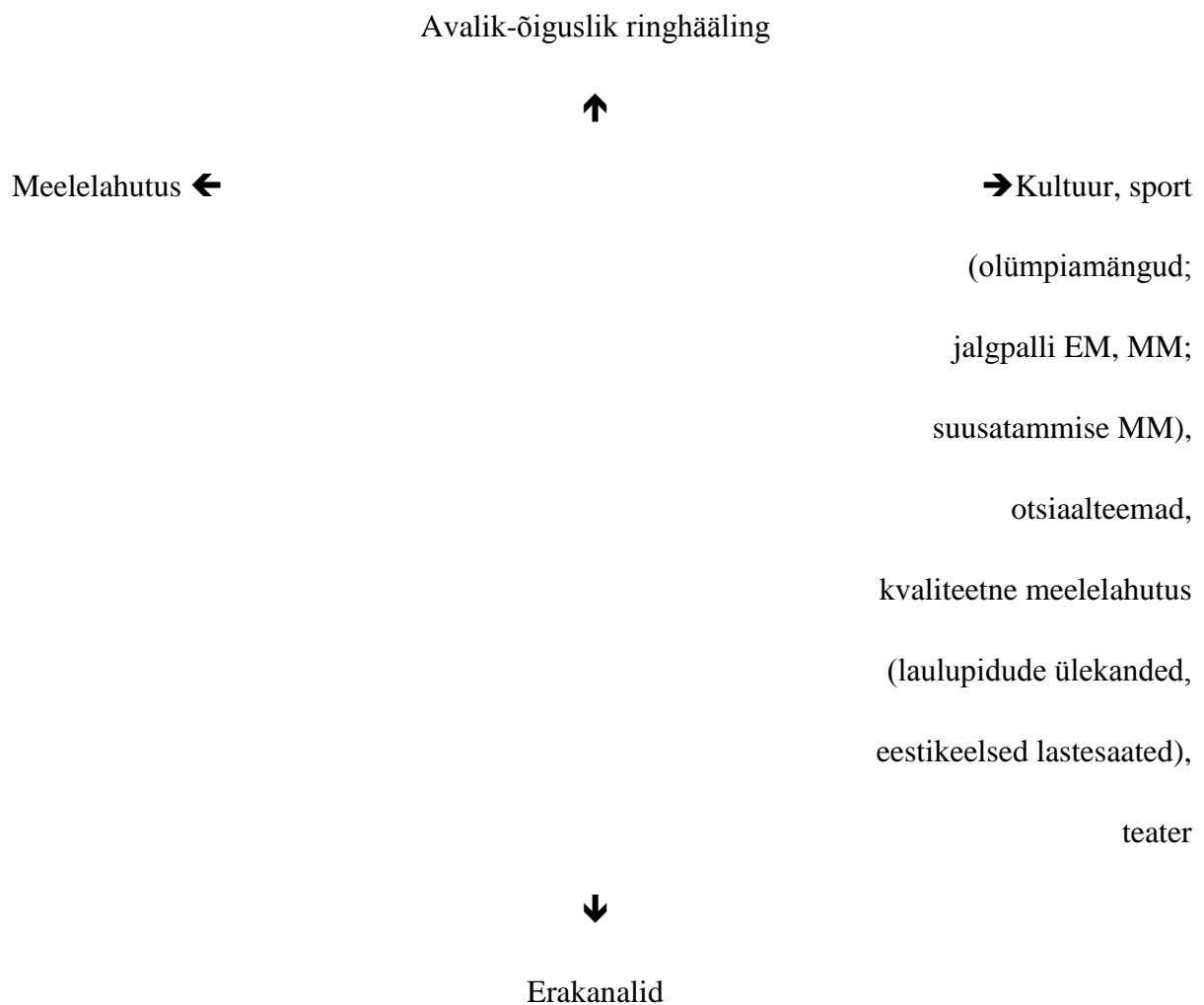
Pakkuda harivat sisu, intelligentset meelelahutust. Teha eestikeelseid lastesaateid. (V43)

Muusikalise ja visuaalse meelelahutuse võimaldamine, mis on ka väga suur asi meie hingele ja meeolule. (V59)

Meelelahutus- ja elusaated. Tähtsamad spordiülekanded (jalgpalli MM ja EM, olümpia, suusatamise MM). (V69)

Eelpool olevatest näidetest selgub, et kuigi ERRi töötajad peavad oluliseks kultuuri- ja spordinfo, samuti kvaliteetse meelelahutuse edastamist, peetakse oluliseks eristumist erakanalitest. ERRi ja erakanaleid vastandades on viidatud eelkõige erakanalite meelelahutuslikele programmidele ning ERRi missioonina nähakse sotsiaalse, kultuurilise ja spordiinfo jagamist ning kvaliteetse meelelahutuse edastamist. ERRilt oodatakse seda, mida

erakanalid mingitel põhjustel ei pea oluliseks, vajalikuks või kasumlikuks auditooriumile pakkuda. Kuna taoline vastandumine esineb mitmel korral nii ERRi töötajate kui ka teiste toimetuste ajakirjanike vastustest, on selle tähelepaneku illustreerimiseks välja toodud järgnev joonis 2.

Joonis 2. ERRi ja erakanalite funktsioonide vastandamine.

Meelelahutuse ja spordi eraldi väljatoomine märgib, et ERRi töötajad peavad oluliseks programmis edastatavat kvaliteetset meelelahutust ja erinevaid spordiülekandeid. Eriti on seda rõhutatud võrdluses erameediakanalitega. Teisalt ei peeta vähem tähtsaks ka kultuurisündmuste

kajastamist, grammatiliselt korrektse eesti keele kasutamist ERRis ning keelilise ärksuse arendamist ja treenimist.

4.5.2 Teiste toimetuste ajakirjanikud

1. Kvaliteetne meelelahutus

Kultuuri säilitamise ja arendamise kirjeldustes eristasid ajakirjanikud, kes polnud kunagi ERRis töötanud (kvaliteetse) ERRi programmis meelelahutuse edastamist.

Eesti kultuuri mitmekülgne kajastamine ja vahendamine, hoolitsus keele hea käekäigu eest. Meelelahutuse pakkumine. (V105)

Kvaliteetkultuuri ja -meelelahutuse (sh eriti rahvusliku, aga kindlasti mitte ainult) pakkumine. (V107)

2. Avaliku huvi teenimine

Avaliku huvi teenimise kui ERRi olulisimat eesmärki tõi välja 25 vastanut. Ka nendes kirjeldustes eristus selgelt teejuhi roll (vt alapeatükk 4.6). Järgnevalt on näited teiste toimetuste ajakirjanike arvamustest, mis kirjeldavad ERRi eesmärki teenida avalikku huvi.

Rahva operatiivne informeerimine kõigest olulisest meil ja mujal. (V105)

Kvaliteetsete ja tasakaalustatud uudiste pakkumine. (V107)

Eestis ja maailmas toimuva võimalikult objektiivset ja kiiret kajastamist, aga eriti just poliitikas, majanduses, rahvuskultuuris, teaduses ja vaimuloos toimuva kajastamist. (V108)

Ühiskonna objektiivne, toonitan, objektiivne informeerimine, kõikidele ühiskonnas esindatud huvigruppidele sõna andmine. (V107)

Aus, objektiivne, kallutamata, ilustamata tegelikkuse edastamine. (V120)

Tasakaalustatud ning heale ajakirjanduse tavale vastav uudiste edastus, analüüs ja ühise inforuumi loomine. (V134)

Pea oluliseks kiiret, kuid täpset ning objektiivset, kallutamata ja sensatsioonivaba (klikkidevaba) tegutsemist. (VI04)

Viimases näites on vastandatud majanduslikust huvist (veebispõhistest uudiste vaatamise arvudest ehk klikkidest) eristuvat ajakirjandust ning klassikalist uudisväärtuslikku uudist ja selle pealkirja. Lisaks annab vastus märki professionaalsest ajakirjandusest: kiire, täpne, objektiivne; kõrvutades seda mitteprofessionaalse ajakirjanduse ehk sensatsiooniderohke klikkide eesmärgil tegutsemine (vt joonis 3).

Joonis 3. Professionaalse ja mitteprofessionaalse ajakirjanduse eristus vastajate arvamuste põhjal.

Järgmises näites on kirjeldatud, kuidas eri valdkondade kajastamisel ei peaks rahvusringhääling lähtuma majanduslikest huvidest, vaid tuua sisse ka neid teemasid, mis eri põhjustel erameediakanalitele huvi ei paku või ei ole piisavalt tulutoovad.

Erapooletus, sõnavabaduse propageerimine (see tähendab võimalikult erinevatele osapooltele sõna andmine). Erinevate eluvaldkondade kajastamine ning tutvustamine. Mitte lähtuda tutvustamisel selle võimalikust kommertsiaalsest eduvõimalusest, vaid tuua ka välja huvitavamaid marginaalsemaid teemasid. (VI10)

Avaliku huvi teenimisel on oluline analüüs ja mõtestamine, võimaldades anda inimestele parem ülevaade ühiskonnas toimuvast. Heaks analüüsiks on vajalik oma ala spetsialistide kaasamine.

Ausat ja erapooletut (nii palju, kui see üldse võimalik) informeerimist. Analüüsi! Selleks palun pöörduda vastavat teemat valdavate inimeste poole, kes on jälginud protsesse pikema aja jooksul ning teavad taustu, mille baasil anda hinnanguid ja prognoose. (Näiteks meeldis aastalõpu kommentaar maailma iludusvõistluse juhtumile, kus kroon pandi pähe "valele" kaunitarile ja siis "õigele" – seda paluti kommenteerima võistlusel varem osalenud Eesti neiu, kes avas juhtumi küünilisi meedia-taustu, väga hea lahendus). Maailm on läinud nii keerukaks, protsessid toimuvad kiirelt – meedia peaks aitama inimestel analüüsida, mis nende ümber toimub: poliitikas, majanduses, ka kultuuris. Ei soovi "möla". Meelelahutus olgu siis ka intelligentne. Eri põlvkondade kogemuste esitamine kaasaegses võtmes. Et poleks vaikivaid ja mitte-esindatud põlvkondi. Et ka vanematest inimestest kujuneks kuvand kui oma spetsiifilise kogemusega inimestest, kellel on midagi öelda, mitte kui "mõttetutest fossiilidest", kellele peavad noored armulikult üks kord aastas jõulude ajal oma tähelepanu kinkima. Kohati on noor põlvkond meedias üle-esindatud ja nende vaatenurk, ideoloogia tundub vanematele inimestele ebaküps. Kui noortel on "liiga palju võimu", dikteerivad nad elukogenumatele peale ainult oma piiratud elukogemust kui "viimast tõde". Äkki saaks nii, et noored ei läheks liiga upsakaks kätte?" (V116)

3. Informeerimine

Informeerimist kui ERRi olulisimat eesmärki on välja toodud üheksal korral.

Rahva operatiivne informeerimine kõigest olulisest meil ja mujal. (V105)

Riigi seisukohtade tutvustamine, elanikkonna teavitamine. (V122)

Objektiivne informeerimine. (V127)

Eesti rahva ausat informeerimist. (V140)

Avalikkuse teavitamine; oluliste sündmuste vahendamine. (V142)

4. Harimine

Inimeste harimise, sh silmaringi avardamise eesmärk on oma ideelt suuresti kattuv teejuhi rolliga. Harimise eesmärgi väljatoomine vastustest oli eristatav tänu sõnadele „hariv“, „harima“, „teadmiste laiendamine“, viidates konkreetsele tegevusele.

Kvaliteetsete ja tasakaalustatud uudiste pakkumine, vaatajaskonna teadmiste laiendamine ja taustade selgitamine. (V107)

Harivad saated. (V118)

Kaheksa vastanut oli eraldi välja toonud ka ERRi teejuhi rolli (vt alapeatükk 4.6) ning viies vastuses esines kriitilisi tähelepanekuid (vt alapeatükk 4.8).

4.5.3 Ajakirjanduspoliitika kujundajad

Avaliku huvi teenimise kui ERRi olulisima eesmärgi tõi välja 5 ajakirjanduspoliitika kujundajat. Oluline on avalikkuse kindlustamine mitmekülgse, objektiivse ja adekvaatse infoga, ühise avaliku tähendusruumi loomine ning kõrge ajakirjanduslik professionaalsus.

Eesti avalikkuse kindlustamine mitmekülgse, objektiivse ja adekvaatse infoga, mis tagaks inimeste kursisoleku toimuvaga ning suudaks aidata valikute tegemine. (V148)

Ühise tähendusruumi loomine. (V149)

Ühiskonnas toimuvast adekvaatse pildi andmine. Tasakaalustatus. (V150)

Laiapõhjalise informatsiooni edastamine on kindlasti peamine funktsioon. Olulisimaks eesmärgiks pean võimalikult paljude ja erinevate huvigruppide kaasamist ühikonnaellu, olgu siis mõtlejana, etlejana või korraldajana. (V157)

Kõrge ajakirjanduslik professionaalsus. (V158)

ERRi kui teejuhi rolli kirjeldasid kolm ajakirjanduspoliitika kujundajat.

Ühise tähendusruumi loomine. (V149)

Eesti Rahvusringhäälingu puhul on kõige olulisem tema avalik-õiguslik staatus ning sellest tulenev sõltumatus. ERR puhul on oluline jätkuv profesionaalsus ning tasakaal ning regionaalne katvus. (V156)

Informeerimist tõi ERRi olulisimate eesmärkide seas välja kaks ajakirjanduspoliitika kujundajat. Üks vastaja kasutas mõistet „teavitamine“ ja teine „lahtiseletamine“.

Teavitamine riigis toimuvast. Seadusmuudatuste lahtiseletamine. (V151)

Üks ajakirjanduspoliitika kujundajatest tõi välja, et ERR peaks panustama ühiskonnas vähem esindatud gruppide harimisele. Vähem esindatud gruppide loetelus tõi vastaja välja lapsed, vanurid ja väljaspool Tallinnat elavaid inimesi.

Pakkuda vägivallavaba ning harivat programmi vähemesindatud gruppidele: lapsed, vanurid, Eesti väljaspool Tallinnat. (V152)

Oluliste spordisündmuste vahendamist kui ERRi olulisimat eesmärki tõi välja üks ajakirjanduspoliitika kujundaja.

4.6 Teejuht

Vastustes toodi märkimisväärselt palju välja ERRi kui suunanäitaja rolli nii meediamastikul kui ka ühiskonnas. Töö autorina olen seda rolli nimetanud teejuhiks. Võrreldes teiste vastanutega, nimetasid ERRi olulisima eesmärgina teejuhiks olemist, teejuhi rolli just ERRi töötajad, kui püüdsid kirjeldada avalik-õigusliku ringhäälingu funktsioone ja eesmäärke nii keele ja kultuuri arendaja, riigi ja rahvuse püsimise, sotsiaalsele sidususele kaasaaitamise, demokraatliku riigikorra edendamise, eesti ajaloo ja kultuuri säilitamise kui ka avaliku huvi teenimise juures. Teejuhi idee on inimesi harida, informeerida, olla orientiiriks ja majakaks meediamastikul ning ühiskonnas.

Teejuht – see on ka orienteerumise funktsioon, see on ajakirjanduses üldse väga tähtis ning meil vähe uuritud. Ta spekter jääb õpetuse, harimise ja muu info kanti, aga tegelikult just praktilise orienteerumise abi. See eristub ka pragmaatilisest - tarbefunktsioonist, sest pole nii ühekordne vaid pika perspektiiviga infosuhe. (Maarja Lõhmus – autori intervjuu)

Teejuhi funktsioon on mitteformaalne funktsioon.

See lähtub inimesest ja on õpetuseks, suunamiseks inimesele. See on ligilähedane ka arstile, see on inimliku abi funktsioon. (Maarja Lõhmus – autori intervjuu)

Paljudes vastustes kõlas, et avalik-õiguslik ringhääling peaks olema teejuht, suunanäitaja meediamaastikul ning ka ühiskonnas. Enn Eesmaa on iseloomustanud rahvusringhäälingut kui majakat kuhupoole vaadatakse nii halva kui ka hea korral. (Eesti Rahvusringhääling, 2016). Missuguseid väärtusi kannab endas „teejuht“ ning kuivõrd oluliseks peetakse ERRi teejuhina nii meediamaastikul kui ka ühiskonnas?

Järgnevalt on välja toodud näited nii ERRi töötajate, teiste toimetuste ajakirjanike kui ka poliitikute vastustest, kus on ERRi funktsioonide ja eesmärkide kirjeldamisel viidatud teejuhi rollile. Selgelt eristub teejuhi roll meediamaastikul (eelkõige võrdluses erakanalitega), teisalt eristub see ka avaliku debati ja ühiskondlike protsesside suunajana, teejuhina inimestele ning suunanäitajana keele ja kultuuri arengus.

Esmalt on välja toodud teejuhi kui rolli näited ERRi endiste ja praeguste töötajate vastustest.

4.6.1 Teejuht ERRi töötajate kirjeldustes

Nagu eelnevalt mainitud, tõid ERRi kui teejuhi rolli välja enim just ERRi töötajad. Täpsemalt 47 vastajat 102st. Kuigi otseselt keegi „teejuhi“ mõistet ei kasutanud, viitasid vastajad sellele, kui püüdsid kirjeldada avalik-õigusliku ringhäälingu funktsioone ja eesmärke nii keele ja kultuuri arendaja, riigi ja rahvuse püsimise, sotsiaalsele sidususele kaasaaitamise, demokraatliku riigikorra edendamise, eesti ajaloo ja kultuuri säilitamise kui ka avaliku huvi teenimise juures. Vastustest eristus kolm suunda: ERRi eristumine erameediakanalitest (võrdluses erameediaga, avalikku huvi edendaja); ERR kui ühiskondlike protsesside suunaja ning ERR kui kultuurielu arendaja, suunaja.

Kõige enam kirjeldati ERRi kui teejuhti olukorras, kus ERR nii programmiga kui ka organisatsioonina eristub erameediakanalitest (kokku 21 korral), suunab ühiskondlikke protsesse (18 korral) ning on suunanäitajana kultuuris (5 korral). Järgnevalt on toodud näited vastajate arvamustest.

1. Eristumine erameediakanalitest

Tuues kirjeldustes välja ERRi kui teejuhti meediamaastikul, on eelkõige vastandatud nii sisu kui ka prioriteedide poolest ERRi ja erakanaleid. ERRi eristumist erakanalitest toodi välja 21 vastuses. Sarnaselt eristati erakanaleid ja ERRi ka siis, kui kirjeldati ERRi funktsioone avaliku huvi teenimisel või kultuuri edendamisel (vt joonis 4 ja joonis 5).

Mismoodi täpsemalt nähakse ERRi eristuvat rolli erakanalitest? Eelkõige pakkudes sellist programmi, mida erakanalid eri põhjustel (majanduslikud huvid, toimetuste eripärad, ühiskondlikud trendid jms) ei paku.

Inimeste informeerimist riigi arengu olulistest sündmustest. Ka neist, mis kommertskanaleid ei huvita, demokraatia arendamises ning meediaväljal protsesside analüüsija mõtestaja defineerija. (V89)

Harida vaatajaid, kuulajaid, lugejaid mitmekülgselt, pakkudes seejuures adekvaatset ja kontrollitud informatsiooni. Seda ka valdkondadest, mida erameedia ühel või teisel põhjusel piisavalt apetiitseks ei pea. (V45)

Viimases näites on eristatud avalik-õiguslikku ringhäälingut ja erakanaleid just meelelahutusliku info edastamise aspektist.

Eesti Rahvusringhäälingu funktsiooniks on katta ka neid alasid, mida kommertskanalid ei kata: klassikaline muusika, kuuldemängud, kunsti- ja kirjandussaadet. Kuna tegemist on rahvusringhäälinguga, peaks see olema kanal, kus kuuleb kõige õigemalt eesti keelt ja kus saatetegijad on nii toeka kultuurikihiga, et on eeskujuks teistele. Rahvusringhääling on koht, kus eesti oma loojate looming peaks olema esikohal. (V34)

Viimases näites on kirjeldatud lisaks kõrgetele ootustele rahvusringhäälingu programmile ka seda, mis teeb ühest ajakirjanikust professionaalse, teistele ajakirjanikele eeskujuks oleva töötaja: korrektse eesti keelega, toeka kultuurikihiga ehk laia silmaringi ja teadmistepagasiga (vt joonis 4).

Joonis 4. Professionaalse ja mitteprofessionaalse ajakirjaniku eristus ERRi töötajate vastuste põhjal.

Kvaliteetse meelelahutuse, rikkaliku kodumaise kultuuriprogrammi ning üldharivate saadete edastajana nähakse ERRi eri kanaleid parima näitena ka uudiste edastuses.

Olla number üks uudiste edastuse kanal. (V12)

Lisaks on selgelt eristatud erakanalite ja rahvusringhäälingu eesmärke, tuues näiteks sotsiaalsele sidususele ning eesti keele ja kultuurielule kaasaaitamise funktsiooni.

Kui erakanal saab teha otsuseid vastavalt oma suvale, siis avalik-õiguslikud kanalid peavad arvestama kõigi inimestega. (V57)

Eestluse säilitamine üha rohkem kommertslikumaks muutivas maailmas. Kommertskanalite olemasolu on tore, rahvusringhääling on aga hädavajalik. (V96)

Üks vastanutest on eristanud aga peavoolumeediat ning rahvusringhäälingut, viidates eri poliitilistele teemadele, millest rääkimine ei ole nn peavoolumeediaga kooskõlas ning mille avaldamine peaks olema praegusest enam ERRi ülesandeks.

Kõige olulisemaks pean heatahtliku meeleolu edasikandmist. Elutahte ja -lootuse kasvatamist vaatajates ja kuulajates. Erinevate vaatenurkade talumist (see puudub praegu täiesti!) ja nendest tasakaalustatult rääkimist. Näiteks tervis ja haridus. Poliitiste saadete osas peaks alati olema esindatud maailma rahule orienteeritud häälestus (!) ja julgus omada/avaldada ka vaatenurki, mis ei ole nn peavoolumeediaga kooskõlas. (V60)

ERRi on meediamaastikul toimuvate protsesside suunajana nimetatud ka meediaruumi eestvedajaks ja eeskujuks, kõige usaldusväärsemaks meediaorganisatsiooniks, tõe edastajaks erinevalt teistest meediakanalitest.

Olla number üks uudiste edastuse kanal, olla usaldusväärne info jagaja, teavitada Eesti ühiskonnas ja maailmas toimuvatest arengutest. (V12)

Hoida Eesti foruumi kvaliteeti ja mitmekesisust. (V18)

Ajakirjanduskvaliteedi hoidmine, konkurentsi tihendamine. (V21)

Oluline on olla ka kõige usaldusväärsem päevauudiste allikas. (V31)

Jõudumööda vastu seista massikultuuri pealetungile. (V48)

Kajastada, kirjeldada, analüüsida. Hoida kätt pulsil. Võistlus kollase meediaga on liigne vaev. (V65)

Meediaruumi eestvedaja ja eeskuju; kõige usaldusväärsem meediaorganisatsioon. (V85)

Inimeste informeerimist riigi arengu olulistest sündmustest. Ka neist, mis kommertskanaleid ei huvita. Demokraatia arendamises ning meediaväljal protsesside analüüsija, mõtestaja ja defineerija. (V88)

2. Ühiskondlike protsesside suunaja

ERR kui teejuht kannab ühiskondlike protsesside suunaja rolli, millele on osutatud 18 ERRi töötaja vastuses. Siinkohal võib eristada ühiskondlike protsesside suunamisel otsest (aktiveerivat) ning kaudset (passiivset) rolli ühiskondlike väärtuste loomisel, sidusa ühiskonna tagamisele kaasaaitamisel, kohalolekus riigi valitsemise ja heaolu küsimustes ning ühiskondlikult oluliste ja päevakajaliste temade arutelule ning kaasamõtlemisele ärgitamisel.

Tabel 5. ERRi kui teejuhi rollid ERRi töötajate arvamuste põhjal

Otsene (aktiveeriv) roll: 6 (+3)
Kaudne (passiivne) roll: 9 (+3)
Nii otsene kui ka kaudne: 3
Kokku: 21

Aktiveerivas rollis eristus auditooriumi kaasamine riigi valitsemise ja kodanike heaolu temade kajastamisesse ja aruteludesse. Teejuhi kaudses (passiivses) rollis ühiskondlike protsesside suunajana on eraldi välja toodud ühiskondlike väärtuste loomine ja kujundamine, sidusa ühiskonna tekkimisele kaasaaitamine ning ühiskondlike protsesside selgitamine. Kolme vastaja arvamus oli sõnastatud selliselt, et esines nii ühiskondlike protsesside otsest kui ka kaudse suunaja rolli. Seda informatsiooni edastamise ja aruteluplatvormi pakkumise eesmärgil.

Järgnevalt (vt tabel 6) on välja toodud ERRi kui ühiskondlike protsesside suunaja funktsioonile viitavad näited.

Tabel 6. Näited teejuhi rollist ühiskondlike protsesside suunamisel

Roll ühiskondlike protsesside suunajana	Valdkond	Näited
Otsene (aktiviseeriv)	Auditooriumi kaasamine riigi valitsemise ja kodanike heaolu käsitlevate teemade kajastamisel, arutelule ja kaasamõtlemisele ärgitamine	<p><i>Alaline avalik-õiguslik kohalolek riigi valitsemise, kodanike elu ja heaolu käsitlevate küsimuste arutamisel. Rohkem avalikku suhtlemist vaataja/kuulajaga, enam võimalusi arukal kodanikul kaasa rääkida, omandatud elukogemust avalikult jagada. (V95)</i></p> <p><i>Usaldusväärse, tasakaalustatud informatsiooni esitamist ja intelligentse arutluse tekitamist ühiskonnas, inimeste ergutamist kaasa mõtlema. (V95)</i></p> <p><i>Avalikkuse objektiivne informeerimine, diskussiooni tekitamine ja ülalhoidmine ühiskonnas olulistel teemadel. (V7)</i></p> <p><i>Kaasahaarav, mõtlemapanev ja tekitab arutelu laiemas ühiskonnas oma saadetega. (V20)</i></p> <p><i>Pean oluliseks silmaringi avardamist, inimeste iseseisva mõtlemise soodustamist, salliva maailmavaate levitamist. (V29)</i></p>

		<i>Informeerida, harida, panna nii mõtlema, arendada diskussiooni. (V9)</i>
Kaudne (passiivne)	Ühiskondlike väärtuste kujundamine	<p><i>Kuulajate-vaatajate informeerimine ja harimine, väärtuste loomine, rahvuslikkuse hoidmine. (V15)</i></p> <p><i>Ühiskonna teavitamine, valvekoera amet, seisukohtade/arvamuste kujundaja. (V16)</i></p> <p><i>Vajaliku ja olulise teabe edastamine kuulajate/vaatajate/lugejaterühmadele, nende maailmapildi avardamine. (V22)</i></p> <p><i>Anda inimestele turvalisi ja vääriskaid rollimudeleid sellel ajastul ja ühiskonna oludes. Anda inimestele enesearendamise võimalusi ja perspektiive. Anda inimestele ühiskonna rollimudeleid. Tõsta ühiskonnas toimimise motivatsiooni. Tuua ühiskonna segmenteerumise oludes eliidi rolle ja mõtteid esile, näidata teed eliidiks saamisele ja olemisele. (V28)</i></p>

	<p>Sidusa ühiskonna tagamisele kaasaaitamine</p>	<p><i>Oluline ühiskondlike protsesside kirjeldaja ja mõtestaja, tähtis ühiskondlike protsesside suunaja, sidusa ühiskonna üks olulisemaid tagajaid ja selle eest vastutajaid. (V4)</i></p> <p><i>Avalikkuse harimine, kultuuriline lõimimine, rahva ühendamine mõtteliselt ühtseks auditooriumiks. (V17)</i></p> <p><i>Ühiskonnas ja maailmas toimuva mõtestamine. Erinevate arvamuste ja maailmavaadete tutvustamine. Ühiskonna lepitamine. Võimu kritiseerimine, seda ka satiiri läbi. (V47)</i></p>
	<p>Ühiskondlike protsesside selgitamine</p>	<p><i>Võimekust mõtestada ja selgitada Eestis ja kogu maailmas toimuvaid protsesse, asetada sündmusi konteksti. (V81)</i></p> <p><i>Minu põhimõte - olla oma vaatajale sõbraks mõttekaaslaseks ja nõuandjaks kui vaja. (V80)</i></p>
<p>Mõlemad</p>	<p>Informatsiooni jagamine ja aruteluplatvormi pakkumine</p>	<p><i>Usaldusväärse ja sõltumatu informatsiooni jagamine. Rahuliku aruteluplatvormi pakkumine. Rahva seas ühistunde loomine. (V54)</i></p>

		<p><i>Tasakaalustatud ja igakülgne informeerimine ning argumenteeritud ühiskonnakriitiline lähenemine, et anda inimesele alust ja oskust analüütiliselt ja seostatult aru saada ja mõttestada ühiskonnas toimuvat. (V87)</i></p> <p><i>Igapäevase Eesti elukeskkonna kujundamine, maailmapildi laiendamine ja ärksuse, sh eriti kõrgetasemelise keelelise ärksuse arendamine ja treenimine, noortele ja lastele ühiskonna tuleviku ja perspektiivide avardamine. (V102)</i></p>
--	--	---

3. Teejuht kultuuris

Kuigi vastajad tõid ERRi programmi eristamisel erakanalitest välja just viimaste meelelahutuslikkuse ja kommertshuvidest lähtuva teemavaliku ning „klikimajanduse“ tingimustes sensatsioonile rõhumist, haaramaks võimalikult suure auditooriumi tähelepanu, nähakse ka ERRi rolli meelelahutusprogrammi edastamisel. Sellest võib järeldada, et ainuüksi informatsiooni edastamisega ei püsi ERR konkurentsist teiste meediakanalitega, nagu on välja toonud Zeno-Zenovich (2012: 235), et silmapaaride eest võitlemine toob kaasa konkurentsi spordi ja meelelahutuse valdkonnas, kuid mitte informatsiooni edastamises. ERRi töötajad rõhutavad eriti kvaliteetse meelelahutuse edastamist ning uute kultuuriväärtuste loomist. Kokku toodi teejuhi rolli kultuurivaldkonnas välja viiel korral.

Näiteks on ühes vastuses nimetatud lisaks Eesti rahvuskultuuri ja ajaloo audiovisuaalsele talletamisele ka uute kultuuriväärtuste loomise funktsiooni, viidates konkreetsele eesmärgile olla teejuhiks, suunajaks kultuurimaastikul.

Olla kunstiliselt Eesti kõrgtase, vahendada Eesti teatrikunsti kõiki tippe. Olla rahva ühendaja kunstis, et reede õhtuti oleks põhjust vaadata Eesti teatrite lavastusi ja perega üheskoos kunstiellamust nautida. Miks see on ära jäänud juba aastakümne? (V55)

Siin vastuses on ootused ERRi kui kunstilise kõrgtaseme vahendaja ning rahva ühendaja suhtes. Kuna vastusest võib välja lugeda, et ootused ei vasta reaalsusele, on küsimustikule vastanu toonud välja kriitika praeguse ERRi programmi osas. Vastaja ettepanek on selge: et reede õhtul oleks enam kvaliteetseid Eesti teatrite lavastusi ERRi kanalitel.

4.6.2 Teejuht teiste toimetuste ajakirjanike vastustes

Kui ERRi töötajatest kirjeldas ERRi teejuhi rolli 47 vastajat 102st ehk pea iga kolmas vastaja; siis teiste toimetuste ajakirjanike seast tõi teejuhi rolli välja 8 vastajat 45st ehk pea iga kuues. See näitab, et ERRi kui ühiskondlike protsesside suunaja, teejuhi rolli peavad pea poole olulisemaks just samas organisatsioonis töötanud inimesed.

ERRist väljaspool töötavate ajakirjanike vastustest saab omakorda eristada kolme erinevat teejuhi kirjeldust. Üks on ühiskondlike protsesside suunaja kaudne roll.

Rahva operatiivne informeerimine kõigest olulisest meil ja mujal. Hea nõu andmine kuulajatele-vaatajatele. Maailmapildi avardamine. (V105)

Kolm vastajat pidas oluliseks ajakirjanduse professionaalse taseme edendamist, ERRi kui teejuhi rolli meediamaastikul.

Sõltumatu ja professionaalse lati seadmine ülejäänud ajakirjandusele. (V129)

Neljal korral on ka teiste toimetuste ajakirjanikud pidanud oluliseks eristada ERRi funktsioone ja rolli erameediakanalitest.

Erapooletus, sõnavabaduse propageerimine (see tähendab võimalikult erinevatele osapooltele sõna andmine). Erinevate eluvaldkondade kajastamine ning tutvustamine. Mitte lähtuda tutvustamisel selle võimalikust kommertsiaalsest eduvõimalusest, vaid tuua ka välja huvitavamaid marginaalsemaid teemasid. (V110)

Rõhutatud on ka „Aktuaalse Kaamera“ tähtsust ja eristumist erakanalites edastatavatest uudistest.

Usaldusväärse informatsiooni jagamine. Teame statistikast, et Eesti inimene ei usalda eriti kommertskanaleid ja erakätes lehti, usaldus on suurim nt AK uudiste vastu. See usaldus on kindlasti suuresti tingitud sellest, et puuduvad nõ raha teenimiseks mõeldud segajad, reklaamid ja "klikimagnetid", mis häirivad teistes uudiskanalites uudiste tarbimist (nt Postimees online's segamini absurdsed meediasolkijad tõsiste paberlehest võetud lugudega). (V132)

Eesti ja maailma elu nende tahkude ja aspektide kajastamine, mis eraringhäälingul ei ole majanduslikel kaalutlustel võimalik või põhjendatud. (V141)

Kõige olulisemaks pean kõiksuguste selliste loodus, kultuuri, majandus, poliitikasaadete edastamist, mille peaesmärgiks on tutvustada Eesti elu erinevaid tahke, mitte hästi müüa. (V147)

Seega nähakse ERRist väljaspoolt ERRi kui teejuhi rolli professionaalse ajakirjanduse edastamisel, erameediakanalitest eristujana ning nii ühiskonnas kui ka meediamaaastikul eeskujuks olemisel.

4.6.3 Teejuht ajakirjanduspoliitika kujundajate vastustes

Ajakirjanduspoliitika kujundajate (ringhäälingunõukogu ja riigikogu endiste ja praeguste kultuurikomisjoni liikmete) vastustes esines ERRi kui teejuhi rolli kolmel korral. Näiteks on ERRi eesmärgiks toodud ühise tähendusruumi loomine ühiskonnas, sõltumatus, ajakirjanduslik professionaalsus, tasakaal ning regionaalne katvus.

Eesti Rahvusringhäälingu puhul on kõige olulisem tema avalik-õiguslik staatus ning sellest tulenev sõltumatus. ERR puhul on oluline jätkuv profesionaalsus ning tasakaal ning regionaalne katvus. (V156)

Kõrge ajakirjanduslik professionaalsus. (V158)

Ühise tähendusruumi loomine. (V149)

Viimane näide kannab endas teejuhi kui kaudse ühiskondlike protsesside suunaja rolli.

4.6.4 Kokkuvõtte teejuhi rollist

ERRi kui ühiskondlike protsesside suunaja ja meediamaaastikul eeskuju rolliks on inimesi õpetada, informeerida, harida, tekitada pika perspektiiviga infosuhe, olla orientiiriks ja majakaks nii meediamaaastikul kui ka ühiskonnas.

ERRi kui teejuhi rollile viitas kõigist vastanutest kõige enam – 102st ERRi töötajast 47 –, kui püüdsid kirjeldada avalik-õigusliku ringhäälingu olulisimaid eesmärke nii keele ja kultuuri arendamise, riigi ja rahvuse püsimise ning sotsiaalsele sidususele kaasaaitamise, demokraatliku riigikorra edendamise, eesti ajaloo ja kultuuri säilitamise kui ka avaliku huvi teenimise juures. Kõige enam toodi välja ERRi kui teejuhi rolli kirjeldades välja eristumist erameediakanalitest (kokku 21 korral), ühiskondlikke protsesside suunamist (18 korral) ning suunanäitajana kultuuris (5 korral). Seega eristus kolm suunda: ERRi eristumine erameediakanalitest (võrdluses erameediaga, avaliku huvi edendaja roll); ERR kui ühiskondlike protsesside suunaja ning ERR kui kultuurielu arendaja, suunaja.

Kui ERRi töötajatest kirjeldas ERRi teejuhi rolli pea iga kolmas vastaja; siis teiste toimetuste ajakirjanike seast viitas ERRile kui teejuhile 8 vastajat 45st ehk pea iga kuues. See näitab, et ERRi kui ühiskondlike protsesside suunaja, teejuhi rolli peavad pea poole olulisemaks just samas organisatsioonis töötanud inimesed.

ERRi organisatsioonist väljaspool töötavate ajakirjanike vastustest saab omakorda eristada kolm erinevat teejuhi funktsiooni: ühiskondlike protsesside suunaja, professionaalse ajakirjanduse edendaja (teejuht ajakirjandusmaastikul) ning sealjuures eristumine erameediakanalitest.

Ajakirjanduspoliitika kujundajate vastustes esines teejuhi funktsiooni kolmel korral. Näiteks on ERRi eesmärgiks toodud ühise tähendusruumi loomine ühiskonnas, sõltumatus, ajakirjanduslik professionaalsus, tasakaal ning regionaalne katvus. Erinevalt nii ERRi kui ka teiste toimetuste ajakirjanikest ei toonud ükski poliitik konkreetselt välja ERRi ja erakanalite vastandumist, kuid peeti oluliseks professionaalse ajakirjanduse edastamist.

Seega on ERRil kui teejuhil omakorda mitmeid erinevaid eesmärke. Missuguseid eesmärke peetakse eri vastajarühmades olulisemaks, on välja toodu järgnevas tabelis 8.

Tabel 7. Ülevaade teejuhi eesmärkidest

Teejuhi eesmärk	ERRi töötajad	Teiste toimetuste ajakirjanikud	Poliitikud	KOKKU
Eristumine erameediast	21	4	-	25
Ühiskondlike protsesside suunaja (aktiivne ja passiivne roll)	21 (9 aktiivne, 12 passiivne)	1 (passiivne)	1 (passiivne)	23
Suunanäitaja kultuuris	5	-	-	5
Professionaalse ajakirjanduse edendaja	-	3	2	5
KOKKU	47	8	3	58

Teejuhi kokkuvõtteks saab välja tuua, et kõigi kolme vastajarühma (ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud, poliitikud) jaoks on oluline ERRi kui ühiskondlike protsesside suunaja roll. Kõigist vastajarühmadest eristus ERRi kui ühiskondlike protsesside kaudne (passiivne) roll, mis väljendus eelkõige infomeerivate ja ühiskondlike protsesside selgitamises ja programmi edastamises, mis annab omakorda võimaluse kujundada ja luua auditooriumi väärtusi ning aitab kaasa sotsiaalse sidususe tagamisele ühiskonnas. Ainult ERRi töötajad on maininud teejuhi aktiveerivat rolli ühiskondlike protsesside suunamisel. See väljendus eelkõige vaatajate ja kuulajate kaasamise programmi ning ühise aruteluplatvormi pakkumises eri ühiskonnagruppidele. Samuti pidasid vaid ERRi töötajad oluliseks eraldi märkida ERRi kui suunanäitaja rolli kultuurimaastikul, kuid erinevalt teistest vastanutest (teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud) ei rõhutatud ERRi kui professionaalse ajakirjanduse edastaja rolli. Teejuhi roll meediamaastikul tuli ERRi töötajate vastustest välja hoopis nendest vastustest, kus vastandati ERRi ja erameediakanalite funktsioone. Kusjuures mitte ükski ajakirjanduspoliitika kujundaja ei toonud ERRi oluliseimate funktsioonide kirjelduses välja ERRi vastandumist,

eristumist erakanalitest, vaid viidati üldisemalt ERRi programmile kui professionaalsele ajakirjandusele.

Eristumine erakanalitest (ERRi töötajad mainisid 21, teiste toimetuste ajakirjanikud 4 korral) on eelkõige kontekstis, kus tuuakse välja erakanalite sõltumine majanduslikest huvidest, kasutades veebiajakirjanudsele omast „klikkide“ kogumise argumenti. Samuti toodi välja erakanalite liigne meelelahutuslikkus ning vähene kultuurisündmuste ning eri ühiskondlike gruppide kaasamine.

Kokkuvõtteks võib öelda, et ERRis töötanud vastajad peavad ERRi oluliseks ühiskondlike protsesside aktiivseks ja kaudseks suunajaks ning teejuhiks kultuurimaastikul, eristudes erakanalitest. Teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud ei pidanud oluliseks rõhutada ERRi kui teejuhi funktsiooni kultuurimaastikul, vaid kirjeldasid ERRi rolli kui professionaalse ajakirjanduse edastajat.

4.7 Olulisimate eesmärkide ja funktsioonide kokkuvõte

Kõrvutades kolme eri vastajagrupi arvamusi, on oluline funktsioonide, eesmärkide ja rollide järjestus. Kuna vastajate hulk on rühmiti erinev: 102 ERRi töötajat, 45 teiste toimetuste ajakirjanikku ning 11 ajakirjanduspoliitika kujundajat, on oluline tabelis välja toodud eesmärkide ja funktsioonide järjestus, trend, mitte kvantiteet. Teised olulised näitajad on need eesmärgid (eriti formaalsed), mida eri gruppides üldse ei mainitud, viidates vastajate prioriteetidele. Järgnevas tabelis on tabeli kompaktsusest lähtudes kasutatud ERRi eesmärkide kirjeldusel vaid märksõnu.

Tabel 8. Olulisimate ERRi eesmärkide võrdlus

ERRi EESMÄRGID		
formaalsed/mitteformaalsed		
ERRi TÖÖTAJAD (102)	TEISTE TOIMETUSTE AJAKIRJANIKUD (45)	POLIITIKUD (11)
Avaliku huvi teenimine (57)	Avaliku huvi teenimine (25)	Avaliku huvi teenimine (5)
Teejuht (47)	Kultuur (15)	Kultuur (5)
Informeerimine (37)	Informeerimine (9)	Demokraatia (3)
Kultuur (31)	Demokraatia (8)	Teejuht (3)
Ajalugu ja kultuur (23)	Teejuht (8)	Keel (3)
Demokraatia (15)	Keel (7)	Sotsiaalne sidusus (2)
Sotsiaalne sidusus (14)	Harimine (6)	Informeerimine (2)
Harimine (14)	Ajalugu ja kultuur (6)	Sport (1)
Riik ja rahvus (11)	<u>Kriitika</u> (5)	Looduskeskkond (1)
Meelelahutus (9)	Sotsiaalne sidusus (4)	Harimine (1)
Keel (9)	Meelelahutus (3)	Ajalugu ja kultuur (1)
<u>Kriitika</u> (8)	Riik ja rahvus (2)	Info kättesaadavus (1)
Sport (2)	Looduskeskkond (2)	Majandus (0)
Perekond (2)	Majandus (1)	Perekond (0)
Majandus (1)	Perekond (0)	Riik ja rahvus (0)
Info kättesaadavus (1)	Info kättesaadavus (0)	<u>Kriitika</u> (0)
Looduskeskkond (0)	Sport (0)	Meelelahutus (0)

Kõige olulisemaks peetakse ERRi avaliku huvi teenimise eesmärki: ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud ning poliitikud tõid seda enim välja. Ajakirjanduspoliitika kujundajad pidasid avaliku huvi teenimisega sama oluliseks ka kultuuri edendamise eesmärki. Taoline tulemus võib olla seotud ajakirjanike töospetsiifikaga: avaliku huvi teenimine ning avalikust huvist lähtumine on eri ajakirjandusvaldkondades – olgu selleks sport, kultuur, majandus – ajakirjanike prioriteet. Kui teiste toimetuste ajakirjanikel oli „teisel kohal“ ERRi programmi kultuuri edendav funktsioon, siis ERRi töötajate vastustest nimetati populaarsuselt teisena teejuhi rolli. Sellest võib välja tuua, et ERRi töötajad näevad enda rolli enam

ühiskondlike protsesside ja avalikkuse suunajana kui teiste toimetuste ajakirjanikud. Teiste toimetuste ajakirjanikud on ERRi kui teejuhi rolli välja toonud neljanda-viiendana, jagades seda kohta ERRi kui demokraatliku riigikorra edendaja formaalse funktsiooniga. Teisalt võib ajakirjanduspoliitika kujundajate vastustest välja lugeda, et ERRi nähakse avalikkuse ja ühiskondlike protsesside suunaja rollis, kuid sama tähtsaks peetakse ka demokraatliku riigikorra ja eesti keele edendamise eesmärki, jagades tähtsusest 3.-5. kohta tabelis.

Kui ERRi ajakirjanikel ning ka teiste toimetuste ajakirjanikel on mainimise sageduselt kolmandal kohal informeerimise eesmärk, siis ajakirjanduspoliitika kujundajad seda nii tähtsaks ei pea: „otsustajate“ jaoks on olulisimad ERRi traditsioonilisemad eesmärgid, näiteks keele ja kultuuri arendamine.

Kõige enam ERRi mitteformaalseid ehk seaduses mitte kirjeldatud eesmärke on välja toonud ERRi töötajad: teejuht, informeerimine, harimine, meelelahutus, sport. Sarnaseid mitteformaalseid eesmärke on nimetanud ka teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud, kuid nende kahe viimase grupi arvamustes on üks oluline erinevus. Kui teiste toimetuste ajakirjanikud on välja toonud ERRi kui teejuhi rolli, informeerimise, harimise ja meelelahutuse edastamise eesmärki; siis poliitikud on välja toonud teejuhi, informeerimise, harimise ja spordi edastamise. Sellest võib järeldada, et teiste toimetuste ajakirjanikud peavad oluliseks ERRi programmis olevat meelelahutust, kuid mitte sporti (sporti ei maininud funktsioonide loetelus mitte ükski väljaspool ERRi töötav ajakirjanik). Samas kui „otsustajad“ peavad oluliseks ERRi programmis olevaid spordiülekandeid, kuid mitte kordagi ei viidata (kvaliteetse) meelelahutuse edastamisele ERRi kanalitel.

Eraldi võib välja tuua, et kõige enam eri ERRi eesmärke ja funktsioone tõid välja ERRi töötajad (16), neile järgnesid teiste toimetuste ajakirjanikud (14) ning poliitikud (12). Oluline on välja tuua, missuguseid funktsioone jäeti märkimata. Mitte keegi ERRi töötajatest ei toonud välja looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamist. Teiste toimetuste ajakirjanikud ei pidanud oluliseks mainida ERRi funktsioonidena perekonnal põhinevat ühiskonnamudeli väärtustamist, igapäevase vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise tagamist ning spordi edastamise eesmärki.

Ringhäälingunõukogu ja riigikogu kultuurikomisjoni endised või praegused liikmed ei pidanud oluliseks mainida ERRi funktsioonidena Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule kaasaitamist, funktsioonidena perekonnal põhinevat ühiskonnamudeli väärtustamist,

Eesti riigi ja eesti rahvuse kestmise tagatiste väärtustamist ning ERRi osutamist asjaoludele, mis võivad ohustada Eesti riigi ja eesti rahvuse püsimist. Samuti ei mainitud meelelahutuslikku funktsiooni ning erinevalt ERRi töötajatest ja teiste toimetuste ajakirjanikest ei toodud ERRi funktsioonide ja eesmärkide kirjeldustes välja kriitilisi tähelepanekuid. Taoline tulemus võib olla tingitud küsitlusele vastanud ajakirjanduspoliitika kujundajate väikesest arvust, kuid teisalt annab aimu „otsustajate“ prioriteetidest.

Kriitilised tähelepanekud (tabelis allajoonituna „kriitika“) on funktsioonide võrdluses välja toodud põhjusel, et arvestatav hulk vastajatest (8 ERRi töötajat ning 5 teiste toimetuste ajakirjanikku) pidasid oluliseks just küsimuses, kus paljuti kirjeldada ERRi funktsioone ja eesmärke, välja tuua oma kriitilised tähelepanekud nii ERRi programmi, juhtkonna kui ka eesmärkide suhtes. Kriitilised tähelepanekud on eraldi välja toodud alapeatükis 4.8.

Olulisimate eesmärkide kirjeldustest selgub oluline vahe ajakirjandusvaldkonnas töötajate ning ajakirjanduspoliitika kujundajate vahel. Nimelt on nii ERRi töötajate kui ka teiste toimetuste ajakirjanike olulisimate ERRi eesmärkide kirjeldusi kokkuvõtva tabeli eesotsas suurem osa mitteformaalseid eesmärke ning ajakirjanduspoliitika kujundajate vastustes esinevad pigem need eesmärgid, mis on rahvusringhäälingu seaduses kirjeldatud. See näitab, et nii ERRi töötajate kui ka teiste toimetuste ajakirjanike jaoks on olulisimad need ERRi eesmärgid, mis ei ole seaduses kirjas.

Tõtt-öelda pole ma aru saanud, mis need eesmärgid on. Põhikiri ja tegelikud trendid on vastuolus. (V15)

Taoline vastuolu annab omakorda selge sõnumi ajakirjanduspoliitika kujundajatele vajadusest täpsustada ERRi eesmärke ja selgemalt defineerida ERRi rolli tänasel meediamaastikul. Seda kinnitab ka asjaolu, et küsitlusele, kus paluti kirjeldada vastajate arvates olulisimaid ERRi eesmärke ja funktsioone, pidasid paljud ERRi töötajad ja ka teiste toimetuste ajakirjanikud oluliseks vastata kriitiliste tähelepanekutega, mis on seotud nende jaoks ebaselgetest ERRi eesmärkidest ning seetõttu ja ebakindlusest rahastamisest ning programmi sisust. Tunnetatakse, et ERRi jätkusuutlikkuse huvides on oluline end selgemalt defineerida: teejuhi, informeerija, harija ja avaliku huvi teenija; samas ja kvaliteetse meelelahutuse ja spordiülekanne edastaja rollis. Missugused on vastanute ettepanekud ja tulevikusuunad, on välja toodud alapeatükis 4.8.

4.8 Vastajate kriitika ja muud tähelepanekud

Paludes küsimustikule vastajatel nimetada ERRi olulisimad eesmärgid ja funktsioonid, tõid nii ERRi töötajad kui ka teiste toimetuste ajakirjanikud märkimisväärsel hulgal välja kriitilisi tähelepanekuid. Järgnevas tabelis on loetletud näiteid, ERRi töötajate kriitika on välja toodud **rasvases kirjas**, teiste toimetuste ajakirjanike kriitika *kaldkirjas*. Poliitikute vastustes kriitikat ERRi programmi, organisatsiooni või funktsioonide kohta ei esinenud, kuid eraldi alapeatükina on välja toodud poliitikute muud tähelepanekud.

Tabel 9. Oluliseimate funktsioonide iseloomustustes välja toodud kriitika

PROGRAMMIVALIK, TEEMAD	<ul style="list-style-type: none">• ...olla rahva ühendaja kunstis, et reede õhtuti oleks põhjust vaadata Eesti teatrite lavastusi ja perega üheskoos kunstielamust nautida. Miks see on ära jäänud juba aastakümme? (V55)• “Foorum“, „Kahekõne“, "Rahva teenrid" ja mitmed teisedki saated on ammu oma aja ära elanud. (V39)• Pole suuri teemasid - näiteks kas või seda, mis saab ikkagi fosforiidist. (V39)• Televisioonis on vaja asjalikku suhtumist vaatajasse. Vähem arutut, vulgaarset "meelelahutust". (V88)• ERR võiks areneda koos vaatajatega ehk pakkuda vaadatavat sisu sellisel kujul ja platvormil, mida enamik
-------------------------------	--

	<p>vaatajaid tarbib. Senine klassikaline programmipõhine sisu kaotab vaatajaid. Arenema peaks sisupõhiseks, s.t. et hea saade oleks kättesaadav suvalisel ajal ja paljudes väljundites ning ei sõltuks saatekavast. (V11)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Spekter peaks olema võimalikult lai, praegu domineerivad liigselt poliitiliselt üles tõstatatud teemad. Vähe on näiteks psühholoogilisi teemasid, kuigi on näha, et inimesed ei saa neil teemadel oma elu ja probleemide käsitlemisega hakkama. (VI35)</i> • <i>Üksikud proleemsaated on väga head ja professionaalsed (enamasti on neis vähe kaameratööd), kuid programm tervikuna keskpärane ja saatevalik keskine. Nii tiksutakse juba mitmeid aastaid. ETV (ETV2,ETV+) funktsioon peaks olema edastada adekvaatset pilti Eestimaal toimuvast, kuid kahjuks teeb raadio sõndaega enam ära, kui ETV jõuab pildiga näidata. (VI35)</i> • <i>Madalalaubalise meelelahutuse ja kollase ajakirjanduse</i>
--	---

	<i>väljaviskamine oma programmist. (VI41)</i>
VÄHENE RAHVA SIDUMINE	<ul style="list-style-type: none"> • Hoida Eesti rahvast koos - kõige laiemas mõttes, kaasates ka muulased. Aga seda ei saa teha vaid suurte spordisündmuste ülekannete /.../ ja Eesti Lauluga. Rahvast saab koos hoida mõte, mõtlemine, mitte aga "valmismõtete" nämmutamine tele- ja raadioeetris. (V39)
INIMESTE KAASAMINE	<ul style="list-style-type: none"> • Rohkem avalikku suhtlemist vaataja/kuulajaga, enam võimalusi arukal kodanikul kaasa rääkida, omandatud elukogemust avalikult jagada. (V88)
RAHALISTE RESSURSSIDE PUUDUJÄÄK	<ul style="list-style-type: none"> • Arvan näiteks, et olulisem kui olümpiamängude pidev edastamine, mida saame ju vaadata ka paljudelt teistelt TV (taeva)kanalilt, on tippvormis kunstnike, interpretide, teatrite-näitlejate, arhitektide jne tööde salvestamine-arhiveerimine ERR vahenditega. Selle eest peab ERR seisma ja võitlema iga päev, iga valitsuskoosseisu jm

	<p>mõistmatute ja koonerdajatega. (V84)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Telesoon kannatab tõenäoliselt alarahastuse tõttu ja sellest on kahju. Aastaid domineerivad ühed ja samad saatejuhid ning nii mitmedki neist võiks värskema programmi huvides uue vere vastu välja vahetada. Vähe on omasaateid, mida avalikõiguslikult kanalilt samas ootaks. (V135)</i>
<p>UUDISTE PROFESSIONAALSUSE KADU</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Üldarusaadavust rõhutan sellepärast, et uudiste koostamise tase on pehmelt öeldes ebaprofessionaalsemaks muutunud: tihti öeldaks kahe lausega midagi kusagil toimunu kohta, aga taust, KUS, Millal, millest tekkinu - see jääb puudu ja siis paneb uudisKATKE õlgu kehitama. Kuulajal ei ole taustinfot - see peaks olema eelduseks sõnumi koostamisel. (V84)
<p>AJAKIRJANIKE PROFESSIONAALSUS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõltumatus, erapooletus, tasakaalustatus. Kahjuks on ajakirjanike professionaalsus kadumas, ajakirjanikest on saanud arvamuse kujundajad. (V98)

<p>FUNKTSIOONIDE KRIITIKA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tõtt-öelda pole ma aru saanud, mis need eesmärgid on. Põhikiri ja tegelikud trendid on vastuolus. (V15) • <i>Ma ei usu, et ERRil oleks avalikkuse jaoks olulisi funktsioone, mida eraõiguslik meedia täita ei suudaks. Parim eesmärk oleks ERRi läbimõeldud erastamine, mille alternatiiv oleks BBC eeskujul lubamaksuga finantseerida. (V103)</i> • <i>Iseenesest ei ole ERRil minu meelest funktsioone, mida Eestis ei suudaks praegu edukalt täita ka erameedia. Kuid ERR teeb siiski mitmeid asju hästi v kõige paremini. Hea on "Pealtnägija", aga see vist elaks ka erakanalil. (V125)</i>
--------------------------------------	---

1. ERRi töötajate esitatud kriitika

Küsimusele, kus paluti tuua välja olulisimad ERRi funktsioonid ja eesmärgid, pidas vajalikuks 8 ERRi töötajat 102-st edastada omapoolsed kriitilised tähelepanekud nii ERRi programmi, rahaliste võimaluste kui ka ajakirjanike professionaalsuse kohta. Peamiselt seisnes kriitika olukorras, kus ootused ERRi programmi suhtes olid kõrged, kuid reaalsus jäi alla ootuste.

Olla kunstiliselt Eesti kõrgtase, vahendada Eesti teatrikunsti kõiki tippe. Olla rahva ühendaja kunstis, et reede õhtuti oleks põhjust vaadata Eesti teatrite lavastusi ja perega üheskoos kunstielamust nautida. Miks see on ära jäänud juba aastakümne? (V155)

Kriitikat programmi suhtes põhjendati sotsiaalse sidususe funktsiooni ning ühiskondlikult tähtsate temade kajastamise suurema vajalikkusega.

Hoida Eesti rahvast koos - kõige laiemas mõttes, kaasates ka muulased. Aga seda ei saa teha vaid suurte spordisündmuste ülekannete (milleks nüüd on koondatud töötajaid - olen ise alates detsembri lõpust üks neist - ja kerjatud raha, kust aga vähegi võimalik) ja Eesti lauluga". Rahvast saab koos hoida mõte, mõtlemine, mitte aga "valmismõtete" nämmutamise tele- ja raadioetris. „Foorum“, „Kahekõne“, „Rahva teenrid“ ja mitmed teisedki saated on ammu oma aja ära elanud. Pole suuri teemasid - näiteks kas või seda, mis saab ikkagi fosforiidist. (V39)

Lisaks toodi välja, et ERRi programmis peaks olema vähem vulgaarset meelelahutust, kuid oluline on Eesti kultuuri jäädvustamise pidevus.

Arvan näiteks, et olulisem kui olümpiamängude pidev edastamine, mida saame ju vaadata ka paljudelt teistelt TV (taeva)kanalilt, on tippvormis kunstnike, interpretide, teatrite-näitlejate, arhitektide jne tööde salvestamine-arhiveerimine ERR vahenditega. Selle eest peab ERR seisma ja võitlema iga päev, iga valitsuskoosseisu jm mõistmatute ja koonerdajatega. (V84)

Üks vastaja pidas oluliseks, et ERR areneks sisupõhiseks, rõhutades saadete järelevaatamise võimaluste arendamist, sest senine programmipõhine sisu ei ole vaatajale atraktiivne.

ERR võiks areneda koos vaatajatega ehk pakkuda vaadatavat sisu sellisel kujul ja platvormil, mida enamik vaatajaid tarbib. Senine klassikaline programmipõhine sisu kaotab vaatajaid. Arenema peaks sisupõhiseks, s.t. et hea saade oleks kättesaadav suvalisel ajal ja paljudes väljundites ning ei sõltuks saatekavast. (V11)

Lisaks kritiseeriti uudiste sisu ja tausta vähest selgitamist. Ettepanekuna on välja toodud põjalikuma taustainfo edastamise uudistes.

2. Teiste toimetuste ajakirjanike kriitika

Teiste toimetuste ajakirjanikud pidasid oluliseks viiel korral nimetada kriitilisi tähelepanekuid ERRi funktsioonide ja eesmärkide kirjeldamisel. Siinkohal võrreldi ringhäälingut erameediakanalitega, tekitades küsitavuse ERRi eksistentsi vajalikkuses ja funktsioonides. Ettepanekuks oli ERRi läbimõeldud erastamine.

Ma ei usu, et ERRil oleks avalikkuse jaoks olulisi funktsioone, mida eraõiguslik meedia täita ei suudaks. Parim eesmärk oleks ERRi läbimõeldud erastamine, mille alternatiiv oleks BBC eeskujul lubamaksuga finantseerida. (V103)

Iseenesest ei ole ERRil minu meelest funktsioone, mida Eestis ei suudaks praegu edukalt täita ka erameedia. Kuid ERR teeb siiski mitmeid asju hästi või kõige paremini. Hea on "Pealtnägija", aga see vist elaks ka erakanalil. (V125)

Järgnevas pikas arutluses on kirjeldatud ja kritiseeritud ERRi programmi kui ka rõhutatud ERRi kui teejuhi rolli meediamaaistikul.

ERRi kõige tähtsam eesmärk tänapäevases arvamuste virr-varris on tasakaalustatus ja oskus probleeme näha ja neid süvitsi käsitleda. Olla kohal seal, kus on ühiskonna seisukohalt oluline. Väga tähtis on ERRi toimetaja „väravavahi“ roll, mis filtreerib, millised teemad üldse on olulised ja millised mitte. (Siinjuures tahaks kiita eriti Vikerraadio meeskonda, kes lahkab võimalikult asjatundlikult ning operatiivselt ühiskonnas üles kerkinud poliitilisi, aga ka teisi teemasid.) Spekter peaks olema võimalikult lai, praegu domineerivad liigselt poliitiliselt üles tõstatatud teemad. Vähe on näiteks psühholoogilisi teemasid, kuigi on näha, et inimesed ei saa neil teemadel oma elu ja probleemide käsitlemisega hakkama. Televisioon kannatab tõenäoliselt alarahastuse tõttu ja sellest on kahju. Aastaid domineerivad ühed ja samad saatejuhid ning nii mitmedki neist võiks värskema programmi huvides uue vere vastu välja vahetada. Vähe on omasaateid, mida avalik-õiguslikult kanalilt samas ootaks. Üksikud proleemsaated on väga head ja professionaalsed (enamasti on neis vähe kaameratööd), kuid programm tervikuna keskpärane ja saatevalik keskine. Nii tiksutakse juba mitmeid aastaid. ETV (ETV2,ETV+) funktsioon peaks olema edastada adekvaatset pilti Eestimaal toimuvast, kuid kahjuks teeb raadio sõndaega enam ära, kui ETV jõuab pildiga näidata. Mitmete teemade puhul on meedia poolt tegelikult "toodetud" infomüra (näiteks pagulaste teema). ERRi roll võiks siinkohal olla valgus tuppä tuua. (V135)

3. Ajakirjanduspoliitika kujundajate muud tähelepanekud

Kuigi küsimustikule vastanud ringhäälingunõukogu ja riigikogu kultuurikomisjoni endised või praegused liikmed ei toonud erinevalt ajakirjanikest nende arvates oluliste ERRi funktsioonide ja eesmärkide kirjeldustes välja konkreetseid kriitilisi tähelepanekuid, siis toodi kaks muud mõtet ja tähelepanekut.

Olen seisukohal, et kõik täna ERR seaduses sätestatud eesmärgid ja nende saavutamiseks määratud ülesanded on relevantssed ning ühtviisi olulised. (V153)

Samas tuleks teha üks põhjalik kõigi selle teemaga puutuvust omavate seaduste revisjon, et määratleda avalik-õigusliku meedia koht uute tehnoloogiate poolt fundamentaalselt muudetud meediamailmas. (V154)

4.9 ERRi tulevikuvisionid ja võimalused

ERRi tulevikuvisionide analüüsi aluseks on ERRi töötajate, teiste toimestuste ajakirjanike ning poliitikute arvamused ERRi võimaluste ja ootuste kohta. Tulevikuvisionide kirjeldamiseks paluti küsimustiku täitjatel vastata küsimusele „Millised on ootused ja võimalused ERRi arendamiseks?“ Vastuste põhjal sai eristada kolm peamist kategooriat: tulevikuvisionid ja võimalused, mis on seotud ERRi rahastamisega, ERRi kui organisatsiooni sees toimuva ning programmi ja kanalite sisuga. Organisatsioonisiseste muudatuste seast eristusid selgelt visionid seoses ERRi juhtkonnaga ning kollektiiviga.

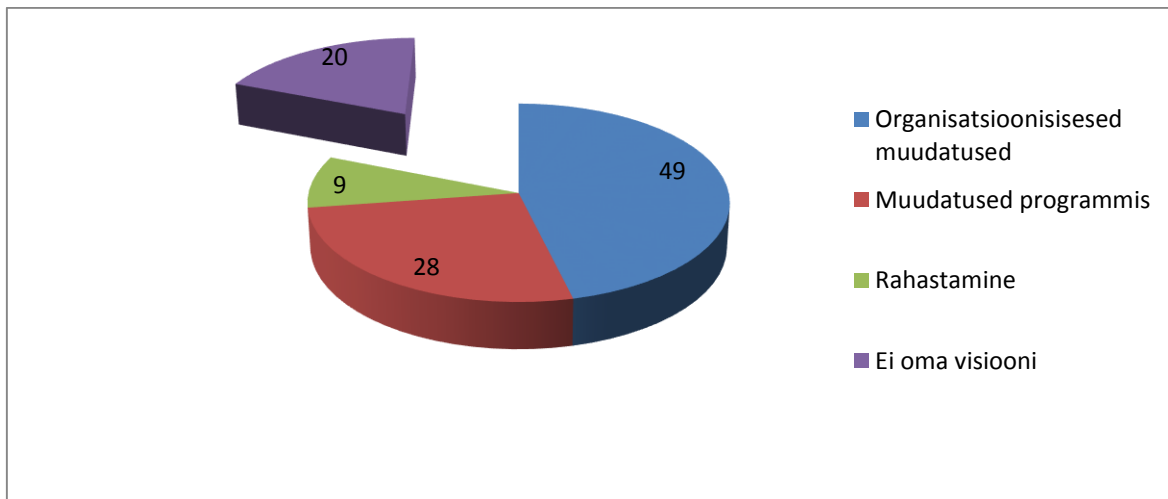
Analüüsitud vastused on vastajarühmade kaupa jagatud kolme kategooriasse: lisarahastamine, organisatsioonisisest muudatused ning arendused ERRi programmi ja kanalite sisus.

4.9.1 ERRi töötajad

Vastustest selgus, et ERRi endiste ja praeguste töötajate puhul on ootus organisatsioonisisesteks muudatusteks suurim, kuid vähetähtsad polnud ka arenguvõimalused ja ootused seoses ERRi programmisu ning rahastamisega.

102 küsimustikule vastanust pea pooled (49) pidasid oluliseks välja tuua ootusi ja võimalusi seoses organisatsioonisisest muudatustega. Näiteks kollektiivi nooruslikumaks muutmises, muudatustes juhtkonnas ning tööjaotuses. 28 vastajat pidasid oluliseks muudatusi programmide sisus, näiteks uute saatekülaliste ning formaatide kujul. 9 vastajat märkisid ära ootused ja võimalused seoses ERRi lisarahastamisega.

20 ERRis töötanud või töötavat inimest – ehk ligi iga viies küsimustikule vastanu – jättis ERRi tulevikuvisionid ja arenguvõimalusi puudutavale küsimusele sisuliselt vastamata. See on märkimisväärne arv, näidates organisatsioonis töötanud inimeste suhtumist ERRi tuleviku kohta (vt lähemalt alapeatükk 4.9.1.4).

Joonis 5. ERRi töötajate arvamused ERRi tuleviku ja arenguvõimaluste kohta.

Järgnevalt on lähemalt kirjeldatud ERRi endiste ja praeguste töötajate tulevikuootusi ja võimalusi.

4.9.1.1 Muudatused rahastamises

ERRi töötajatest 9 vastajat näevad ERRi arenguvõimalusi seoses muutustega rahastamises. Näiteks tuleks kasuks ERRi eelarve paika panemine pikemaks ajaks kui üheks aastaks, mis suurendaks ERRi sõltumatust ja ajakirjanike pühendumust. Peamised muudatusettepanekud seoses ERRi rahastamisega on seotud suurema toetussummaga ERRile ning olemasolevate raharessursside ümberpaigutamises. Mismoodi täpsemalt, on välja toodud järgmistes näidetes:

1) stabiilsus rahastamisel

Eelarve võiks olla mitmeks aastaks paika pandud, sest iga aasta selle ümbervaatamine tekitab liiga palju pingeid ja pärsib ajakirjanike pühendumust. (V25)

Stabiilne rahastusmudel, mis tagab ERRi arengu ning võimekuse täita seadusest tulenevaid eesmärke. (V85)

ERRi eelarve võiks olla seotud kindla mahumääruga riigieelarvest. (V33)

Rahastamise muutmine valitsusest sõltumatuks. Kui valitsus ka otseselt ei sekku saadete tonaalsusse ja sisusse, siis ilmselt hakkab juba toimima alalhoiuinstinkt ja enesetsensuur nagu

see oli nõukogude ajal - peamine kärpija polnud siis mitte GLAVLIT, vaid toimetaja-tegija püüdis juba ette vältida probleemseid asju. (V34)

2) lisarahastus

Rahapuudus ja inimeste ületöötamine on krooniline. (V47)

Uudisteprogramm võiks olla rahastatud nii, et seal oleks võimalik toota kvaliteetseid uudistesaateid. (V73)

Raha võiks rohkem olla (V99)

3) olemasolevate raharessursside ümberpaigutus

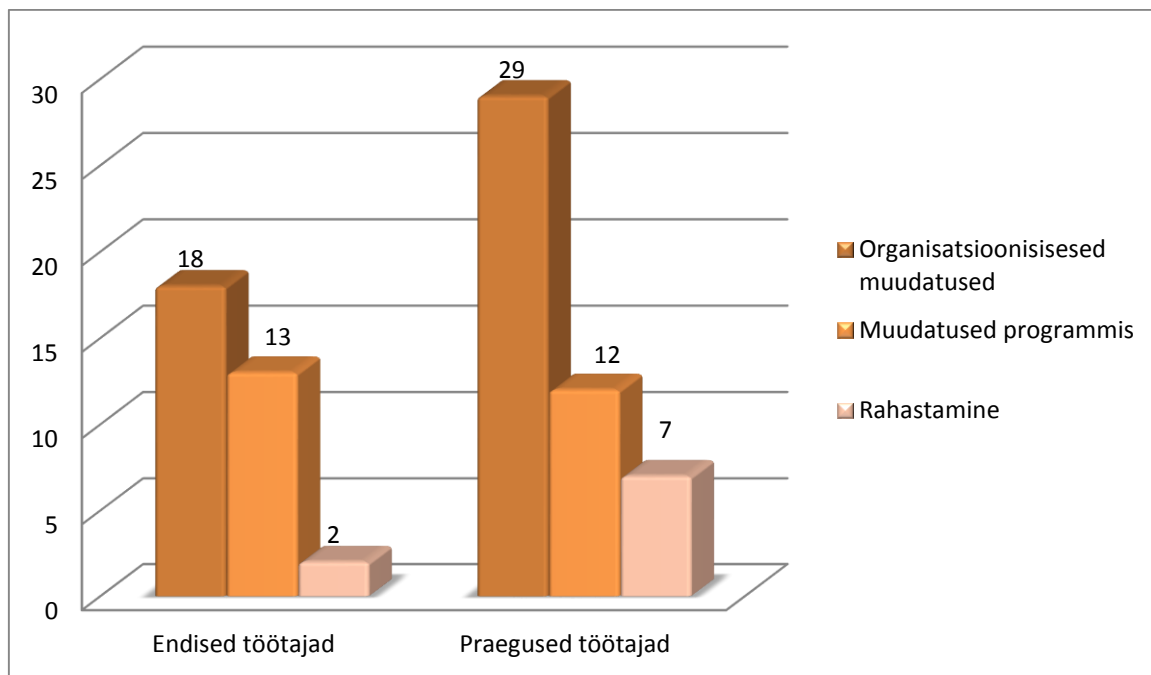
Uudistesse ja kultuuri valdkonda võiks suunata rohkem raha, vähendada võiks spordi kajastamise eelarvelist osakaalu (loe: selgelt ülehinnatud eluvaldkond, kuigi ERRi jaoks oluline lüpsilehm). (V77)

ERR võiks toetada tugevamalt neid saateid, mis on vaadatavad ning osa oma rahast saavad taotluste läbi, samal ajal kui vähevaadatavamad saated saavad kogu ressursi ERR kaudu. (V100)

4.9.1.2 Arenguvõimalused ERRi programmis

ERRi programmiga seotud arenguvõimalusi toodi välja 29 korral (vt joonis 6)

Rahvusringhääling on meie au ja uhkus. On hea, me täname, me kuulame ja vaatame. On parem kui soomlastel näiteks. Aga me suudame veelgi paremini tegelikult. Meie ootused on veelgi suuremad, on asja mõte. (V65)

Joonis 6. Arenguvõimalused ja ootused ERRile.

Üks oluline punkt on laiem ja põhjalikum teemade käsitlemine, hõlmates nii Eestis kui ka välismaal olulisi teemasid. Sisuliselt oodatakse rohkem avatust ja julgust.

1) laiem ja põhjalikum teemade käsitlemine (nii Eestis kui ka välismaal)

Võib-olla suuremat avatust maailmale, võiks julgemalt analüüsida, tsiteerida, käsitleda oluliste asjade kohta välismaal ilmunud artikleid või saateid. Rääkida sellest, kuidas mujal meid huvitavaid asju ja nähtusi kajastatakse, mis neist arvatakse. (V7)

Rohkem võiks keskenduda ühiskonnas toimuvale, oluliste teemade käsitlemisele sügavamalt. (V23)

2) noorte kaasamine

Olulise tähelepanekuna toodi välja uuendused saateformaatides, panustades kvaliteetsemale meelelahutusele ning kaasates rohkem noori: nii saatejuhtideks ja toimetajateks kui ka külalisteks:

Televiisioonis on praegu stagnatsioon, eelmise ajastu jätkumine. Samal kursil jätkates ootab meid väljasuremine. Vaatajate enamus on 50+ või 60+. Peaksime kardinaalselt muutuma, et ka noorem vaataja midagi leiaks. Eelkõige peaks arendama uusi platvorme. (V10)

Igal aastal saadetes uuendused, kvaliteetsem meelelahutus – noored saadetes ja toimetajatena. (V21)

Rohkem vahendeid suunatud programmitootmisesse ja rohkem noori kaasatud programmitegemisse. (V3)

3) uuendused programmis:

Tulevikuvisionone kirjeldades toodi konkreetseid ettepanekuid programmimuudatusteks: edastada uudiseid kvaliteetseid kultuuriuudiseid, panustada sporiuudiste kvaliteeti, täita Raadio 2 päevane programm veel enam muusikaga.

Et veelgi enam kajastada Eestimaa eri paigus toimuvat, on ideeks luua asukohapõhised kanalid nii televisioonis kui ka raadios.

Põhimõttel, et teatud kellaaegadel kuuldakse/nähakse sellelt kanalilt just oma maakonda puudutavaid uudiseid. (V52)

Suveprogrammid on alati kesised ja vaatajaid-kuulajaid alahindavad. AK-s kell 21 võiks olla ka kultuuriuudised, mis on tõesti kultuuri hindavale publikule. Juurviljanäituse uudis maakonnauudisena kell 21 ei ole just see, mida ootan päeva tähtsamal uudistesaares. (V27)

Võimalik, et oleks asjakohane R2 päevase programmi muutmine selliselt, et päevase "juturaadio" asendaks pelgalt muusikasaadetega, analoogselt õhtusele vööndile. (V49)

Me peaksime loobuma projektipõhisusest. Kogu süsteemis. (V43)

Programmiuuendusena oodatakse jutusaadete ümberkorraldamist: kriitilisemat suhtumist poliitikutesse, kes eetriaega poliitreklaamiks kasutavad ning rohkem soolist tasakaalustatust saadetes. Lisaks võiks jutusaadetes saada suuremat kajastust ka poliitikavälised teemad.

Midagi sarnast Soome YLE Puhe kanali jutukesksest iseseisva mõttega ja toimetajate tiimiga saateblokkidest on puudu. (V40)

Kindlasti peaksid olema ümberkorraldatud jutusaated. Jutusaadete suur probleem on see, et kui on tegu poliitika teemaga, lasevad saatejuhid poliitikutel läbi eetri edastada oma jutupunkte. See on igav ja ei anna midagi juurde. Ka on jutusaadete suureks puuduseks sooline

tasakaalustamatus. Kui Eestis lõpetab ülikooli rohkem naised kui mehed, siis miks on jutusaadetes sõnavõtjad valdavalt mehed? Toimetajad, kes saadet ette valmistavad, peaksid sellele tähelepanu pöörama. Aarne Rannamäe „Vabariigi kodanikud“ on selgelt šovinistlik ja saatejuht ei kannu tänase kaasaegse maailma väärtusi ja suhtud seetõttu ka saatekülalistesse tendentslikult. Ka võiks olla jutusaadetes rohkem otseselt poliitikaväliseid teemasid, või et teemad peaksid olema käsitletud läbi ekspertsuse ja inimeste elu mõjutavuse prisma. (V75)

Praegu tehakse sageli saateid, kajastatakse mingeid teemasid antud viisil, lähtudes mingist inertsist. Puudub analüüs ja arutelu selle üle, millised on ühiskonna vajadused, kuidas ERR läbi eri programmide ja saadete neid rahuldama peaks. Kui eelarvelistel põhjustel kärpeid sisse viiakse, siis ei lähtuta sellest, milline on mõju ühiskonnale, ei valita saateid või teemavaldkondi, mille kärpimisest oleks kahju väiksem (näiteks seeetõttu, et neid katavad ka erakanalid, nt meelelahutuse valdkonnas) vaid pigem mingitest töökorralduslikest või täiesti arusaamatutest kriteeriumitest lähtuvalt. (V61)

Miks teisiti? Koondagem lihtsalt andekaid ja missioonitundega tehnika-, sule-, sõna-, muusikajärgi inimesi, nagu ERR on seda alguspäevadest alates teinud, arutlegem rohkem ja ühisemalt IGA saate ja sarja ja talkshow puhul, mida see ANNAB (peale eneseimetlejast jutuvendaja!) kellelegi kuulajaist ja kultuurile laiemas perspektiivis. (V84)

Lisaks on vastajad välja toonud, et tulevikus võiks ERRi programmis olla vähem kordussaateid ning on vastajaid, kes ei peeta mõttekaks ETV+ ja Raadio 2 tegemist ERRis.

Teisiti võiks olla see, et kordussaadete maht ei oleks nii suur, pool saatepäevast on tegelt kordussaated Vikerraadios. Mõttetu on ETV+, see vaid soodustab, et venekeelne elanikkond ei õpiks eesti keelt, sest vajadus selle järele vaid väheneb Raadio 2 ei oleks vaja, liigne rahakulutus, muusikakanaleid on niigi küllaga. (V63)

Tuleks üle vaadata ETV+ mõttekus, kuidas see reaalselt oma sihtgrupini jõuaks. (V82)

Teisalt on ka ettepanekuid tuua ETV2 programmist saateid ETV põhikanalile.

Nii mõnedki ETV2 saated vääriskid hoopis peakanali eetrit. Tihti tulevad head filmid just sealt või „Plekktrumm“, mis küll saab ohtrasti kordusi, võikski algselt olla ETVs. (V80)

ERRi programmide sisu on seotud ajakirjanike professionaalsusega ning motivatsiooniga. Oodatakse rohkem reportaaže sündmuskohalt ja uurivat, analüütilist ajakirjandust.

Eetripildis võiks tagasi tuua raadiopärasuse ja reportaažilikkuse. Lisaks jutustuudiotele reporteritööd, rohkem väljas ja kohalkäimist, elus ja hetkel toimuva reportaažlikku eetrissetoomist. Raadio küllusliku helitaustade arhiivi kasutamist ja miks mitte ka mõne saate raadiopärast kokkumängimist. Uuriva raadioajakirjanduse uuestisünd, jutustuudiotte kõrvale uurivat analüütilist, paljastavat ajakirjanikutööd ja probleemsateid. (V87)

Kõik, mis aitaks edendada telemeisterlikkust – loovust, põhjalikkust, ajakirjanduslikku pädevust ja telekunsti loomiseks vajalikku võimekust. (V97)

ERRi oluliseks osaks on lisaks televisiooni- ja raadioprogrammile www.err.ee veebiportaal. Kui veebiportaali ja selle alaportaalidesse on rahalist ressursi paigutatud, tuleks üha enam mõtestada ja panustada ka ERRi veebilehele ning virtuaalruumile, mis kaasaks rohkem noori meediatarbijaid ning ka teisi lugejaid, kes igapäevaselt teistes populaarsetes veebiportaalides uudiseid loevad. Võimalusteks on err.ee portaali arendamine, droonide kasutamine ning koostöö näiteks looduskaamerate haldajatega.

Interneti ja meedia areng virtuaalne ruum nõuab tähelepanemise pööramist neile uutele, tänaseks juba igapäevastele võimalustele. Näiteks veebikaamerad looduskalendris (loomulikult on pilt seal kehvem, kui kasutatav ka eetris näitamiseks) võimaldavad olla kursis kure- või kotkapere eluga terve pesitsemisaja vältel paremini kui mõne sotsiaalprobleemiga oma elukohas. Lisaks droonid, mis annavad olulistel hetkedel lisavõimalusi näitamaks huvitavaid ehitusi. (V88)

Veebiarendus lonkas väga hullusti kõik 5 aastat, mil töötasin ERRis. Tehti väga olulisi möödapanekuid, selleni välja, et veel 3 nädalat peale uuele veebile üleminekut juhatasid Google'i otsingutulemused tühjadele lehtedele. Konkreetselt, SEO (search engine optimization) on väga vilets. (V15)

4.9.1.3 Organisatsioonisiseseid arenguvõimalused ja ootused

Organisatsioonisiseseid arenguvõimalusi ja ootusi toodi välja 49 vastuses. Peamiste arenguvõimalustena nähti muudatusi juhtkonnas ja kollektiivis. Lisaks oodatakse üha enam uusi ideid ja noori ajakirjanikke toimetustesse.

ERR on muutustele üsna avatud organisatsioon olnud, see tähendab, et muutused on pidevad ja vältimatud. (V36)

1) arenguvõimalused ja ootused juhtkonnale

Juhtide mugavustsoon või liiga kauaks oma kohale jäämine, mis pärsib arengut, eriti Vikerraadios (Riina Rõõmus) ja mõnedes ETV sisutoimetustes (kultuur, haridus). Talentide kasvatamine peab olema süsteeme, s.o personaliarenduse küsimus, mille vajalikkust peab juhtkond teavustama. Suletus ei vii sihile, pidev avalik kaitseseisund kriitika puhul. (V4)

ERRi juhtkond peaks nägema ERRi kui institutsiooni pikemat perspektiivi, pikaajalist protsessi ning ei tohiks sekkuda erialatoimetuste töösse (nagu näiteks sporditoimetuses juhtus või kanepidebati kajastamisel).

ERR peaks tegutsema hästi pika ja sügavuti vaatega – kultuur ja haridus on nagu metsa kasvatamine, pikaajaline protsess. Juhatas ei tohiks sekkuda erialatoimetuste töösse (mis juhtus sporditoimetusega). Ravimit ei oska hoobilt pakkuda, aga vajab pikemat arutelu, kuidas saavutada olukord, kus erialatoimetustes toimiks uuenemine seesmiselt, erialainimeste konsensusel. Paljudes kultuurivaldkondades ebapädev juhatas ei tohiks omada võimalust sisusse sekkuda. (V8)

Juhtkonna vastu puudub usaldus. Punkt. (V11)

Strateegilist juhtimist peaks olema rohkem. Rohkem suure pildi nägemist juhtkonna poolt. Inimeste suunamist võiks rohkem olla. Eelarve võiks olla mitmeks aastaks paika pandud, sest iga aasta selle ümbervaatamine tekitab liiga palju pingeid ja pärsib ajakirjanike pühendumust. (V25)

ERRi juhtkond ei võiks öelda, mis teemasid on otsarbikas avalikkuse ette tuua ja mida mitte, näiteks kanepidepatt. (V35)

Ringhäälingunõukogult oodatakse rohkem sisulisemat väljundit ning rohkem ettepanekuid ERRi strateegiliste tulevikuvisioonide kohta. ERRi töötajad ootavad juhtkonnalt pikemat ja põhjalikumat selgitust, mis põhimõtetel täpsemalt mingeid konkreetseid otsuseid vastu võetakse.

Pole suurt viga midagi. Nõukogu koosseis ja sellest tulenev väljund võiks olla sisulisem, mitte poliitiline. Võib-olla eksin, aga ei ole kuulnud, et seal arutataks strateegilisi visioone ERRi tuleviku kohta. Kui nõukogu panus piirdub põhiliselt sellega, et ta ei sega töötamast, siis ehk on seda pisut vähe. (V13)

Mulle tundub, et ERRi juhitakse mitte kontseptsioonide ja arengukavade, vaid mingite telgitaguste "prioriteetide" (mis kogu aeg muutuvad) kaudu. Pealtnäha oleks süsteem justkui läbipaistev, tegelikult on töötajal väga raske aru saada, mida ja miks tehakse. Võidab see, kes kõvemini karjub ja paremat lobbyt teeb. Ma ei saa aru pidevast ja mitte kuidagi juhtkonna poolt põhjendatavast püüdest sarnaneda kommertskanalitele, samas kui finantseerimine ja põhieesmärgid on ju teised, kui kommertskanalites. (V15)

Kuigi ei soovita, et juhtkond sekkuks konkreetselt toimetuste töösse, oodatakse juhtkonnalt töötajate arvamuste suhtes huvi ülesnäitamist ning nende ära kuulamist. See aitaks ehk ära hoida organisatsioonisiseseid konflikte, mis meedias on laia kõlapinda saanud (näiteks Marko Kaljuveeri lahkumine ERRi sporditoimetusest).

ERR võiks olla tuntud oma toodangu kvaliteedi poolest, mitte juhtkonna ja töötajate vaheliste erimeelsuste poolest. Viimane näitab nõrka juhtimiskultuuri. (V81)

Teisiti võiks olla palju asju. Näiteks võiks juhatuse esimees Margus Allikmaa aeg-ajalt ka uudisteportaalist läbi käia. Viimati tegi ta seda aasta tagasi, tutvustades uue meedia juhti Jaanus Lillenbergi, kes on enda aasta kestnud tööaja jooksul "reatöötajate" arvamuste vastu formaalselt huvi tundnud vaid ametisse asudes. (V39)

Juhtkond võiks vähem enda ja rohkem töötajate peale mõelda. Rohkem spetsialiste, vähem targutajaid. (oskajad ja tegijad on koondatud ja asemele toodud siresäärseid neiuseid ja mesikeelseid poisse). (V64)

Juhtimine peaks olema kaasaegsem. Juhtkonna majandamisoskus on olematu. Saatetegijate arengutaseme eest peaks rohkem juhtkond muret tundma, kui saatetegijad ise oma kängumist, paigalseisu, ideetust ei märka. (V67)

Tundub, et on erasektorist sisse toodud liiga palju keskjuhte, kes "elavad" füüsiliselt ja vaimselt oma majakorrusel ja ei ole kursis ajakirjanduse hingeeluga, sõidavad inimeste soovidest ja huvidest üle. (V93)

Mitmes vastuses on välja toodud ka ERRi juhtkonna liigne politiseeritus, mis õõnestab ERRi kui institutsiooni usaldusväärset ühiskonnas.

Juhatuses ei tohiks olla politiseeritud. Nõukogu esimees ei ole usaldusväärne. Valeotsuste eest ei võeta vastutust. (V58)

Mind häirib ERRi juhtkonna (võibolla ka toimetuste) liigne politiseeritus. Ilmselt ei ole kellelegi saladuseks Margus Allikmaa seosed Reformierakonnaga. Endise spordireporterina läks mulle kunagise sporditoimetuse juhataja Marko Kaljuveeri ametist vabastamine väga südamesse. Eesti on ju väike riik ja talente peaks kinni hoidma, Kaljuveer võis küll olla polariseeriv kuju, kuid tema organisaatorivõimed on esmaklassilised. Seda enam, et Kaljuveeri toetajana lahkus juhatuses Hanno Tomberg, kes on samuti väga hea juht ja ajakirjanik. ERR ei tohiks häid töötajaid poliitilistel põhjustel minema kupaada. On lihtsalt inetu, et Allikmaa sekkus sporditoimetuse töösse, Kaljuveer ei andnud järgi ja langes mõõgale. Sealjuures näitab nii mõndagi ka Kaljuveeri lahkumispidu, kus kohale tuli valdav enamus telemaja töötajatest, kes kõik teda toetasid. Paljud töötajad, kellega ma toona rääkisin, olid Allikmaa suhtes sama meelt. Hiljuti vihastas Allikmaa mind jällegi, kui ütles et ERRis ei tohiks toimuda diskussiooni kanepi legaliseerimise üle. Seesugune sekkumine lõhnab juba tsensuurimaiguliselt ja on vastuolus ERRi põhimõtetega. Lühidalt, selline inimene lihtsalt ei sobi juhtima nii olulist organisatsiooni nagu ERR. (V90)

ERR peab säilitama sõltumatuse igal tasandil. Avalikkuse silmis tuleb olla arvamusiidid, mitte karta öelda asju õigete sõnadega. ERRi nõukogu tuleb depolitiseeruda, jätta sinna asjatundjad. Hetkel juhatus poliitiliselt kardab nõukogu. See segab sõltumatute otsuste tegemist. Omavahel peaks rohkem olema seotud online ja uudised. Parandama peab internetikeskkonda. (V69)

2) ERRi töötajate väärtustamine ja motiveerimine, arendamine

ERRi arengusuundi just töötajate väärtustamise, arendamise ja motiveerimise aspektist peeti oluliseks üheksa vastaja hulgas. Oodatakse rohkem organisatsioonisisest positiivsust, uusi algatusi, suhtluskultuuri arendamist, koolitusi, töötajate motiveerimist, koostöö suurendamist ning investeerimist inimestesse. Lühidalt öeldes nähakse ühe tulevikueesmärgina personalipoliitika senisest suuremat arendamist.

Natuke rohkem positiivsust ja rohkem vahvaid ettevõtmisi või algatusi esile tuua. (V2)

Organisatsioonisisene/organisatsiooniülene suhtluskultuur võiks paremini toimida. (V12)

Töökorraldus: ERR peaks investeerima inimestesse, kes loovad ERRi sisu. (V15)

Struktuuri sees võiks olla personalipoliitika, mis oskab hinnata oma töötajaid, arvestab töötajate vajaduste ja nende sisemise võimekusega ning millele tuginedes saavad struktuuriülesandete juhid teha vajalikke juhtimisotsuseid. (V22)

Loomingulised töötajad peaksid tegema rohkem koostööd ja ühist arendamist – töötajate kohtlemine ülevalt alla on loomeinimestele alavääriv. Koostöö suurendamine, töö eesmärk peab olema ühiskonna ühendamine ja koostöö. (V28)

Ehk avaramat sisevaadet ja toimetajate motiveerimist (seda teisest mõttes ja üldiselt). (V45)

Võiks olla vähem punnitamist ja rohkem teha tahtmise lusti. (V46)

Koolitust võiks olla veelgi rohkem. (V68)

Isiklik kogemus oli selline, et sunniti kirjutama lahkumisavaldust. Ei pea seda ausaks töökorralduseks. (V94)

3) nooruslikum kollektiiv

Kaks vastajat tõid pidasid oluliseks noorte ajakirjanike kaasamist, et pääseda seisakust, tuua ERRi sära ja uudsust, parandada ERRi kui tööandja mainet ning kaasata ka nooremat auditooriumit.

Igal aastal saadetes uuendused, kvaliteetsem meelelahutus: noored saadetes ja toimetajatena. (V21)

ERR on liiga stagneerunud, see ei meelita tööle noori. ERR ei ole vaimselt otsiv ja inspireeriv, pole uue otsingu sära. (V55)

4) ERRi kui institutsiooni suurem rõhutamine ja teadvustamine

Kolm ERRi töötajat on pidanud vajalikuks rõhutada ERRi kui institutsiooni rõhutamist oma programmides: see suurendab eneseteadlikkust ning sõltumatust.

Programmide võiks julgemini kasutada väljendit ERR. Kui selline juba kord välja mõeldi, siis võiks seda ka uhkelt välja öelda. (V26)

Liigne teiste kanalitega konkureerimine, mistõttu kannatab kvaliteet ning kaob usaldusväärsus. (V30)

5) organisatsioonisisene ressursside ümberjaotamine

Organisatsioonisisese ressursside ümberjaotamise kirjeldustes eristati nii materiaalselt kui ka inimressurssi. Näiteks toodi välja saatejuhtide veelgi suuremat rotatsiooni, ühistoimetusi ning ETV stuudiote otstarbekamat kasutamist. Eraldi on kirjeldatud ka töökoormuse ümberjaotamist, sest kolm vastajat on välja toonud ERRi töötajate ülekoormuse.

Olulise tulevikumuudatusena soovitakse näha veelgi suuremat eri toimetuste vahelist koostööd, sest praegune struktuur on oma aja ära elanud. Teisalt eristuvad selgelt nende ERRi töötajate arvamused, kes peavad oluliseks ERRi kui traditsioonilise avalik-õigusliku ringhäälingu toimimist, panustades rohkem televisiooni ja raadiosse, kuid veelgi vähem veebiportaalidesse.

Hoopis enam peaks olema üksuste vahelist lõimumist: väikesed kunstlikud "kuningriigid" üksuste näol oma kunstlikult seatud e riigipiiridega piiravad koostööd ja tekitavad asjatuid pingeid ressursi küsimustes, sh nii raha, aeg kui inimesed. Tänapäevane struktuur on oma aja ära elanud ja on muutunud takistuseks, selmet toetada loovust ja innovatsiooni kasvu. (V56)

Raadiotöötajana sooviksin, et raadiokanalid saaksid kasutada samu ressursse nagu telekanalid ja ühe kanalil olulisust ei mõõdetaks vaid auditooriumi suuruse või klikkide arvuga. (V29)

Praeguste saatejuhtide rotatsiooni kanalite vahel, raadio ja televisiooni vahel. (V51)

Organisatsiooni struktuur on tänapäeva meediaruumi ebaloogiline relikv – toimetused on koostatud suuresti meediumi, mitte valdkonnapõhiselt. Loogiline oleks jaotus: uudistetoimetuse, majandustoimetuse, kultuuritoimetuse, sporditoimetuse, meelelahutustoimetuse jne. Iga toimetuse sees siis võiks jaotada ülesandeid tele-, raadio- ja uue meedia peale laiali. Praegune olukord soosib selles osas isegi ebatervet konkurentsi. Ühistoimetused annaks aga kõvasti sünergiajuurde. (V54)

ERRis peaks hindama rohkem inimest: nii materjaalselt kui ka lihtsalt tunnustavalt. ETVs tuleks koheselt lõpetada nn "produtsendi" keskne töökorraldus, sest see on kohutav raha raiskamine.

ETVs tuleks ka lõpetada nn "OÜtamine", kus palgatöötajad töötavad samas asutuses ka OÜdena. ETVs tuleks taastada olukord, kus kasutatakse põhiliselt ainult oma ressursse ja mitte "turult" hangitud teenust (operaatorid jne), mille kvaliteet on lihtsalt nõrk. Saateid saab teha täpselt nii palju kui palju on inim-, tehnilist kui ka rahalist ressursi. Neid ressursse tuleks ka palju ökonoomsemalt kasutada (näiteks on ETV stuudiod päeviti praktiliselt tühjad). (V38)

Alates kaasaegsest ja normaalsest 1000 m² stuudiost, et teostada mõni natukenegi suurem telesaade, lõpetades väärtustava ja hindava palgatasemega, portaalidele keskendumisele lõpetamine, mis ei too Euroopa näol edu rahvusringhäälingutele. Naasmine oma põhivaldkonna, milleks on kvaliteetse ja jäävväärtusliku tele- ja raadioprogrammi loomine. (V62)

Töötajatel on liiga suur koormus, kõik vuhivad mitut saadet päevas teha. Kohustusi tuleb juurde, aga inimeste arvu vähendatakse. Süvenemine on võimatu. (V53)

6) suurem koostöö, rohkem suhtlemist ja läbipaistvust organisatsioonis

Kuna tegemist on probleemiga, mida on mitmes eri kategoorias kirjeldatud, on organiastatsioonisiseste arnguvõimaluste kirjeldamisel eraldi alapunktina välja toodud suurema koostöö vajaduse ERRi toimetuste vahel: rohkem suhtlust ja läbipaistvust, mis omakorda soodustaks ka paremat ressurside jaotamist ja vähendaks ületöötamist.

Koostööd inimeste vahel võiks olla rohkem. Hetkel ajab igati oma rida. (V42)

Uudistetoimused võiksid tulevikus käituda ratsionaalsemalt. Kui toimub pressikonverents, siis kas peavad sinna minema nii eesti- kui ka venekeelse, nii radio- kui ka teleuudiste reporterid? Äkki võiks üks inimene küsida ära ka teiste küsimused ja pärast materjali jagada. (V57)

Koostöö eri toimetuste vahel. See, mis nt väiksema töötajate arvuga ajalehetoimetuses on aastaid olnud igapäevane praktika, on ERRi suures masinavärgis (praeguse) tööharjumuse ja hoiakute tõttu veel realiseerimatu. (V70)

Kohati on liialt palju seda, et kuigi on üks organisatsioon, on selle sees niivõrd palju erinevaid üksusi, kes omavahel rahaliselt arveldavad, et aegajalt jäävad mingid asjad tegemata ainuüksi seepärast, et ühel üksusel pole teisele üksusele võimalik teenuse eest küsitud hinda maksta. Ehk soov oleks vähem killustatust organisatsiooni sees ja rohkem tervikut. (V83)

Olen tähele pannud, et praegu on ühtsust ja kollegiaalsust vähem, kui vene ja ärkamisajal. Kuid selles peegeldub ennekõike me ühiskonna tänane seis. (V96)

Suuremat koostööd oodatakse ka välisautorite ja loomeinimeste kaasamisel ning oodatakse nende inimest väärtustamist, kellel on auditooriumile midagi sisulist ja uut öelda ning soov arutleda neil teemadel.

Rohkem peaks kasutama välisautoreid, kaasautoreid, võimalikult palju loomeinimesi peaksid saama oma mõtteid ja oma loomingut tutvustada. Praegu promotakse liiga palju poliitikuid, kelle pole uusi mõtteid ja sõnumeid. Väärtustama peaks inimesi, kel on midagi sisuliselt uut öelda ja soov arutada. (V102)

Organisatsioonisisene suhtlus ja läbipaistvus loob töötajatele ka suurema turvatunde ja austuse.

Eemaltvaatajana arvan, et organisatsioon ei ole töötajate meelest piisavalt turvaline ja ajakirjanduse põhiväärtusi austav. (V78)

Ajakirjanikud töötavad hirmus, kui midagi vastu ütled, nendele alandatakse veelgi palka. Palgatase on üsna nigel, eriti just tehnilistel töötajatel. Ametiühing ei toimi. Miks ei ole ERRi eetris ka mõni poliitikasaade teistsuguse maailmavaatega saatejuhtide juhitud kui täna? Ootaks enam ka saateid, kus saaks avalikkus kaasa rääkida. (V98)

5.9.1.4 Tulevikuootused puuduvad

20 ERRi töötajat 102st jättis tulevikuvõimaluste ja ootuste küsimusele sisuliselt vastamata. Neist 12 jättis lahtri täiesti tühjaks, kuid ülejäänud põhjendasid oma vastuseid järgmiselt:

Olen liiga uus töötaja, et selliseid ettepanekuid teha. Hetkel tundub kõik üle keskmise. (V6)

Ei oska öelda... (V9)

Ei oska midagi lisada. (V72)

Olud on palju muutunud, ma ei sobi siin enam nõuandjaks. (V59)

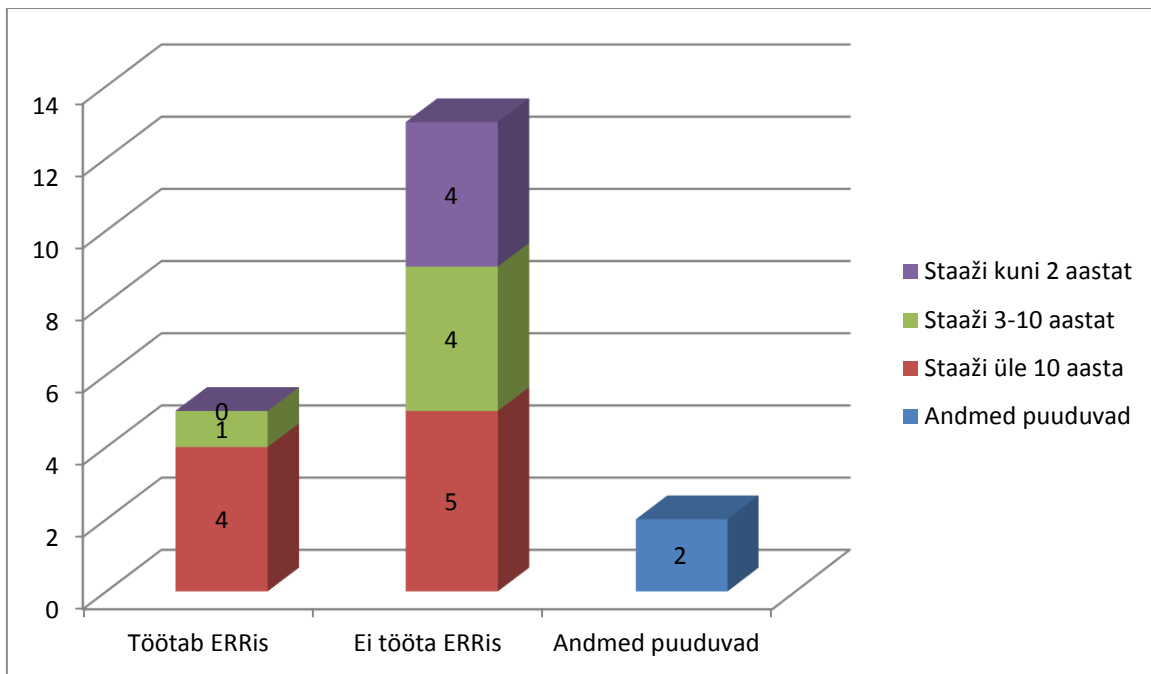
Ei oska vastata, kuna harva ja väga pisteliselt vaatan/kuulan ega tööta enam ammu seal. (V74)

Ei oska sisemise töökorralduse kohta midagi arvata, sest ei tea praegust töökorraldust. (V76)

Hetkeseisu ei oska kommenteerida. (V89)

Kõik need vastused on 3-10 või üle 10 aastat ühes ajakirjandusvaldkonnas töötanud ERRi endiste töötajate arvamused.

20st vastajast, kes ei kirjeldanud oma ootusi ja võimalusi ERRi tulevikuks, on ERRi praeguseid töötajad 5. Nende seast neljal oli vähemalt ühes ajakirjandusvaldkonnas tööstaaži üle 10 aasta ning üks vastaja on ajakirjandusvaldkonnas kogenud, kuid ei ületa ühe valdkonnaga 10 aasta pikkuse tööstaaži piiri (vt joonis 7). Olulise võrdluskohana saab välja tuua, et vähema kui kahe aasta pikkuse töökogemusega ERRi töötajate seas polnud ühtegi, kelle jaoks ei olnud oluline avaldada arvamust seoses ERRi tulevikuootuste ja võimalustega.

Joonis 7. ERRi endised ja praegused töötajad, kellel puudub konkreetne visioon ERRi arenguvõimalustest.

Pooltel endistel ERRi töötajatel nii vähem kogenumate kui ka staažikate ajakirjandusvaldkonnas töötajate seas puuduvad tulevikuvisionid ja ootused oma endise töökohta suhtes. Tabelisse on märgitud ka need vastajad, kelle kohta puuduvad andmed praeguse tööstaaži ja postisiooni kohta ERRis.

Eelpool välja toodud tulemustest saab järeldada, et nii eri tööstaažiga endised ERRi töötajad kui ka staažikamad ERRi töötajad ei tunne end organisatsiooniga piisavalt seotuna, kuna ei

pidanud oluliseks eri põhjustel enda arvamusi avaldada seoses organisatsiooni tulevikuvõimaluste ja nende ootustega. Positiivse ilminguna saab välja tuua, et mitte ükski ajakirjandusvaldkonnas vähem kogenud ja eeldatavalt nooremapoolne ERRi töötaja ei jätnud küsimusele vastamata. See näitab vähem kogenud ERRi töötajate missioonitunnet, soovi panustada ERRi käekäiku oma uute ideedega. Teisalt näitab see, et noortel on tekkinud missioonitunne ning nad on organisatsiooni hästi kaasatud, hoolimata kriitikast, mis ERRi arenguvõimalustest organisatsiooni personalipoliitika osas välja tulid.

4.9.2 Teiste toimetuste ajakirjanikud

Teiste toimetuste ajakirjanikest jättis 14 ajakirjanikku 45st ERRi tulekuvisioni puudutavale küsimusele vastamata. Lahter jäeti tühjaks või tunnistati, et ei oska midagi öelda.

Ma ei tunne ERRi struktuuri ja töökorraldust piisavalt hästi, et sellele küsimusele vastata. (V104)

Ei saa vastata, kuna puudub piisav ülevaade programmist. (V106)

Ei oska otseselt ses osas midagi ette heita. (V110)

Ei oska öelda, ei tea nende töökorraldust nii hästi. (V134)

Ülejäänud vastanutest toodi ühel korral välja ootused ERRi rahastamise kohta, pidades valjalikuks selgust nii ERRi rahastamises kui ka vastutuses.

Sellele küsimusele vastamiseks tuleks esmalt teada saada, missugune on avalikkuse nõudlus ning tahe ja võimalused seda kinni maksta. Seejärel juba rahuldada see nõudlus kõige efektiivsemal moel. Praegu on vastupidi, ERR saab maksumaksjatelt ca 30 miljonit eurot ning otsustakse kitsas ringis, millist programmi teha ja kuidas raha kulutada. Puudavad selged kriteeriumid tulemuse mõõtmiseks ja hägusaks jääb, kes ja mille eest vastutab? (V103)

Organisatsioonisiseseid muudatusi mainiti 13 vastuses ning ootusi ja võimalusi ERRi programmi ja kanalite sisus 25 korral. Järgnevalt on välja toodud näited.

4.9.2.1 Tulevikuvisionid ERRis

1) julgus muuta saadete formaate, kaasata noori

Ka teiste toimetuste ajakirjanikud tõid välja, et ERR võiks üheks eesmärgiks seada julgema saateformaate muutmise ja noorte ajakirjanike kaasamise.

Võiks olla rohkem julgust muuta saadete formaati või ka saateid asendada. Näiteks "Foorum" ja "Vabariigi kodanikud", samuti "Terevisioon" on väsinud formaadid. Samuti ootaks rohkem uute inimeste kaasamist, noori tegijaid on pigem vähe peale tulnud või lastud. (V113)

Lisaks kaasata ka üle Eesti eri ühiskonnagruppe ja inimesi, uusi ajakirjanikke, kajastada elu ka Tallinnast väljaspool. Samuti on kritiseeritud ERRi hommikuprogramme ning saatejuhte:

Hommikusaate tegijad ja ülesehitus. Mis on kuulajale hommikul tähtsaim: kell, ilm, liiklusmuudatused, hilinemised. Hoidke silm peal ja teavitage, ka eri linnades, mitte ainult Tallinnas. Üldse on saade liiga Tallinna-keskne. Helistage maainimestele, pensionäridele, põllumeestele, kuidas neil hommik algab, laske nende soovilaul kohe hommikul. Tulge inimestele lähemale! Kaks saatejuhti on liiast, eriti kui Kagge valitsusepropagandat teeb ja inimesi nn õigele mõtlemisele püüab suunata. See on maksumaksja raha raiskamine. Kuidas Kersna vahvasti hommikuti hakkama sai. Hommikusaatejuhid välja vahetada, need peavad olema isikupärased ja intelligentsed. Praegu vaid Märt Treier. Teised lobisevad, eriti püüab kõigile tark ja omainimeselik näida Kilumets. Pole midagi kuulata. „Rahvateenrid“ uuendada; isikud, kellel on taipu maailmaasjadest, mitte seniseid mannetuid. teravaks, juhtideks kordamööda kõikide erakondade esindajad. Vikerraadio muusikavalik kehv, liiga palju eesti keskpärasust. Rohkem teiste riikide muusikat, ka läti, leedu, soome... Laske ometi klassikaraadios muusikat kuulata ja lobisege vähem vahele või üldse mitte. (V120)

Aparaat on küllalt suureks paisutatud ning tootev tööstus on ilmselgelt vähemuses, tundub, et juhtimine on küllalt bütsantslik ja autoritaarne, mis on selle süsteemi rudiment. Suurem võiks olla seotus ülikoolidega ning noortesaadete ning saatejuhtide suurem osakaal. (V117)

Kaader võiks roteeruda kiiremini ja kohustuslikus korras (sama probleem mujalgi avalikus sektoris). (V129)

2) ressursside ümberkorraldamine

Ka teiste toimetuste ajakirjanikud on täheldanud ERRi ressursside ebaproportsionaalsust, mistõttu on tekkinud küsitavusi produktiivsuse kohta ning toodud võrdluseks erameedia, kes vähema ressursiga teeks justkui rohkem.

Vähem inimesi sama töö peal (nt intervyuusid käiakse tegemas kolme-neljakesi, samas kui erakanal teeb sama tööd paari inimesega). ERRis on tööl inimesi, kelle koondamisest tegelikult midagi ei juhtuks. Ja muidugi, nagu igal pool, on ka seal inimesi, kes teevad väga vingeid asju mitme eest. Nt ilmus pilt inimestest, kes aitasid teha presidendi intervyuud. Umbes kümme inimest, päris karm vaadata. Erameedia teeks selle palju väiksemate ressurssidega! (VI24)

Olles mingil määral kursis, milliste ressurssidega ja inimhulgaga ERRis saateid tehakse, siis see ei kajastu tihti kvaliteedis. Näen palju kokkuhoiu ja ressursside efektiivsema kasutamise võimalusi, mille tulemusel paraneks ka kvaliteet ja väheneks virisemine rahanappuse teemadel. Virisemine ei tõsta produktiivsust. (VI41)

3) ajakirjanike professionaalsuse arendamine

Siinkohal oodatakse paremat eetrikõnet, vähem ingliskeelsete väljendite kasutamist ning kogunud ajakirjanike kaasamist.

Pisut häirib, et Pealtnägija tase on langemas kuskile Võsapetsi saate kanti. Ka Einar Kraut võiks poistega rääkida paar tõsist sõna eetrikõnest, kuna Kagge ja Kärmase dramatiseeriv kõne muudab juba terve saate naljanumbriks. Kurvastavad netiportaali loodud meelelahutuslehe eksimused. (VI32)

Võiks vanemaid inimesi ka saatejuhtideks või osalisteks olla. Praegu tihtipeale noorte kädistamine vaid, elukogemuseta naiivsed inimesed (eriti suures koguses) aga vihastavad kuulajat (seda tõestavad ka tigidad telefonikõned eetrisse. Eriti jamaks läheb siis, kui see noor inimene on vast pandud mingile kõrgemale või juhtivamale ametikohale, ja ta arvab, et mõistus pandi ka palgaga kaasa:) Mitte et ma noorte vastu olen – aga miks on vähe juttu nendest noortest, kes oma erialal või ülikoolides – ka välismaal – edukad on? Miks me avastame inimese alles siis, kui temast on saanud dr Peep Talving? Vahepealsd aastad aga oleme kulutanud rannarvassiljevite ja artoaasade haipimisele. Töökorraldust ja eriti saatekava mitmekesisust pigem kiidaksin – vaieldamatult on tegu prfessionaalseimate stuudiotega võrreldes kommertskanalitega. (VI40)

Kuidagi võiks olla tagatud, et rahvusringhäälingu ajakirjanikud ja saatejuhid ei kasutaks oma kõnekeeles inglisekeelseid väljendeid. (VI09)

4) kriitika ETV+ kohta

Teiste toimetuste ajakirjanikud on mitmel korral seadnud küsitavuse alla ETV+ vajalikkuse. *ETV+ dubleerimine tuleks viimaks ära lõpetada (mõttetu rahakulu). (VI43)*

Ma ei pea päris õigeks ETV+ suguste programmide suurt osa, sest ma ei usu, et see vene vaatajaskonda suurendaks. Palgasüsteem on läbinähtamatu, sovinistlik ja kummaline, sama töö eest saavad inimesed erinevat palka. (VI17)

4.9.2.2 Ootused ja võimalused ERRi programmi ja kanalite sisus

1) kvaliteetsem (meelelahutus)programm

Enim kriitikat sai Raadio 2 programm, kuna on vastajate arvates liiga kommertslik. Oodatakse kvaliteetsemat meelelahutust.

Raadio 2 ei pruugiks olla ainult noortele ja kinnisideedega inimestele. Seal võiks olla kvaliteetmeelelahutus. (VI12)

Raadio 2 päevased programmid on minu jaoks liiga kommertsraadio jama. (VI22)

Rohkem ausat ajakirjandust. ERRi programmidel ootaks väga hinnanguvaba ja neutraalset kajastust, mis oleks kollasest meediast võimalikult kaugel. (VI25)

2) muudatused ja uuendused saateformaates, uute (noorte) inimeste suurem kaasamine

Peamiste programmiuudustena oodatakse uusi suveprojekte ning julgust muuta saadete formaate. Lisaks oodatakse rohkem rahvaspordiürituste kajastamist.

Ajakirjanikel ja saadete tegijail puudub võimalus kaasa rääkida programmi kujundamisel, selle paneb oma tahtmist mööda kokku programmi peatoimetaja. Ideede konkurssi ei ole, kui sa just

väljaspoolt telet raha ei too, siis programmiuudusi peaaegu ei olegi. Suveprogramm on nadi, seda ei komponeerita, aga peaks olema palju erinevaid suveprojekte. (V127)

Võiks olla rohkem julgust muuta saadete formaati või ka saateid asendada. Näiteks "Foorum" ja "Vabariigi kodanikud", samuti "Terevisioon" on väsinud formaadid. Samuti ootaks rohkem uute inimeste kaasamist, noori tegijaid on pigem vähe peale tulnud või lastud. (V113)

ERR võiks korraldada aeg-ajalt avalikku programmihanget, kuhu saaks uute saadete ideid/formaate pakkuda. (V119)

„Välisilma“ kujunduse võiks ringi vahetada ja uue tellida – väga kivilinenud kontseptsioon. (V128)

Ei mõista tippsporti kui nähtust ja selle nii kindlat püsimist hard newsi kõrval. Rohkem tähelepanu rahvaspordile ja selle võimalustele, sellel on konkreetne seos inimeste tervisega ja positiivne mõju nende elukvaliteedile jne. Tippsport on pigem meelelahutusäri ja peaks olema samas hunnikus melu ja muuga. Mõttetult palju ressursi pannakse tippspordisündmuste kajastamisse. "Hallo Kosmose" tõlkesaateid ei ole võimalik kuulata. Tähendab on väga tüütu, sest peab sama juttu kuulama kõigepealt täies mahus inglise või vene keeles ja siis ebatäpset tõlget sinna otsa. Peaks olema tõlgitud nagu on tõlgitud "Õöülikooli", pluss originaalkeeles intervjuu iga kord podcastiks/järelkuulamiseks samuti kokku lõikama ja kättesaadavaks tegema. Sellepärast et seal saates on aeg-ajalt lisaks väga piinlikule jamale ka huvitavaid saateid. Nii et las see saade olla siiski eetris, kuigi skeptikud armastavad seda vihata. Tal siiski oma koht on, sest teatud tüüpi väärtuslik innovatsioon saab sealt kaudu tasakesi esile imbuda. (V131)

Operatiivsemat tegusemist. AK avauudis ei tohiks olla sama päeva ajalehe ettelugemine. AK allribas jooksvad uudiseid ei värskendata operatiivselt, sageli on sündmus juba edasi arenenud. (V136)

Näiteks "Vabariigi kodanikes" ei peaks esiunema ühed ja samad inimesed. Ka on arusaamatu, miks Vikerraadio programm algab palvusega. (V137)

Üldises töökorralduses tuleks püsivalt esitada pidevalt samal nädalapäeval ja kellaajal toimuvaid saateid. Ei tasu arvata, et televaatajad ja raadiokuulajad saavad aju puhkusele

seepärast, et ERR tahab maist septembrini ja detsembri keskapiigast jaanuari keskpaigani raha kokku hoida. (VI42)

3) mitmekesisem sisu

ERRi telekanalitelt oodatakse rohkem dokumentaalfilme, populaarteaduslikke saateid ning rohkem olulisi nädalateemasid kokkuvõtvaid saateid. Samuti peaks välisuudiste osakaal olema suurem.

Telekanalite (eelkõige ETV ja ETV2) programmid võiksid olla oluliselt mitmekesisemad ja hõlmata saateid/filme vms erinevate valdkondadest. (VI14)

ERRi programmis võiks olla rõhk dokumentaalfilmidel, harivatel saadetel (populaarteadus), kvaliteetmuusika ülekannetel, nn niššitoodetel lastele, senioritele, maainimestele. "Kollane" meelelahutus võiks jääda peamiselt erakanalitele. Rohkem päevakajaliste teemade lahtimõtestamist ja kokkuvõtmist. Minu arvates võiks Eestis olla rohkem ETV „Välisilma“ taolisi saateid, kus võetakse kokku olulisi nädalateemasid. (VI18)

Miks ei kesta rahvustelekanalite kava 24 tundi ööpäevas? See on väga suur miinus. Üleüldine toon võiks olla valitsuse tegevuse ning kehtiva korra suhtes pisut kriitilisem. Rohkem julgust küsida valusaid küsimusi! Opositsioon võiks saada rohkem sõna ja eetriaega. (VI45)

4) Kättesaadavam sisu, arendused saadete järelvaadatavuses

Ühe tulevikuvisionina nähakse ka seda, et ERRi internetikeskkonnas oleks järelvaadatavad kõik sarjad, ka välismaised. Küsitakse, miks ei võiks avalik-õiguslik telekana pakkuda lisaraha eest välismaisete sarjade vaatamise võimalust.

ERRi veebis võiksid olla järelvaadatavad kõik sarjad, ka välismaised. Lähtuda võiks põhimõttest telekas peaks olema minu, mitte mina teleka teenistuses (loe: miks peaksin olema kell 22.30 kodus ja telekat vaatama, selmet seda sama saadet vaadata 3 päeva varem internetist hommikusöögi kõrvale?!) Miks ma ei saa ERRi kodukalt järelvaadata "House of Cardsi" ja pean selleks Netflixit ootama?! Miks ei võiks avalik-õiguslik telekanal ise Eestis Netflixit sarnast teenust pakkuda? Mõistagi lisaraha eest? (VI15)

Terve ERRi arhiiv peaks olema igal ajahetkel järelvaadatav HD-kvaliteediga, alates saate lõpust kuni maailmalõpuni. (VI45)

4.9.3 Ajakirjanduspoliitika kujundajad

ERRi tulevikuvisionid puudutavale küsimusele jättis 11 ringhäälingunõukogu ning riigikogu kultuurikomisjoni endistest ja praegustest liikmetest vaid üks vastamata. Ajakirjanduspoliitika kujundajate vastuste puhul on oluline lähtuda just tulevikuvõimaluste analüüsile ning välja selgitada, missuguseid võimalusi näevad „otsustajad“ ERRi arengusuundadeks.

ERRi rahastamise arenguvõimalusi tõi välja üks vastanutest, ootusi ERRi programmi ja kanalite arendamiseks tõi välja 4 ning organisatsioonisiseseid muudatusi ootab 5 vastajat. ERRi rahastamise arenguvõimalusena toodi välja ERRi rahastamise pikaajalisemat perspektiivi.

Eelarve planeerimine võiks olla 3-4 aastase tsükliga. (VI51)

ERRi programmide sisu arendamisel peab Raadio 2 leidma oma ilme, ETV+ haarama rohkem eri Eesti piirkondi, oodatakse uuendusi saadete visuaalses pooles, „Foorum“ võiks olla eetris üle ühe nädala, mitte igal nädalal, nagu praegu on ning rohkem võiks rahvuslikele tähtpäevadele ja suurkujudele tähelepanu pöörata.

Raadio 2 peab oma ilme leidma, ETV+ võiks julgemalt haarata Peipsi kanti, Ida-Virumaad, aga ka Tartut. (VI48)

Saadete visuaalne pool, kujundus on kohati väga kulunud ja kole. (VI49)

“Foorum“ (igal kolmapäeval üks ja sama jutt) võiks olla üle nädala. Rahvuslikele tähtpäevadele ja rahvakalendri tähtpäevadele, ka meie suurkujudele võiks rohkem tähelepanu pöörata. (VI50)

Panen kirja ainult märksõnad, mille poole ERR peaks püüdlema: julge (sh ka innovaatiline), kiire ja (fakti)täpne, kõikjal ja kõigile, elulähedane, tunnetama ühiskonna erinevate võrgustike närviimpulsse, engaging (e.k. tõlge 'kaasav' ei ole paraku päris täpne ja on tänases kasutuses sageli poliitiliselt laetud). (VI53)

Arutledes ERRi organisatsioonisiseste visioonide üle tõdes üks poliitikutelst, et ERRi töökorralduse osas on tegemist majasisese küsimusega.

Maitseasi; töökorralduse osas majasisene küsimus, mida ei saa lahendada väljastpoolt. (VI54)

Keskastme juhtidel võiks olla tähtajalised töölepingud. See soodustab uute konkursside korraldamist, kaadrivoolavust, uusi ideid ja juhte ning uuendusi organisatsioonis.

Keskastme juhtide (eelkõige toimetuste juhtidel võiksid olla tähtajalised töölepingud (3 või 5 aastat), et oleks võimalik regulaarselt korraldada konkursse nendele ametikohtadele. (VI55)

Lisaks on oluline mitmetasandiline koostöö.

Oluline on koosöö teiste avalik-õiguslike ringhäälingutega. Teiste Eesti meediakanalitega ning kindlasti ülikooli ajakirjandus- ja meediaosakondadega. (VI56)

Oluliseks on peetud ka ajakirjaniku professionaalsuse ja töö efektiivsuse tõstmist.

ERR ajakirjaniku isiklik arvamus ja poliitiline poolehoid võiks jääda selgelt varju või olgu selgelt teada. Mistahes saate juhtimisel ei tohiks see aga mingil juhul tuntav olla. Seni on seda tihti ette tulnud (nt A.Samost, K.Muuli). Peegel toonitas alati, et ajakirjanik on eelkõige vahendaja. (VI57)

4.9.4 Tulevikuvisioonide kokkuvõte

Vastustes selgub, et tulevikuootusi ja arenguvõimalusi nähakse ERRi kui organisatsiooni tasandil, ERRi kanalite programmides ning ERRi stabiilsemas ja efektiivsemas rahastamises. Kõige kriitilisemad olid ootuspäraselt ERRi töötajad, kirjeldades organisatsioonisiseste arenguvõimalustena muudatusi juhtkonnas ja kollektiivis. Märkimisväärselt oli ka kriitikat juhtkonna suhtes.

Kolmes vastajarühmas (ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud) tulid esile ootused ERRi programmimuudatustes: rohkem panustamist järelvaatamisele, tehniliste võimaluste arendamisele (ERRi veebiportaali arendus, näiteks tehnilised võimalused drooni kasutamisel), uuendused saadete formaatides ning mitmekesisema ja professionaalsema sisu pakkumine. Organisatsioonisisestest muudatustest toodi välja ERRi kollektiivi (toimetajate, saatejuhtide) roteerumist eri ERRi toimetustes. Lisaks peeti oluliseks noorte ajakirjanike ja uute ideede kaasamist ERRi, et vältida stagneerumist ning kaasata nooremat auditooriumit.

5. Järeldused ja diskussioon

Käesolevas peatükis on välja toodud tööst selgunud järeldused ja vastused uurimisküsimustele, lisaks on esitatud ka võimalikud diskussioonikohad.

5.1 Järeldused

Seoses üha suurema avalik-õigusliku ringhäälingu esindatusega veebiplatvormidel, on AÕR muutunud avalik-õiguslikuks meediaks. See omakorda seab ERRile uusi väljakutseid ja ootusi, samas annab ka võimalusi hõlpsamini auditooriumini jõudmiseks ning sisu jagamiseks. Põhiküsimuseks on, mismoodi suudab ERR neid võimalusi avalik-õigusliku meedia funktsiooni täites kõige efektiivsemalt ära kasutada, säilitades sealjuures oma legitiimsed alused. Selle jaoks on oluline välja selgitada ERRi olulisimad eesmärgid ning arenguvõimalused.

Missuguseid eesmärke tuuakse olulistena esile ERRi töötajate, teiste ajakirjanike ja poliitikakujundajate poolt?

ERRi endised ja praegused töötajad peavad olulisimateks eesmärkideks avaliku huvi teenimist, informeerimist ning teejuhi rolli. Asjaolu, et need kolm põhisuunda olid ERRi töötajate vastustes kõige populaarsemad, kuid samas puuduvad Eesti Rahvusringhäälingu 2007. aasta seaduses välja toodud eesmärkide loetelus, viitab vajadusele loetletud eesmärke selgemalt defineerida ka seaduses. Formaalsetest eesmärkidest on ERRi endised ja praegused töötajad olulisimaks pidanud kultuuri arendamise ning ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele kaasaaitamise.

Sarnaselt ERRi töötajatega pidasid ka teiste toimetuste ajakirjanikud ERRi olulisimaks eesmärgiks avaliku huvi teenimise, seejärel kultuuri arendamise eesmärki. Seejärel toodi välja informeerimine, demokraatlikule riigikorraldusele kaasaaitamine ning teejuhi roll.

Ajakirjanduspoliitika kujundajad pidasid võrdselt olulisimaks nii ERRi avaliku huvi teenimise kui ka kultuuri arendamise eesmärki. Seejärel tõid ajakirjanduspoliitika kujundajad välja demokraatlikule riigikorraldusele kaasaaitamise eesmärgi, teejuhi rolli ning keele arendamise eesmärgi (vt tabel 8).

Missuguseid erinevusi esineb nende kolme rühma käsitluses?

Peamine erinevus seisneb selles, et ERRi töötajate vastustes esineb kõige enam mitteformaalseid eesmärke: avaliku huvi teenimine, teejuhi roll, informeerimine, harimine, meelelahutus ja sport. Sarnaseid mitteformaalseid eesmärke on nimetanud ka teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud, kuid nende kahe viimase grupi arvamustes on üks oluline erinevus. Kui teiste toimetuste ajakirjanikud on ERRi mitteformaalsete funktsioonidena välja toonud avaliku huvi teenimise, teejuhi, informeerimise, harimise ja meelelahutuse; siis ajakirjanduspoliitika kujundajad on välja toonud teejuhi, informeerimise, harimise ja spordi. Sellest võib järeldada, et teiste toimetuste ajakirjanikud peavad oluliseks ERRi programmis olevat meelelahutust, kuid mitte sporti (sporti ei maininud loetelus mitte ükski väljaspool ERRi töötav ajakirjanik). Samas kui ajakirjanduspoliitika kujundajad peavad oluliseks ERRi programmis olevaid spordiülekandeid, kuid mitte kordagi ei viidata (kvaliteetse) meelelahutuse edastamisele ERRi kanalitel.

Ajakirjanduspoliitika kujundajatest vastajate vähese esindatuse tõttu oli just selle vastajarühma seas enim neid ERRi formaalseid eesmärke, mida ei peetud oluliseks välja tuua.

Missugused on need eesmärgid võrreldes seaduses sõnastatutega? Kas eesmärkide loetelu on pigem laiem või kitsam?

Vastustes kirjeldatud ERRi olulisimate eesmärkide loetelu on võrreldes seaduses sõnastatuga pigem laiem, mida näitab seaduses mitte sõnastatud eesmärkide suur esindatus (avaliku huvi teenimine, informeerimine teejuhi roll, sport, meelelahutus). Samuti on vastajad pidanud tähtsaks ERRi olulisimate eesmärkide ja funktsioonide kirjeldustes välja tuua ka muid tähelepanekuid ja kriitikat.

Teisalt ei maininud ERRi töötajad kordagi looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajaduse selgitamist ERRi programmides. ERRis mitte töötanud ajakirjanike vastustes jäi nimetamata perekonnal põhineva ühiskonnamudeli väärtustamine, igapäevase vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise tagamine ja spordi edastamine.

Ajakirjanduspoliitika kujundajate vastustes jäid märkimata samuti perekonnal põhineva ühiskonnamudeli väärtustamine ERRi programmides, lisaks Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule kaasaaitamine, Eesti riigi ja rahvuse kestmise tagatiste

väärtustamine. Lisaks ei märkinud ajakirjanduspoliitika kujundajad ERRi olulisimate eesmärkidenä meelelahutuse edastamist, samuti puudus nende vastustest selgelt eristatav kriitika ERRi programmi, organisatsiooni või rahastamise kohta (vt tabel 8). Kahe muu tähelepanekuna töid ajakirjanduspoliitika kujundajad välja:

Olen seisukohal, et kõik täna ERR seaduses sätestatud eesmärgid ja nende saavutamiseks määratud ülesanded on relevantset ning ühtviisi olulised. (V153)

Samas tuleks teha üks põhjalik kõigi selle teemaga puutuvust omavate seaduste revisjon, et määratleda avalik-õigusliku meedia koht uute tehnoloogiate poolt fundamentaalselt muudetud meediamaailmas. (V154)

Missuguseid tulevikuvisionet tuuakse kolme rühma poolt esile ERRi arengutega seoses?

Kolmes vastajarühmas (ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud) tulid esile ootused ERRi programmimuudatustes: rohkem panustamist järelvaatamisele, tehniliste võimaluste arendamisele (ERRi veebiportaali arendus, tehnilised võimalused drooni kasutamisel jne), uuendused saadete formaatides ning mitmekesisema ja professionaalsema sisu pakkumises. Organisatsioonisisestest muudatustest toodi välja ERRi kollektiivi (toimetajate, saatejuhtide) roteerumist eri ERRi toimetustes. Lisaks peeti oluliseks noorte ajakirjanike ja uute ideede kaasamist ERRi, et vältida stagneerumist ning kaasata nooremat auditooriumit. Üheksa vastajat märkisid ära ootused ja võimalused seoses ERRi lisarahastamisega. Üks ajakirjanduspoliitika kujundaja tõi konkreetse vajadusena välja eelarve planeerimise 3-4 aastase tsüklina ning selle, et keskastme juhtidel võiksid olla tähtajalised töölepingud, et oleks võimalik regulaarselt korraldada konkursse nendele ametikohtadele, soodustades rohkemaid muudatusi juhtkonnas ning seega ka organisatsiooni tasandil.

Missugune on ERRi funktsioon täna sel meediamaastikul?

Lisaks avaliku huvi teenimisele, eraldus vastustest ERRi kui ühiskondlike protsesside ning kultuurimaastikul aktiivse ja kaudse suunaja roll, eristudes erakanalitest. Töö autor on seda nimetanud teejuhi rolliks. ERRi eristumist erakanalitest pidas oluliseks kokku 25 vastanut (21 ERRi töötajat, 4 ajakirjanikku teistest toimetustest). Seda eelkõige kontekstis, kus tuuakse välja erakanalite sõltumine majanduslikest huvidest, kasutades veebiajakirjandusele omast „klikkide“ kogumise argumenti. Samuti toodi välja erakanalite liigne meelelahutuslikkus ning vähene kultuurisündmuste ning eri ühiskondlike gruppide kaasamine.

Suurim erinevus teejuhi rolli mõtestamisel on järgmine: kui ERRi endised ja praegused töötajad pidasid oluliseks rõhutada ERRi kui teejuhi rolli kultuuris, siis teiste toimetuste ajakirjanikud ja ajakirjanduspoliitika kujundajad kirjeldasid ERRi kui professionaalse ajakirjanduse edendajat.

5.2 Diskussioon

- Sport, meelelahutus ja teejuht seadusse

ERRile nii organisatsiooni seest kui ka väljastpoolt seatavaid eesmärke ja ootusi on aastatega üha enam lisandumas. Kui 1994. aastal vastu võetud ringhäälinguseadus sätestas märkimisväärsel hulgal tehnilisi aspekte (saatjad, programm, reklaam jms), siis 2007. aasta Eesti Rahvusringhäälingu seadus kätkeb endas enam sisulist poolt: programmi eesmärkide, ülesannete ja tegevuspõhimõtete kirjeldusi. Teisisõnu on üha rohkem tähelepanu pööratud ERRi eesmärkide kirjeldamisele. Ka antud töös välja toodud mitmed ERRi seaduses eesmärkide loetelus märkimata jäänud eesmärgid viitavad vajadusele uusi täiendusi rahvusringhäälingu seaduses teha. Ametlikes eesmärkides võiks olla täiendused ERRi positsiooni kohta (teejuhi roll), samuti võiks olla selgemalt defineeritud ka spordi ja meelelahutuse edastamise funktsioon. Konkreetsus seaduslikul tasemel võimaldaks ära hoida nii mõnegi konflikti ja arusaamatuse, mis puudutab avalik-õiguslikus ringhäälingus meelelahutusürituste ja spordiülekannete edastamise vajalikkust. Seda enam, et praegune ERRi programm sisaldab üha rohkem meelelahutust ning ka spordiülekandeid, mis tagavad kontakti arvestatava hulga auditooriumiga.

ERRi asetust meediamaastikul iseloomustab enim teejuhi roll, mis avaldub ühiskondlikult oluliste diskussioonide suunaja rollis ning teejuhina meediamaastikul. Kõik kolm vastajarühma (ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud, ajakirjanduspoliitika kujundajad) pidasid oluliseks ERRi kui ühiskondlike protsesside kaudse (passivse) suunaja rolli, mis väljendus eelkõige informeeriva ning ühiskondlikke protsesse selgitava programmi edastamises, tagades võimaluse kujundada ja luua auditooriumi väärtusi ning aidates kaasa sotsiaalse sidususe tagamisele ühiskonnas. Ainult ERRi töötajad on maininud teejuhi aktiveerivat rolli ühiskondlike protsesside suunamisel. See väljendus eelkõige vaatajate ja kuulajate kaasamise programmi ning ühise aruteluplatvormi pakkumises eri ühiskonnagruppidele.

- ERRi kui institutsiooni võim kahaneb

ERRi töötajad pidasid oluliseks eraldi märkida ERRi kui suunanäitaja rolli kultuurimaastikul, kuid erinevalt teistest vastanutest (teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud) ei rõhutatud nad ERRi kui professionaalse ajakirjanduse edendaja rolli. Teejuhi ja eeskuju roll meediamaastikul tuli ERRi töötajate vastustest välja kirjeldustes, kus vastandati ERRi ja erameediakanalite funktsioone. Kusjuures mitte ükski ajakirjanduspoliitika kujundaja ei toonud ERRi oluliseimate funktsioonide kirjelduses välja ERRi vastandumist erakanalitega, vaid viidati üldisemalt ERRi programmile kui professionaalse ajakirjanduse edendajale. Erinev nägemus ERRist kui teejuhist näitab, et just ERRis töötanud inimeste motivatsioon on suurim kirjeldada enda ja oma organisatsiooni rolli teejuhina kultuuris ning ühiskondlike arutelude aktiivse suunajana. Kuigi teiste toimetuste ajakirjaniku ja ajakirjanduspoliitika kujundajad märkavad ja kirjeldavad ERRi kui teejuhi rolli, ei pea nad seda olulisemaks näiteks kultuuri edendamise või informeerimisest. Olukord, kus organisatsiooni kui teejuhi, suunaja rolli tunnetavad organisatsiooni oma töötajad rohkem kui organisatsioonist väljaspool tegutsejad, viitab sellele, et ERRi positsioonist avalik-õigusliku ringhäälinguna olulisemaks on muutumas ERRi ajakirjanduslik sisu ja kvaliteet, eriti kultuuri arendamise ja informeerimise puhul. See omakorda seab küsimärgi alla ERRi kui avalik-õigusliku institutsiooni väärtustamise praegusel meediamaastikul, kuid see on täiesti omaette uurimisteema.

- Kõiki eesmärke täita ei saa

Magistritööst selgub, et nii ERRi töötajate kui ka teiste toimetuste ajakirjanike vastustest tulevad välja suured ootused ERRile: lisaks kiirele ja kvaliteetsele info edastamisele on oluline ka spordi ja meelelahutuse edastamine, samuti on ERRile seadusega paika pandud ka väga laiapõhjalised eesmärgid ja ülesanded. Reaalsus on see, et ajaga on ERRi eesmärkide ja ülesannete rõhk nihkunud: kõiki ülesandeid ei saa juba ainuüksi piiratud eelarve pärast täita ning nii on tekkinud olukord, kus ootused ERRile on suured, olulisi eesmärke palju, kuid kriitikat konkreetsete tegemiste või tegemata jätmiste pärast on palju. Seda näitab vastustest välja tulnud tendents organisatsioonisisesteks muudatusteks.

- Keeleline puhtus

Kui vastajad pidasid oluliseks grammatiliselt korrektset eesti keelt ja keelepuhtust ERRi programmides, tuues võrdlusi erameediakanalites kasutatava slängi ning ingliskeelsete laenude kasutamisega, siis ei pidanud ükski vastaja oluliseks avaldada oma seisukohti seoses näiteks

seto keele või saare murraku kasutamisega ERRi programmides. Siit võib järeldada, et seda peetakse loomulikuks osaks ERRi programmides ning see panustab emakeele arendamisesse. Teise võimalusena toon välja, et ehk ei peetud seda piisavalt oluliseks osas ERRi programmis, mistõttu ei pööratud sellele vastustes tähelepanu.

- Avaliku huvi teenimine kui prioriteet

Kuna ERRi funktsioonide ja eesmärkide analüüsis on aluseks võetud rahvusringhäälingu seaduses loetletud üheksa eesmärki, on siin töös ERRi avaliku huvi teenimine lisatud mitteformaalsete eesmärkide nimekirja. Kuna aga tegemist oli kolme eri vastajagrupi enim nimetatud olulisima eesmärgiga, viitab see nõudlusele defineerida avaliku huvi teenimise eesmärki senisest veelgi selgemalt. Seda enam, et avaliku huvi teenimise funktsiooni kirjeldustes eristus kolm mitteformaalset alakategooriat: informeeriv ja hariv funktsioon ning teejuhi roll. Nende kolme mõiste väljatoomine avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärkideks oleks oluline ERRi eesmärkide selgemaks defineerimiseks ning teadvustamiseks.

- Avalik-õiguslikuks meediaks?

Avalik-õiguslik ringhääling täidab üha enam avalik-õigusliku meedia funktsiooni. Seega on üheks võimalikuks diskussioonikohaks, kuivõrd mõeldav oleks avalik-õigusliku ringhäälingu nimetamine avalik-õiguslikuks meediaks. Taoline probleemipüstitus on esitatud töö teoreetilises osas, kuid ei tule vastuste analüüsist niivõrd jõuliselt välja. Lisaks on vastajad, kes leiavad, et ERR peaks oma traditsioonilise olemuse (ainult televisiooni- ja raadiokanalid) juurde tagasi pöörduma. Teisalt on ERRi praegune tegutsemine näidanud, et üha enam liigutakse muudatustega kaasa. Peamiselt veebiajakirjanduses töötanud või töötavad vastajad on välja toonud ajapuuduse ja liigse töökoormuse, mida on endaga kaasa toonud ERRi suurem panustamine veebiportaalide töösse. Kuigi ERRi teejuhi rolli nähakse võrdluses erameediakanalite sisuga, siis huvitava paradoksina on just erameediakanalite (sh portaalide) üha suurem roll meediamaastikul seadnud ERRile väljakutse jõuda auditooriumini atraktiivset veebisisu pakkudes. Töö autori hinnangul on just praegune avalik-õigusliku ringhäälingu muutumine avalik-õiguslikuks meediaks arutelukohaks, mis vajab ERRi tuleviku aspektist selgemat analüüsi ning ka ERRi juhtkonna poolset konkreetsemat markeerimist.

Kui käesolev töö keskendub peamiselt kolme vastajarühma võrdlustele, siis töö võimaliku edasiarendusena saab lähemalt uurida ERRi endiste ja praeguste töötajate eri vastuseid, lähtuvalt töövaldkondadest ja staažist (vt tabel 3).

Kokkuvõte

Magistritöö „Avalik-õigusliku ringhäälingu eesmärgid ja tulevik Eestis: ERRi töötajate, ajakirjanike ja ajakirjanduspoliitika kujundajate arvamused“ eesmärgiks oli välja selgitada ERRi olulisimad eesmärgid ning arenguvõimalused. Kui avalik-õiguslik ringhääling vajab muutusi, siis neid muutusi on lihtsam teostada organisatsioonis tegutsevate osaliste panuse najal. Internetikeskkonnas avatud küsimustega küsimustikule vastas 102 ERRi endist ja praegust töötajat. Selleks, et võrrelda vastuseid organisatsiooniga mitteseotud, kuid ajakirjandusvälja mõjutavate teiste tegutsejate hoiakute ja arvamustega, kaasati uuringusse ka need Eesti ajakirjanikud, kes ei ole kunagi ERRis töötanud (kokku 45 vastanut) ning ajakirjanduspoliitika kujundajad (11 vastanut).

Lisaks Eesti Rahvusringhäälingu seaduses (2007) deklareeritud avalik-õigusliku ringhäälingu programmidele seatud üheksa põhieesmärgi täitmisele, nõuab üha suuremat ressursi nii info edastamine internetis kui ka sotsiaalmeedias tegutseva auditoriumini jõudmine (Van Dijck ja Poell, 2015: 149). Lähtuvalt töö eesmärkidest on sõnastatud järgmised uurimisküsimused: missuguseid eesmärke tuuakse olulistena esile ERRi töötajate, teiste ajakirjanike ja poliitikakujundajate seas; missuguseid erinevusi esineb nende kolme rühma käsitluses; missugused on need eesmärgid võrreldes seaduses sõnastatutega; missuguseid tulevikuvisioone tuuakse kolme rühma poolt esile ERRi arengutega seoses ning missugune on ERRi funktsioon tänasel meediamaastikul.

Magistritööst selgus, et lisaks 2007. aasta ringhäälinguseaduses loetletud ERRi põhieesmärkidele, peavad vastajad oluliseks neid ERRi eesmärke, mida põhieesmärkidena loetletud ei ole: avaliku huvi teenimine, informeerimine, harimine, meelelahutuse ja spordiülekanne edastamine, teejuhi roll. Nii ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud kui ka ajakirjanduspoliitika kujundajad tõid ERRi olulisima eesmärgina välja avaliku huvi teenimise.

Tuues välja iga vastajagrupi arvates kõige olulisemaid ERRi eesmärke ja funktsioone, oli just ERRi töötajate vastuste esikolmikus kõik mitteformaalsed eesmärgid (avaliku huvi teenimine ja informeerimine, teejuhi roll). Teiste toimetuste ajakirjanike arvamuste esikolmikus oli kaks mitteformaalset funktsiooni (avaliku huvi teenimine, informeerimine) ning ajakirjanduspoliitika kujundajate vastuses üks (avaliku huvi teenimine). Nii poliitikutel kui ka teiste toimetuste ajakirjanikel oli „teisel kohal“ ERRi kultuuri edendamise funktsioon.

Ajakirjanduspoliitika kujundajad näevad ERRi avalikkuse ja ühiskonna suunaja rollis, kuid sama tähtsaks peetakse ka demokraatliku riigikorra ja eesti keele edendamise funktsiooni.

Vastustest eraldus ERRi kui ühiskondlike protsesside ning kultuurimaastikul aktiivse ja kaudse suunaja roll, eristudes erakanalitest. Töö autor on seda nimetanud teejuhi rolliks. ERRi eristumist erakanalitest pidas oluliseks kokku 25 vastanut (21 ERRi töötajat, 4 ajakirjanikku teistest toimetustest). Seda eelkõige kontekstis, kus tuuakse välja erakanalite sõltumine majanduslikest huvidest, kasutades veebiajakirjandusele omast „klikkide“ kogumise argumenti. Samuti toodi välja erakanalite liigne meelelahutuslikkus ning vähene kultuurisündmuste ning eri ühiskondlike gruppide kaasamine.

Suurim erinevus teejuhi rolli mõtestamisel on see, et kui ERRis töötanud pidasid oluliseks rõhutada ERRi kui teejuhi rolli kultuuris, siis teiste toimetuste ajakirjanikud ja ajakirjanduspoliitika kujundajad kirjeldasid ERRi kui professionaalse ajakirjanduse edendajat.

Vastustes selgub, et tulevikuootusi ja arenguvõimalusi nähakse ERRi kui organisatsiooni tasandil, ERRi programmisisus ning ERRi stabiilsemas ja efektiivsemas rahastamises. Kõige kriitilisemad olid ERRi töötajad, kirjeldades organisatsioonisiseste arenguvõimalustena muudatusi juhtkonnas ja kollektiivis. Märkimisväärselt oli ka kriitikat juhtkonna suhtes.

Kolmes vastajarühmas (ERRi töötajad, teiste toimetuste ajakirjanikud ja poliitikud) tulid esile ootused ERRi programmimuudatustes: rohkem panustamist järelvaatamisele, tehniliste võimaluste arendamisele (ERRi veebiportaali arendus, tehnilistesse võimalustesse panustamine), uuendused saadete formaatides ning mitmekesisema ja professionaalsema sisu pakkumine. Organisatsioonisisestest muudatustest toodi välja ERRi kollektiivi (toimetajate, saatejuhtide) roteerumist eri ERRi toimetustes. Lisaks peeti oluliseks noorte ajakirjanike ja uute ideede kaasamist ERRi, et vältida stagneerumist ning kaasata nooremat auditooriumit. Üheksa vastajat märkisid ära ootused ja võimalused seoses ERRi lisarahastamisega. Üks ajakirjanduspoliitika kujundaja tõi konkreetse vajadusena välja eelarve planeerimise 3-4 aastase tsükliks ning selle, et keskastme juhtidel võiksid olla tähtajalised töölepingud, et oleks võimalik regulaarselt korraldada konkursse nendele ametikohtadele, soodustades muudatusi juhtkonnas ning seega ka organisatsiooni tasandil.

Summary

The Master's thesis "The goals and future of the Public Broadcasting in Estonia: The opinions of Estonian Public Broadcasting (ERR) workers, journalists and media policy shapers" aim was to identify the key objectives of ERR and opportunities for the development. If public broadcasting needs a change, these changes are easier to make relying on the participants contributions of the organization. An Internet questionnaire was filled with answers of 102 ERR former and current employees. In order to compare the responses of persons opinions who affect media but who are not related to the organization, there have been also included Estonian journalists who have never worked in ERR (a total of 45 respondents) and the persons who are forming an opinion of media (11 respondents).

In addition to the Estonian National Broadcasting Act (2007), which declares the public broadcasting programs to set the nine main objectives, requires greater resource for transmission of information on the Internet, as well as reaching to social media audience (Van Dijck and Poell, 2015: 149). Based on the objectives of the thesis, following research questions have been formulated: which are the goals brought forth substantial to ERR workers, journalists and other media policy shapers; what kind of differences exist in these three groups; what are the objectives compared to the Act; which kind of future visions are brought forward by these groups involved to development of ERR and what are the functions ERR in today's media landscape.

The Master's thesis showed that, in addition to the key objectives of ERR listed by The Broadcasting Act (2007), the respondents think that important objectives of the ERR are the key objectives which have not been listed yet in: serving the public interest, informing, educating, transmission of entertainment and sports events, the role of guide. ERR workers, journalists and other editorial journalism policy shapers found that serving the public interest is the main objective of ERR.

The role of guide was distinguishing role that ERR workers saw in culture and in public, but other respondent groups pointed out ERR to produce qualitative journalism. Describing possible improvements and the future of ERR, there were three main areas: improvements in organization, changes in programme and funding. Also there occurred some of criticism about the ERR management.

Kasutatud kirjandus

Adorno, T. (2001). *Culture Industry*. Routledge. New York.

Eesti Rahvusringhäälingu koduleht (2016). Kasutatud 28.04.2016
<http://menu.err.ee/v/uudised/tele/4d25d086-061b-447a-ba2d-a5653cfa07fa/erree-video--marite-kallasma-ja-enn-eesmaa-meenutasid-aktuaalse-kaamera-sunnipaeval-kunagist-diktoritood>

Eesti Rahvusringhäälingu koduleht (2016). Kasutatud 14.05.2016 <http://info.err.ee/>

European Broadcasting Union (2016). Kasutatud 14.05.2016
<http://www.ebu.ch/about/public-service-media:jsessionid=375B4D33AD513302C78A336D88E65A36>

Einmann, Maret (2010). Eesti ajakirjanike rollikäsituse muutumine aastatel 1988–2009. Magistritöö. Tartu Ülikool, Tartu.

Hanitzsch, T. (2007). *Deconstructing Journalism Culture: Toward a Universal Theory*. Communication Theory, 17.

Hanitzsch, T. (2011). *Populist disseminatoris, detached watchdogs, critical change agent and opportunist facilitators: professional milieus, the journalistic field and autonomy in 18 countries*; International Communication Gazette, vol 73, issue 6.

Hoyer, S., Lauk, E. (2003). *The Paradoxes of the Journalistic Profession: An Historical Perspective*. Nordicom Review 24, 2, 2003.

Just, N., Latzer M., Saurwein F. (2012). *Public service broadcasting put to test: Ex post control of online services*. International Journal of Media & Cultural Politics Volume 8 Number 1.

Laherand, Meri-Liis (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*, OÜ Infotrükk, Tallinn.

Lõhmus, M.; Ehand, E. (2001). *Avalik-õiguslik ringhääling*. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu.

Lõhmus, M.; Tiikmaa, H.; Jõesaar, A. (2010). Central European journal of communication 1. *Duality of Estonian Public Service Media in reflection of the world and in positioning society*. CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF COMMUNICATION 1. Issue No. 04.

Lõhmus, M. (2016). *Autori intervjuu*. Tartu, 15. veebruar.

McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu. Toimetanud K. Kern, A. Pallas, P. Vihalemm.

Riigi Teataja (2016). Kasutatud 8.05.2016 <https://www.riigiteataja.ee/akt/12786086>

Riigi Teataja (2016). Kasutatud 28.04.2016 <https://www.riigiteataja.ee/akt/28671> [Eesti Rahvusringhäälinguseadus 1994](#)

Riigikogu Toimetised (2015). Kasutatud 8.05.2016
<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16005>

Teppan, S. (2015) *Eesti Rahvusringhäälingu legitiimsed alused muutumises: praegusaeg ja visioonid*. Magistritöö. Tartu Ülikool 2015.

Van Dijck, J; Teun, A. (2008). *Discourse and Power*. Houndmills; New York: Palgrave MacMillan.

Van Dijck, J., Poell, T. (2015). *Making Public Television Social? Public Service Broadcasting and the Challenges of Social Media*. Television & New Media. Vol. 16 Issue 2.

Weaver, David H.; Willnat, Lars. (2012) *The Global Journalist in the 21st Century*. Routledge, New York.

Wimmer, R., Dominick, J. (1994). *Mass Media Research: An Introduction*, Boston.

Zeno-Zencovich, Vincenzo. (2012). *Does Public Service Broadcasting Make Sense in the Internet Age?* Journal of Media Law. Vol. 4 Issue 2.

LISAD

LISA 1. Materjali struktureerimise põhimõtted

Nii analüüsis kui ka tabelites on välja toodud lühendite koostamisel on lähtunud järgmisest eristusest. Aluseks on võetud Eesti Rahvusringhäälingu seadus (Rahvusringhäälingu seadus 2007):

Rahvusringhäälingu eesmärk on kaasa aidata Eesti Vabariigi põhiseadusega sätestatud Eesti riigi ülesannete täitmisele. Selleks loob Rahvusringhääling programme, toodab ja vahendab saateid ning korraldab teisi tegevusi, mis ükshaaval või kogumis:

- 1) toetavad eesti keele ja kultuuri arengut; KULTUUR JA KEEL
- 2) väärtustavad Eesti riigi ja eesti rahvuse kestmise tagatise ning osutavad asjaoludele, mis võivad ohustada Eesti riigi ja eesti rahvuse püsimist; RIIK JA RAHVUS
- 3) aitavad kaasa Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususe kasvule; SOTSIAALNE SIDUSUS
- 4) aitavad kaasa Eesti majandusliku heaolu ja konkurentsivõime kasvule; MAJANDUSLIK HEAOLU
- 5) aitavad kaasa demokraatliku riigikorralduse edendamisele; DEMOKRAATIA
- 6) selgitavad looduskeskkonna säästliku kasutamise ja jätkusuutliku arendamise vajadust; LOODUSKESKKOND
- 7) väärtustavad perekonnal põhinevat ühiskonnamudelit; PEREKOND
- 8) aitavad kaasa Eesti ajaloo ja kultuuri audiovisuaalsele jäädvustamisele; AJALOO JA KULTUURI JÄÄDVUSTAMINE
- 9) tagavad igapäevase vabaks eneseteostuseks vajaliku informatsiooni saamise. KÄTTESAADAVUS

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anna Põld (24.10.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Avalik-õigusliku ringhäälingu funktsioonid ja tulevik Eestis: ERRi töötajate, teiste toimetuste ajakirjanike ning ringhäälingunõukogu ja riigikogu kultuurikomisjoni liikmete arvamused“,

mille juhendaja on Maarja Lõhmus (PhD),

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 31. mai 2016.